

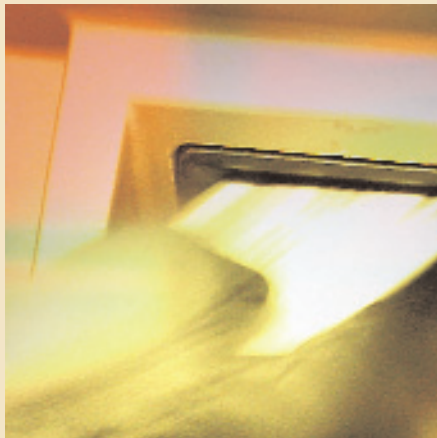

Omslag: Andre Klijsen

928 Nu **pinpasfraude** steeds moeilijker te bestrijden blijkt, zouden de banken zich anders moeten opstellen bij de risicoverdeling, meent Joost Wagenaar. Voorlopig kan een slachtoffer van die fraude zijn geschil met de bank beter aan de civiele rechter dan aan de Geschillencommissie Bankzaken voorleggen.

932 **Voorlopige hechtenis** wordt steeds vaker toegepast en advocaten kunnen er vaak weinig tegen uitrusten. Deze praktijk is juridisch twijfelachtig, frustreert de strafadvocatuur en zet de discussie over het cellentekort in een ander daglicht

942 In het vierde deel van de serie 'Het managen van een advocatenkantoor' aandacht voor **leiderschap** in de advocatuur. Inzicht in het managen van een professionele organisatie is onvoldoende, men dient ook over leiderschapcompetenties te beschikken. In ieder geval moet een leider inzicht hebben in waar hij of zij goed in is, en waarin niet. Voor wie wil kan deze beschouwing het zelfinzicht vergroten.

In de volgende nummers

- ▶ Strafrecht en HIV
- ▶ Het gevaar dat J.P.H. Donner heet
- ▶ De worsteling van de advocaants
- ▶ Islamitisch echtscheidingsrecht
- ▶ De pro forma-ontbinding
- ▶ De verborgen agenda bij nieuw Strafvordering

ARTIKELEN

- 928** Pinpasfraude: naar de civiele rechter
Joost Wagenaar
- 932** Praktijk van voorlopige hechtenis in strijd met het EHRM
S.L.J. Janssen en G.P. Hamer
- 938** Oratie Spronken: Saluut voor een statuut
Jan Sjöcrona
- 942** Het managen van een advocatenkantoor (4) Leiderschap in de advocatuur
Christ'l Dullaert en Monique van de Griendt
- 946** **OPINIE**
No cure no pay:
▶ Veel te beperkte pilot
▶ Neerstrijkende advocaten
- 949** **BOEKBESPREKING**
Eindelijk die handleiding voor klagen over rechters?
Georg van Daal

VASTE RUBRIEKEN

- 922** **ACTUALITEITEN**
- ▶ Kantoorautomatisering: The Good, the Bad and the Ugly
 - ▶ Vals en Recht, *René Klomp*
 - ▶ Afscheid prof. Bert Quant in teken van onafhankelijkheid
 - ▶ Europeesrechtelijke schadevergoeding wegens onrechtmatige rechtspraak
 - ▶ Europees Hof tikt Hof van Discipline op de vingers
- 948** **HOE ZAT HET OOK ALWEER MET...**
subjectieve cumulatieve
Willem Heemskerk
- 950** **HET ETHISCH PEIL VAN**
Eberhard van der Laan
Daniela Hooghiemstra
- 953** **RECHTER SCHRIJFT TERUG**
Jan van der Does
- 954** **REACTIES EN BRIEVEN**
- ▶ Kwaliteit rechtsbijstandsverzekeraar is gewaarborgd
 - ▶ Procureur uit het buitenland
- 959** **DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN**
- VAN DE ORDE**
- 921** Van de deken: T.L.C.
956 Permanente opleiding
957 Personalia

ONAFHANKELIJKE GESPECIALISEERDE BOARDROOM CONSULTANCY EN ONDERSTEUNING ADVOCATUUR

Ondersteuning advocatuur bij geschillen ter zake van:
fusies en overnames; jaarrekeningen, accountantscontrole en
accountantsverklaringen; belangenverstrengelingen;
waarderingsvraagstukken en schadebepaling

Optreden als deskundige in procedures

Second opinions, arbitrage en bijzondere onderzoeken

Advisering beheersingsvraagstukken en administratieve
automatisering,
bedrijfseconomische en accountancy vraagstukken

Drs. R.H. Veenstra RA
" DE ACCOUNTANT BEOORDEELD"
Kluwer bedrijfswetenschappen, ISBN 90-267-1932-9

VEENSTRA
ACCOUNTANCY-CONSULTANTS

Galerij 3, 1411 LH NAARDEN
tel.: 035-6943060 fax: 035-6951632

www.veenstraaccountancy.nl

T.L.C.

Jeroen Brouwer

Het moet herfst geweest zijn. De Russische botanicus Michael Tswett loste blaadjes op in een vloeistof en liet deze druppelen in een glazen buisje met kalkpoeder. Elk pigment verschilde in de mate waarin het werd geabsorbeerd. Tswett noemde zijn techniek *chromatografie*. Samengesteld uit het Griekse *chroma* (kleur) en *grapho* (schrijven). T.L.C. is een uiterst efficiënte techniek om verschillende substanties van een mengsel te scheiden. TLC staat voor *thin layer chromatography*.

De Deense president van het Gerecht van Eerste Aanleg van de Europese Gemeenschappen heeft bijna als een scheikundige het geschil tussen chemiereus Akzo en de Commissie ontleedt, en vervolgens beslist.¹ De CCBE en de Algemene Raad hebben geïntervenieerd. In de kern gaat de procedure over de positie van een bedrijfsjurist. Begin februari werd een Engelse vestiging van Akzo bezocht door de Commissie in verband met een vermeende mededingingsinbreuk. Daarbij werden van een groot aantal documenten kopieën gemaakt. Akzo stelde zich op het standpunt dat bepaalde documenten 'might be covered by the legal professional privilege' (geheimhoudingsplicht en verschoningsrecht) 'that protects communications with lawyers.'

Zo bevatte één document informatie verzameld door de *general manager* in het kader van een interne discussie met andere werknemers. De stelling werd betrokken dat de informatie verzameld was in verband met het verkrijgen van extern juridisch advies over het *competition law compliance* programma dat door Akzo wordt gehanteerd. Een ander document betrof een memorandum waarin handgeschreven werd gerefereerd aan een contact met een externe advocaat. De bedrijfsjurist in kwestie is een Nederlandse advocaat in dienstbetrekking. De Orde heeft de kernwaarden van het beroep te beschermen en besloot mede om die reden te interveniëren.

Op Europees niveau staat de vraag of en in welke mate bedrijfsjuristen privileges toekomen, gelijk advocaten, volop in de belangstelling. De Brusselse regelgever toont zich voorstander van het toekennen van deze privileges, als verzekerd is dat de bedrijfsjuristen deugdelijk gekwalificeerd zijn en lid zijn van een professionele organisatie. Ondermeer de CCBE betoogt dat deze termen veel te vaag zijn en in beginsel zouden toestaan dat bedrijfsjuristen worden gereguleerd door een ander lichaam dan een balie of law society. Een krachtig steuntje in de rug leek een beslissing van het Europese Hof van Justitie in de zaak *Australian Mining & Smelting Europe*.³ Op basis van deze uitspraak komen bedrijfsjuristen geen privileges toe.

De president overweegt in de Akzo zaak dat de 'applicants and the interveners have adduced serious evidence of such a kind as to demonstrate that (-) since the judgment in AM & S v Commission (-) it cannot be precluded that the protection of professional privilege should now also extend to written communications with a lawyer employed by an undertaking on a permanent basis' (r.o. 122).

De president gaat ook uitgebreid in op de spelregels die gehanteerd moeten worden als er bij de 'inval' discussie ontstaat of documenten nu wel of niet moeten worden aangemerkt als geprivilegieerde correspondentie. De president wijdt ook overwegingen aan de vraag welke betekenis gehecht moet worden aan een intern document, opgemaakt met het doel om extern advies te krijgen.

Het ontbreken van een *expliciete* verwijzing naar een externe advocaat vormt in deze zaak in ieder geval geen (r.o. 109) 'sufficient reason to reject outright the possibility that such assistance was in fact the reason why they were drafted.'

Europees Commissaris Mario Monti houdt zich bezig met omgekeerde chromatografie: het teveel aan eigen pigment tegengaan. Zo bleek onlangs tijdens een conferentie in Brussel over vrije beroepen als accountants, architecten en advocaten, maar ook Griekse tandartsen en Italiaanse apothekers. Zelfregulering als het gaat om prijzen, regels voor toetreding en adverteren belemmert vaak de concurrentie. Monti stelt niet te streven naar harmonisatie en evenmin naar een generieke deregulering. Hij wekt op regels te moderniseren.

Wat de multidisciplinaire praktijken (MDP's) aangaat plaatste Monti een recente beslissing van een Belgische rechter tegenover de NOVA-zaak. De Vlaamse Orde had elke vorm van geïntegreerde samenwerking tussen advocaten en andere professies verboden. De absoluteheid en vorm van het verbod werden, aldus de Belgische rechter, niet gerechtvaardigd door de noodzaak om een tegenstelling van belangen te voorkomen. Monti: 'My feeling is that the issue of whether MDP's are a good or a bad thing must be further explored and probably decided on a case by case basis.'

De Algemene Raad is geen blad in de wind en houdt onverkort vast aan haar MDP-standpunt. Geen verdeling van winst en verlies en zeggenschap tussen advocaten en accountants. De techniek van de zogenaamde *thin lawyer* chromatografie.

NOTEN

- 1 Akzo Nobel Chemicals Ltd, Akros Chemicals Ltd v Commission of the European Communities, case T-125/03 R en T-253/03 R-5
- 2 Website <http://curia.eu.int/nl/index.nl>
- 3 Australian Mining & Smelting Europe Ltd v European Commission, case ISS/79 (1982) 2 CMLR 264

83e jaargang – 14 november 2003 – nr. 21
Verschijnt elke twee weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv.

De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie
mr. drs. G.C. van Daal
mr. W.K. van Duren
mr. Y. van Gemerden
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. P.T.C. van Kampen
mr. A.A.M. van der Meer
mr. O.H. Minjon
mr. P.E.F. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Eindredactie
Linus Hesselink (RBI), Carin Pijpers (RBI) en Sandra Wopereis (Orde)

Redactionele bijdragen
t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Uitgever
drs. J.W. van der Weele

Juridische Vacaturebank
www.jbb.nl

Beeld
Vormgeving: VILLA Y, Andre Kljnsen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen

Lay-out/vormgeving
Unit-1, Dimitry de Bruin

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties
Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentierieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 1,89 per mm bij een kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 22: 14 november 2003
afl. 23: 28 november 2003

**Nederlandse
Uitgeveroverbond
Groep uitgeverij voor
vak en wetenschap**

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 140 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.
Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem.
Tel. 0314-358358, fax 0314-349048,
e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Losse nummers: € 8,50

Kantoorautomatisering

The Good, the Bad and the Ugly

Luuk Matthijssen

Welk automatiseringssysteem is voor uw advocatenkantoor het meest geschikt? Deze vraag was eind oktober onderwerp van een seminar waar de resultaten werden gepresenteerd van een vergelijkende studie van softwarepakketten voor de advocatuur. Een definitief antwoord werd niet gegeven; wel kregen de aanwezigen het meest volledige en uitvoerige overzicht van softwarepakketten dat tot dusver voor de Nederlandse advocatuur is gemaakt. Zodat we onderscheid kunnen gaan maken tussen the good, the bad and the ugly.

Bij het seminar, 'Stand van zaken van kantoorautomatisering in de advocatuur', op 31 oktober georganiseerd door BaliePlus, waren ongeveer veertig deelnemers van advocatenkantoren aanwezig. De rest van de deelnemers bestond uit leveranciers van juridische softwarepakketten die met stands en demonstraties een informatiemarkt verzorgden.

Het seminar begon met de presentatie van het

rapport *Benchmark software voor de Advocatuur 2003*. Dit rapport is opgesteld door Gerard Bottemanne die met zijn organisatie GBNED ook de website www.softwarepakketten.nl exploiteert. In opdracht van BaliePlus heeft hij een overzicht gemaakt van softwarepakketten voor de Nederlandse advocatuur. Softwareproducenten konden hiervoor zelf de kenmerken van hun producten opgeven. Daarnaast heeft hij een gebruikstest uitgevoerd van een aantal geïntegreerde administratiepakketten voor de advocatuur. Dit zijn computerprogramma's die meerdere functies omvatten, ter ondersteuning van de primaire processen in een advocatenkantoor (zoals dossierbeheer, urenregistratie, declaraties, correspondentie en boekhouding). De volgende pakketten zijn bij de vergelijking naast elkaar gezet: Amice (Timesoft), Cicero Lawpack (ASG), Jurapro (Damathijs), Fidura Office en Fidura Enterprise (Kluwer Fidura), CC-Law (Clip Consultants), Fortuna (Trivium), R&D Systeem (SAS), Legal Eagle (KSU) en CMS.net (Timesoft). Tot slot omvatte het onderzoek nog een gebruikersenquête, maar vanwege het geringe aantal respondenten konden daar geen sterke conclusies aan worden verbonden.

CONCLUSIES

Het onderzoeksrapport bevat uitgebreide lijsten en overzichten van juridische softwareproducten en hun kenmerken. De belangrijkste conclusies zijn:

- het totale aanbod van software, specifiek voor de advocatuur, is redelijk beperkt. Er is volgens de onderzoeker geen sprake van een echte monopolist op deze markt, zodat de kwaliteit van de aangeboden software en de daarbijbehorende ondersteuning sterk van invloed zullen zijn op de uiteindelijke leverancierskeuze;
- het totaaloverzicht omvat zo'n 50 producten

VERZON EN WON

DRANK

Geruchten over bovenmatig en bovendien toenemend drankgebruik onder advocaten doen al enige tijd de ronde. Onderzoek zou uitwijzen dat bijvoorbeeld 15 tot 18 % van de Amerikaanse advocaten alcoholist is, overigens tegenover een landelijk gemiddelde aldaar van maar liefst 10 %. Cijfers over Nederlandse advocaten zijn er niet, nog niet. Om te bezien of het thema in ieder geval leeft in de balie, hebben we deze foto geplaatst. Afgaand op het aantal reacties en de ingezonden bijschriften zou kunnen worden geconcludeerd dat er in Nederland niets aan de hand is.

Eervolle vermeldingen:

'Nee, ik kan vanmiddag niet. Ik heb een bespreking buiten de deur'

B.J.H. Kesnich, Alkmaar

Alcoholverbod in Bagdad in verband met aanslagen opgeheven
Cees-Frans Greeven, Den Haag

Op de Ordevergadering in Zwolle wachtte men tevergeefs op de kof-fie

René Willemsen, Den Haag

En de boekenbon is voor:

'Kijk daar is de borrel. Iemand nog iets voor de rondvraag?'

B. Lips, Sint Oedenrode

- van ongeveer 35 leveranciers. Tien van deze leveranciers leveren geïntegreerde administratieve systemen;
- geïntegreerde administratieve systemen verschillen in geschiktheid afhankelijk van de kantooromvang. Omdat de onderzoeker twijfelt aan de claims van producenten op dit aspect, beveelt hij aan om navraag te doen naar ervaringen van vergelijkbare kantoren;
- uit de gebruikstest blijkt dat een aantal belangrijke kantoorhandelingen door de geteste systemen in verschillende mate worden ondersteund. Het is dus nuttig om uw gebruikerswensen als keuzecriterium te hanteren;
- de geteste systemen hebben duidelijk verschillende oplossingen gekozen voor de koppeling van de kantooradministratie met de financiële boekhouding. Het is de onderzoeker opgevallen dat de mogelijkheden voor koppelingen met bestaande boekhoudpakketten in vrijwel alle geteste systemen nogal beperkt zijn;
- er zijn tekenen dat softwareleveranciers meer aandacht krijgen voor kleinere kantoren van één of enkele advocaten. Kluwer en KSU hebben juist voor die doelgroep nieuwe producten aangekondigd.

Na de presentatie van het onderzoek gaf Erik van der Pasch van Kluwer InKnowvation een verslag van de vele technische noviteiten die hij gezien had op de ABA Techshow, de softwarebeurs voor de Amerikaanse advocatuur. Julien Luscuere, advocaat bij Beker c.s. advocaten, concludeerde in zijn lezing over ontwikkelingen in de markt voor juridische kennis en informatie dat de meeste nieuwe elektronische producten niet hebben geleid tot echte innovatie of tot prijsverbetering.

ANDERE GEBRUIKERS

Van het forum aan het eind van het seminar viel op dat de producenten zelf sterk de neiging hebben om de mogelijkheden van hun eigen product ruim in te schatten. Dit geeft te denken, daar de onderzoeksgegevens voor de vergelijkende studie grotendeels van de producten zelf afkomstig zijn. De belangrijkste conclusie is daarom dat de klant bij softwareselectie vooral gebruik zou moeten maken van ervaringen van andere gebruikers.

Balieplus en GBNED hebben de intentie uitgesproken om van deze softwarevergelijking een jaarlijks terugkerend evenement te maken. Op de website waar de onderzoeksresultaten worden gepresenteerd, zijn een discussieforum en een elektronisch enquêteformulier opgenomen. Wanneer hiermee volgend jaar meer gebruikerservaringen zijn verzameld, zal de waarde van de vergelijkende studie als keuzehulp middel verder toenemen. (Luuk Matthijssen is organisatieadviseur inzake ICT en kennismanagement)

De vergelijkende studie van softwarepakketten voor de advocatuur is te vinden op de website van BaliePlus (www.balieplus.nl) onder de rubriek 'Benchmark software' en op www.softwarepakketten.nl onder de rubriek 'Onderzoek > Advocatuur > Benchmark software voor de Advocatuur 2003'.

Vals en Recht

Er was eens een advocaat die niet wist hoe hij zijn cliënt moest vertellen dat diens procedure niet goed was afgelopen. Dagen liep hij rond met het vonnis in de hand, ijsberend door zijn kamer. Niet alleen had hij na de zitting zijn cliënt een goede afloop voorspeld, ook vond hij dat zijn cliënt *echt* gelijk had. Het vonnis was door en door onrechtvaardig. Hoger beroep was geen optie, het belang was te gering. Zelfs woelend in bed kwam hij er niet uit. Hij werd overmand door weemoedigheid, die niemand kan verklaren, maar die des avonds komt wanneer men slapen gaat. Totdat hij midden in de nacht wakker werd: *Eureka!* Hij zou het vonnis herschrijven, zijn cliënt uit eigen zak betalen en niemand zou het merken. Eén keer zou hij de zoete smaak van rechter in eigen zaak proeven. Deze droom zette hij om in een daad. Geen wet noch enig praktisch bezwaar kon hem weerhouden. Hij deed *Recht*. Jammer dat zijn cliënt korte tijd later zijn voormalige wederpartij tegenkwam. Het bedrog kwam uit en onze door en door rechtvaardige advocaat werd geschrappt van het tableau.

Dit verhaal schijnt waar gebeurd te zijn. Sterker nog, misschien komt het wel vaker voor dan we ons kunnen voorstellen. Juist doordat het bijna onvoorstelbaar is, is de kans op ontmaskering geringer dan je zou denken. De vraag is dus niet of het gebeurt, maar hoe vaak het gebeurt. Welk percentage van de vonnissen in Nederland is vals?

In de kunst is onderzoek gedaan naar vervalsingen. *Twintig* procent van de kunst op de Nederlandse kunstmarkt is vals, aldus *Trouw* van vorige week. Het boek dat genoemd werd, heb ik meteen gekocht: *Valse kunst. Hoe de kunst koper bedrogen wordt*, van S. Kooistra en A. Huiberts (Amsterdam/Antwerpen 2003). De schrijvers stellen iets voorzichtiger dat 'een naïeve kunst koper, die in den blinde een werk aanschaft op een gemiddelde Nederlandse veiling, een kans van één op vijf heeft om met een vervalsing of een twijfelachtig werk thuis te komen' (p. 111). Zij voegen hier echter aan toe: 'Van wat op veilingen wordt verkocht onder de noemer "moderne grafiek" is 90 tot 95% vervalst.' (p. 112) Zo! Dat zijn harde gegevens.

Voor wie belangstelling heeft voor vervalsingen, is dit boek een aanrader. Methodes, achtergronden, voorbeelden, niets blijft onbesproken. Wel erg spijtig dat de genoemde percentages niet onderbouwd worden. Van de lezer wordt verwacht dat hij de gegevens van de schrijvers voetstoots aanneemt. Dat wil ik normaal gesproken graag, maar juist niet als het gaat om vervalsingen. Dan wil ik uitputtende bewijzen.

Wie er niet omheen draait dat hij een vervalser is, is Geert Jan Jansen. Toen zijn in beslag genomen voorraad kunst vorig jaar door de Franse autoriteiten vernietigd dreigde te worden, had hij een briljant verweer. Hij stelde dat tussen de vervalsingen ook enkele originele Picasso's, Miro's en Appels zaten. Niemand bleek in staat de echte van de valse te onderscheiden. Dus werd er niets vernietigd. Kortgeleden kwam hij na een korte gevangenisstraf uit Frankrijk terug. Binnenkort volgen zijn schilderijen. *Hij* leefde nog lang en gelukkig.

De Geschillencommissie Advocatuur is, na een experimentele fase van drie jaar, op maandag 3 november voor onbepaalde tijd ingesteld. Ter ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst kwamen bij elkaar: mevrouw M.G.H.C. Oomen-Ruijten (links, voorzitter Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken en die voor Beroep en Bedrijf), Jeroen Brouwer, deken, en mevrouw drs. K. de Jonge (rechts, directeur Consumentenbond). De Orde verwacht dat de permanente geschillencommissie een belangrijke bijdrage zal leveren aan een laagdrempelige en efficiënte geschillenbeslechting tussen cliënt en advocaat. Foto: Gerhard van Roon.

Afscheid prof. Bert Quant in teken van onafhankelijkheid

Micha Kat

‘Ook veel dank ben ik verschuldigd aan de Nederlandse Orde van Advocaten die via een onafhankelijke stichting mijn leerstoel financierde en nooit ook maar enige druk op mij heeft uitgeoefend om een bepaald standpunt te verkondigen of terug te nemen; integendeel, mij in alle vrijheid deze bijzondere leerstoel heeft laten bezeten.’

Opvallend, deze laatste woorden uit het afscheidscollege van Bert Quant, de eerste professor (Universiteit van Amsterdam) in de advocatuur. Op 24 oktober jl. nam hij afscheid van de Universiteit van Amsterdam. Spreekt het niet voor zich dat wetenschap geen partijdigheid of vooringenomenheid toelaat? Een aardige test was wat Quant zei over *no cure no pay*: hij noemde de discussie hierover ‘gênant’ en pleitte voor ‘een verbeterd systeem van voorwaardelijke toevoegingen’. *NRC Handelsblad* verbaasde zich over deze stellingname, die de volgende dag zelfs de voorpagina haalde.

Nu de Orde na een rigoureuze beleidswijziging de deur naar *no cure no pay* op een kier heeft gezet, lijkt Quant zich met zijn oordeel te distantiëren van de Orde. Maar de talrijke aanwezigen zagen de opmerking toch minder als proeve van onafhankelijkheid, dan als vertolking van de *contre coeur*-houding waarmee de Orde tot de *pilot* besloot. Quant: ‘De invoering van het systeem zoals dat de komende tijd

geleidelijk is te verwachten, is niets anders dan de voortzetting van een bepaalde trend naar flexibiliteit van declaratieafspraken’. Dat klinkt toch anders als de principiële argumenten (als ‘een advocaat mag nimmer een eigen belang hebben bij een zaak’ en ‘de cliënt is uiteindelijk de dupe’) waarmee de Orde voorheen het systeem afwees.

Quant merkte zoals gezegd weliswaar op dat de Orde geen enkele druk uitoefent op haar hoogleraar – dergelijke druk is ook onwaarschijnlijk –, maar hoe zit het met de selectie van de kandidaten? Een actuele kwestie, want de naam van Quants opvolger is nog altijd niet bekendgemaakt. Volgens een insider zou er nog onduidelijkheid bestaan over diens ‘wetenschappelijk profiel’.

En als dan toch de wetenschappelijke onafhankelijkheid hoog wordt gehouden, waarom speelde het kantoor van Quant, CMS Derks Star Busmann, dan zo’n prominente rol in het officiële gedeelte van het afscheid? Nog voordat

landelijk deken Jeroen Brouwer het spreekgestoelte kon betreden, vertelde Derks-voorzitter Marek Guensberg van Quants eminente betekenis voor zijn kantoor. Ongetwijfeld waar allemaal, maar zijn deze opmerkingen op hun plaats in een collegezaal?

Op een andere manier was ‘onafhankelijkheid’ ook het onderwerp van Quant zelf. Hij sprak over dé aardappel van de tegenwoordige advocatuur: *conflict of interest*. ‘Kantoren zijn in omvang gegroeid, advocaten zijn zich gaan specialiseren, kantoren zijn zich gaan associëren met notarissen en fiscalisten; al deze ontwikkelingen droegen ertoe bij dat zich steeds meer conflicten voordeden waarin tegenstrijdige belangen een rol zouden kunnen spelen. Ik ga u vanmiddag echter niet lastigvallen met alle nuances rond tegenstrijdige belangen en de oplossingen, en vooral de schijnoplossingen, die kantoren daartegen hebben bedacht.’

Jaap Zwemmer, decaan van de rechtenfaculteit, zei over Quants werk tijdens de bijeenkomst dat hij ‘excelleerde’ als docent, dat zijn keuzevakken tien jaar lang populair waren bij de studenten en dat de universiteit dankzij zijn prestatie heeft besloten de leerstoel te continueren. Bij navraag: ‘Hij was een prettige collega, die nog wel eens langskwam om op de hoogte te blijven van wat er speelde. Dat hij veel studenten trok zal een combinatie zijn van de mond-tot-mond-reclame over hoe hij het deed en de populariteit van het vak advocatuur.’

Arthur Salomons, hoogleraar privaatrecht, denkt dat Quant door zijn goede presentatie populair was als docent. ‘En hij begeleidde heel veel scripties.’ Hij noemt nog Quants werk voor de archivering en openlegging van de advocatentuchtrechtspraak. ‘Zijn kamer hier was ook opmerkelijk. Want terwijl je het andersom zou verwachten stond hier de *NJ*, en op zijn kantoor in Utrecht had hij de *Digesten*.’ (red.)

Europeesrechtelijke schadevergoeding wegens onrechtmatige rechtspraak

Marco Slotboom¹

Recent stelde het Europees Hof van Justitie vast dat EG-Lidstaten verplicht kunnen worden tot vergoeding van de schade veroorzaakt aan particulieren door schendingen van het EG-recht die toerekenbaar zijn aan nationale rechterlijke instanties die rechtspreken in laatste aanleg.²

Köbler, hoogleraar aan een Oostenrijkse universiteit met enkele dienstjaren aan andere Europese universiteiten, verzocht om een anciënniteitstoelage. Omdat deze vergoeding in Oostenrijk enkel wordt toegekend bij ervaring aan Oostenrijkse universiteiten, werd Köblers verzoek afgewezen. Köbler ging in beroep bij de rechter. Volgens de hoogleraar leverde de regeling naar EG-recht verboden discriminatie op. Hierover stelde het Oostenrijkse Verwaltungsgerichtshof, in laatste aanleg rechtsprekend, een prejudiciële vraag aan het Europees Hof van Justitie. Naar aanleiding van een arrest van het Hof in een soortgelijke zaak trok het Verwaltungsgerichtshof zijn vraag echter in, en wees het Köblers verzoek af met als motivering dat de anciënniteitstoelage een premie voor trouwe dienst vormde die een afwijking van de EG-regels inzake het vrije werknemersverkeer rechtvaardigde. Köbler stelde hierop bij het Landesgericht een schadevorderingsactie in tegen de republiek Oostenrijk. Volgens Köbler was het arrest van het Verwaltungsgerichtshof strijdig met het EG-recht. Het Landesgericht stelt het Hof van Justitie wederom prejudiciële vragen. In zijn prejudicieel arrest bevestigt het Hof vaste rechtspraak dat EG-Lidstaten verplicht zijn tot vergoeding van schade die particulieren lijden als gevolg van schendingen van het EG-recht die de EG-Lidstaten kunnen worden toegerekend. Op basis van deze rechtspraak stelt het Hof vast dat particulieren onder bepaalde voorwaarden ook schadevergoeding moeten kunnen krijgen indien het gaat om schendingen van het EG-recht die kunnen worden toegerekend aan in laatste aanleg rechtsprekende

rechterlijke instanties.

De EG-Lidstaat kan evenwel slechts aansprakelijk worden gehouden indien de rechterlijke instantie het toepasselijke EG-recht en de rechtspraak van het Hof hierover *kennelijk* heeft geschonden. Elementen om vast te stellen of daarvan sprake is, zijn: de mate van duidelijkheid en nauwkeurigheid van de geschonden regel, de vraag of de schending opzettelijk is begaan, de al dan niet verschoonbaarheid van de rechtsdwaling en de schending door de betrokken rechter van zijn verplichting om een prejudiciële vraag te stellen. De rechtsorde van elke EG-Lidstaat dient de rechterlijke instantie aan te wijzen, die bevoegd is om geschillen betreffende de uit het Europees recht voortvloeiende vordering wegens onrechtmatige rechtspraak te beslechten.

Voor Köbler levert de uitspraak van het Hof geen schadevergoeding op. Weliswaar verklaarde het Hof de Oostenrijkse regelgeving onverenigbaar met EG-recht, maar volgens het Hof heeft het Verwaltungsgerichtshof geen *kennelijke* schending van het EG-recht begaan. Het Hof had zich namelijk nog niet uitgesproken over de mogelijke rechtvaardiging uit EG-rechtelijk oogpunt van een maatregel om een werknemer aan zijn werkgever te binden. Het feit dat het Verwaltungsgerichtshof zijn prejudiciële vraag had moeten handhaven, leidt evenmin tot aansprakelijkheid, omdat het Verwaltungsgerichtshof het arrest van het Hof in een soortgelijke zaak slechts verkeerd had gelezen. De Oostenrijkse staat kan derhalve niet aansprakelijk worden gehouden.

Met deze uitspraak lijkt een vordering wegens onrechtmatige rechtspraak naar EG-recht kansrijker dan naar Nederlands civiel recht. Een vordering ex art. 6:162 BW tegen een rechterlijke uitspraak van een hoogste rechter kan slechts succesvol zijn indien bij de voorbereiding van een rechterlijke beslissing zo fundamentele rechtsbeginselen zijn veronachtzaamd dat van een eerlijke en onpartijdige behandeling van de zaak niet kan worden gesproken.³ Aan het ver-eiste van een kennelijke schending van het EG-

Het Europese Hof van Justitie in Luxemburg

recht wordt wellicht eerder voldaan. Een kennelijk verkeerde toepassing van de rechtspraak van het Hof van Justitie kan bijvoorbeeld reeds voldoende zijn voor Europeesrechtelijke aansprakelijkheid, los van de vraag of de rechter fundamentele rechtsbeginselen heeft veronachtzaamd. Gezien de voorrang en de rechtstreekse werking van het EG-recht heeft de Nederlandse Staat er dus financieel belang bij dat de rechterlijke macht over een goede kennis van het EG-recht beschikt. (Marco Slotboom is werkzaam bij Simmons & Simmons, Brussel en Rotterdam)

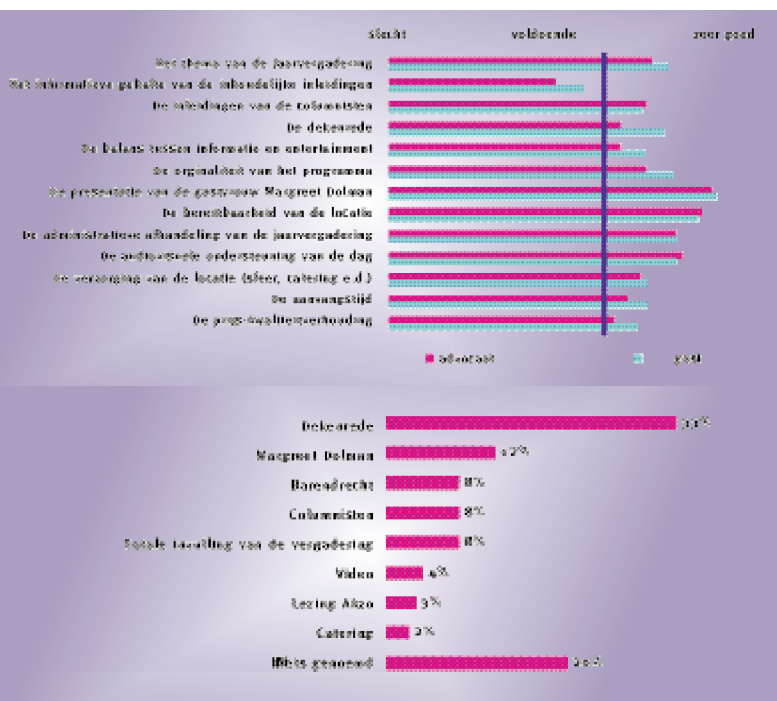
NOTEN

- 1 Werkzaam bij Simmons & Simmons, Brussel en Rotterdam.
- 1 Zaak C-224/91, Köbler, 30 september 2003, nog niet gepubliceerd.
- 2 Zie HR 3 december 1971, NJ 1972, 137 m.nt. GJS.

Bezoekers Ordevergadering overwegend positief

Bezoekers van de Ordevergadering op 3 oktober in Zwolle jongstleden zijn overwegend positief over het geboden programma. Het gemiddelde oordeel van advocaten – gemeten over veertien aspecten van de vergadering – is een 7,1. Gasten zijn nog iets positiever: zij geven een 7,7.

Dat blijkt uit een evaluatie van de jaarvergadering. In totaal hebben 122 advocaten en 36 gasten aan de evaluatie meegewerkt. Vooral de presentatie door gastvrouw Margreet Dolman, de bereikbaarheid van de locatie, de administratieve afhandeling, de audiovisuele ondersteuning en het thema van de jaarvergadering werden door de bezoekers gewaardeerd. Wat minder goed scoorden het informatieve gehalte van de inhoudelijke inleidingen, de prijs-kwaliteitverhouding en de aanvangstijd (vijf voor twaalf).

Over het algemeen blijken de gasten net wat positiever over de Ordevergadering dan advocaten. Bij de dekenrede is het verschil aanzienlijk: gasten zijn op dat punt aanmerkelijk positiever dan advocaten. Toch scoort de dekenrede ook bij advocaten een ruime voldoende. Portefeuillehouder communicatie Pim van Duren ziet in de uitslag van de evaluatie een bevestiging om door te gaan op de ingeslagen weg. 'We hebben vorig jaar en ook dit jaar gekozen voor inhoud én entertainment. Bezoekers van de Ordevergadering blijken dat te waarderen. Al zullen we volgend jaar proberen weer iets meer over te hellen naar de inhoud.'

Tunesische advocaat in hongerstaking

De Tunesische advocaat *Radhia Nasraoui* is sinds 15 oktober jongstleden in hongerstaking in een laatste poging haar waardigheid als advocaat en als burger te hervinden. Radhia staat in haar hoedanigheid van advocaat veel gewetensgevangenen bij (bijvoorbeeld de journalist *Abdellah Zaouiri*). Vanwege die werkzaamheden is Radhia herhaaldelijk het voorwerp geweest van dwangmiddelen die door de Tunesische autoriteiten op haar worden uitgeoefend. Haar kantoor en huis worden stelselmatig door de politie in de gaten gehouden. Het kantoor is meermalen doorzocht, waarbij meubels en documenten onvreemd zijn. Cliënten worden verhinderd het kantoor binnen te gaan of op andere wijze van de diensten van Radhia en haar collega's gebruik te maken.

Bij bezoeken aan buitenlandse cliënten is door douanebeambten onder toezicht van de politieke politie beslag gelegd op dossiers, waarmee de wettelijk vastgelegde geheimhoudingsplicht die Radhia als advocaat heeft, is geschonden. De telefoon wordt stelselmatig afgeluisterd en/of afgesloten en briefverkeer onderschept. Familieleden en vrienden van Radhia worden eveneens geterroriseerd. Als reden voor het uitoefenen van deze dwangmiddelen noemen de autoriteiten de opsporing van Radhia's echtgenoot, *Hamma Hammani*, die een tijdlang ondergedoken zat. Inmiddels is hij weer 'vrij', maar de toepassing van de dwangmiddelen wordt onverkort doorgezet.

Op 13 juli jongstleden werd Radhia mishandeld door leden van de politieke politie. Zij deed aangifte, maar naar aanleiding daarvan werd geen onderzoek gestart. Radhia heeft de deken van de Tunesische orde van advocaten geïnformeerd, evenals verschillende mensenrechtenactivisten in haar land. Ook hun inzet voor de opheffing van de dwangmiddelen heeft niets opgeleverd. Met de hongerstaking hoopt Radhia de solidariteit van college en confrères te winnen, zodat voorgoed een einde wordt gemaakt aan de intimidatie van haar cliënten, haarzelf en haar familieleden.

Voor meer informatie over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met de secretaris, mr. Mirjam Siesling, p/a Janskerkhof 16, 3512 BM Utrecht, tel.: 030-253 71 21, fax: 030-253 70 28, M.Siesling@law.uu.nl

Europees Hof tikt Hof van Discipline op de vingers

Raad en Hof van Discipline hebben de vrijheid van meningsuiting van advocaat P. Steur uit Oegstgeest te veel ingeperkt. Dat blijkt uit een dinsdag 28 oktober gepubliceerde uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (*Application no. 39657/98*)

Steur trad op voor een cliënt die er van werd beschuldigd de sociale dienst te hebben opgelicht. Tijdens een zitting bij de rechtbank verklaarde Steur dat zijn cliënt door een sociaal onderzoeker onder onacceptabele druk ('unacceptable pressure') was gezet. De onderzoeker voelde zich in zijn professionele eer aangetast, en stapte naar

de deken. Die stuurde de zaak door naar de Raad van Discipline. Raad en later ook Hof oordeelden dat Steur 'in strijd heeft gehandeld met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt'. Volgens de tuchtrechter had de advocaat zich niet enkel en alleen mogen baseren op uitspraken van zijn cliënt, maar had hij zijn beschuldiging ook met feitelijk bewijs moeten ondersteunen ('... held that a lawyer was not permitted to make such allegations without any factual basis')

Het Europees Hof kan zich niet in deze redenering vinden. Er is volgens het Europees Hof niet gepleegd na te gaan of de beschuldi-

ging waar was, of te goeder trouw gedaan. Vervolgens stelt het Hof: 'While it was true that no penalty had been imposed on the applicant, the threat of an ex post facto review of his criticism with respect to the manner in which evidence had been taken from his client was difficult to reconcile with his duty as an advocate to protect the interests of his clients and might adversely affect the way he performed his professional duties. In the circumstances, the Court found that the restriction on the applicant's freedom of expression did not meet a pressing social need.'

Steur is blij met de uitspraak van

het Europees Hof. 'In het belang van je cliënt moet je in de min of meer besloten setting van de rechtbank zoveel mogelijk kunnen zeggen. Ik ben daarom nog altijd buitengewoon geschokt over de behandeling die mij ten deel is gevallen.'

Het Hof van Discipline wil inhoudelijk niet reageren op de uitspraak van de Europese rechter. 'Het is niet gebruikelijk dat "lagere" rechterlijke instanties publiekelijk reageren op beslissingen van hogere,' aldus ondervoorzitter T. Fransen. (LW)

AGENDA

'Beveiliging van uw e-mail'

'Zet dat contract maar op de mail, dan kijk ik er straks nog even naar.' Makkelijk gezegd, makkelijk gedaan. Maar weet u wel zeker dat er geen anderen kunnen meekijken? Onbevoegden die met opzet uw tekst bewerken. Laat er geen misverstand over bestaan: het gebeurt. Daarom organiseert de Nederlandse Orde van Advocaten in samenwerking met BaliePlus op woensdag 26 november 2003 het

najaarssymposium 'Beveilig uw e-mail!'

De inleiding wordt traditiegetrouw verzorgd door de algemeen deken, Jeroen Brouwer. Door middel van een 'Hacking demonstratie' zal met praktijkvoorbeelden worden aangetoond dat e-mailverkeer niet veilig is. Ook zal aandacht worden geschonken aan de juridische aspecten van de digitale handtekening en de praktische toepas-

baarheid in de (advocaten)praktijk. Een advocaat zal vertellen welke maatregelen binnen zijn kantoor getroffen zijn. Tevens komt het door EIM uitgevoerde onderzoek over de inzet van ICT in de balie aan bod, alsmede de CCBE-richtlijnen voor beveiligde e-mail.

Daarnaast nog een aantal *capita selecta*: automatiseringstools voor de samenstelling en verwerking van klanttevredenheidsonderzoek-

ken en voor de verwerking van de kwaliteitsstandaard advocatuur. Ten slotte krijgt u inzage in een kwaliteitsvergelijking van software voor de advocatuur.

Woensdag 26 november, 12.30-17.30 uur, Theater De Flint in Amersfoort. Kosten: 85 euro. Deelname levert 3 punten op in het kader van de Permanente Opleiding. Aanmelden kan via registratie@advocatenorde.nl

Pinpasfraude: naar de civiele rechter

mr. J.W. Wagenaar
advocaat te Utrecht*

Fraude met de pinpas komt steeds vaker voor, en kan moeilijk worden voorkomen. Daarom zouden de banken zich anders moeten opstellen bij de verdeling van de risico's, meent Joost Wagenaar. De Geschillencommissie Bankzaken oordeelt niet altijd consistent en soms unfair. Daarom kan een slachtoffer van pinpasfraude zijn geschil met de bank beter aan de civiele rechter voorleggen.

Bij de steeds vaker voorkomende pinpasfraude gaat het om diefstal waarbij iemands bankpas en pincode worden gebruikt om contant geld op te nemen van de rekening van de pashouder, of om betalingen mee te verrichten in een winkel. De pinpasfraude is steeds verder geperfectioneerd, onder meer door middel van de zogenaamde 'tientjes-truc' of door het kopiëren van gegevens van een magneetkaart.

De tientjes-truc werkt als volgt. Een pashouder betaalt met zijn pinpas via een geldautomaat. Nadat de pashouder zijn pincode heeft ingetoetst, wijst een – vaak goedgeklede – man de pashouder erop dat hij een tientje heeft laten vallen. Als de pashouder zich bukt om het tientje op te rapen, wordt vliegensvlug door een handlanger de bankpas die uit de automaat komt verwisseld voor een andere pas, die uiterlijk identiek is aan de oorspronkelijke pas. Omdat de handlanger de pincode heeft afgekeken, zijn de daders in staat om met de buitgemaakte pas betalingen te verrichten. De pashouder heeft niets door omdat deze nog steeds over een bankpas beschikt.

De gegevens van de pashouder die zich op de magneetstrip bevinden, blijken eenvoudig te kopiëren; en dit misbruik is volgens de Nederlandse Vereniging van Banken niet te voorkomen.¹

BANKVOORWAARDEN

De NVB heeft in overleg met de Consumentenbond 'Voorwaarden gebruik Geld- en Betaalautomaten' (VgGB) vastgesteld.² Daarin is de aansprakelijkheid van een pashouder beperkt tot f 350 per bankpas (dit schijnt thans € 150 te zijn). De aansprake-

Illustraties: Andre Klijns

lijkheid van de pashouder wordt vóór de melding van de vermissing verhoogd in drie gevallen, te weten (1) gedurende de periode gelegen tussen drie dagen na het aanmaken van een rekeningafschrift en de melding, (2) indien de bank kan aantonen dat de pashouder niet onmiddellijk na het constateren van

de vermissing daarvan melding heeft gemaakt en (3) tot het moment van de melding indien de bank kan aantonen dat de pashouder de pincode niet geheim heeft gehouden. Daarnaast is de pashouder onbeperkt aansprakelijk in geval van opzet, grove schuld of grove nalatigheid. In dit laatste geval hoeft

niet door de bank te worden aangetoond dat de pashouder zijn geheimhoudingsverplichting met betrekking tot de pincode heeft geschonden (art. 6 VgGB).

Op grond van de VgGB bestaat voor de pashouder de mogelijkheid een geschil met de bank voor te leggen aan de Geschillencommissie Bankzaken (GCB) die een bindend advies uitbrengt. Voordeel daarvan is dat een procedure bij de GCB relatief snel is, en het niet verplicht is een advocaat in te schakelen. Uiteraard is het ook mogelijk in plaats daarvan een procedure voor de civiele rechter te entameren.

ONTSLUIEREN VOLGENS GCB

De pashouder is aansprakelijk tot het moment van de melding indien de bank kan bewijzen dat de pashouder zijn pincode heeft 'ontsluierd'. De bewijslast hiervoor ligt blijkens de VgGB uitdrukkelijk bij de bank. De GCB heeft hierover veel uitspraken gedaan. In deze uitspraken van de GCB is echter nauwelijks een lijn te bespeuren. Zo zijn er uitspraken bekend waarin de GCB overweegt dat de pashouder niet onzorgvuldig heeft gehandeld ten aanzien van de pincode in een situatie waarbij het onbevoegden wellicht is gelukt om de code af te kijken. Ook impliceert het feit dat de code bij de onbevoegde opname direct juist is ingetoetst volgens de GCB nog geen schending van de geheimhoudingsplicht.³ Er zijn ook uitspraken gedaan die daar lijnrecht tegenover staan.⁴

Overigens hoeft de bank volgens de VgGB niet te bewijzen dat het aan de pashouder te wijten is dat de pincode is ontsluierd, indien wordt aangenomen dat er opzet, grove schuld of grove nalatigheid aan de zijde van de pashouder is. Strikt genomen bestaat de aansprakelijkheid van de pashouder in dat

Het GCB overweegt soms dat de pashouder niet onzorgvuldig heeft gehandeld als het onbevoegden wellicht is gelukt de code af te kijken

geval zelfs *na* de melding van de vermissing van een bankpas nog. Het is mij niet bekend of deze regel in de praktijk zo stringent is toegepast.

De GCB heeft in diverse uitspraken echter wel de pashouder grove schuld verweten, en de pashouder daarom aansprakelijk geacht, zelfs als bepaald *onaannemelijk* was dat de pashouder de pincode zou hebben ontsluierd. Omdat de banken blijkbaar erkennen dat de gegevens van de magneetstrip eenvoudig zijn te kopiëren,⁵ is dat niet onder alle omstandigheden redelijk. Het systeem is immers kennelijk niet zo veilig als aanvankelijk werd voorgespiegeld. Als het de pashouder te verwijten is dat de pas uit zijn bezit is geraakt, maar op geen enkele manier te verklaren is hoe de daders achter de pincode zijn gekomen, zou eventuele fraude niet per definitie voor zijn rekening moeten komen. Een discussie over het ontsluieren van de pincode zou ook in die gevallen gevoerd moeten kunnen worden, als aannemelijk is dat het ontsluieren van de pincode te wijten is aan de gebrekkigheid van het systeem.

ONTSLUIEREN VOLGENS CIVIELE RECHTER

In een uitspraak van de Utrechtse sector kanton van 28 augustus 2002 is uitgemaakt dat een pashouder zijn geheimhoudingsverplichting van de pincode niet schendt als een derde kennis heeft kunnen nemen van de pincode door over de rug van de pashouder mee te kijken.⁶ In casu stelde de Rabobank zich overigens op het standpunt dat de onverlaat die de pasfraude pleegde, de pinco-

de uitsluitend heeft kunnen kennen door mee te kijken tijdens het intoetsen van de pincode. Omdat de banken inmiddels erkennen dat de gegevens van de bankpas eenvoudig zijn te kopiëren, zelfs zonder dat de bankpas blijvend uit de macht van de pashouder is, vraag ik mij af of banken het verweer nog zullen voeren dat de pincode wel afgekeken *moet* zijn. En hoe zal de GCB in de toekomst met deze problematiek omgaan?

TIENTJESTRUC VOLGENS GCB

De GCB stelt zich inzake de tientjestruc streng op voor consumenten. In diverse uitspraken oordeelde de GCB steevast dat het feit dat de pashouder slachtoffer wordt van 'gewiekste criminele praktijken' of 'van een slinkse werkwijze van de daders' niet met zich brengt dat het risico daarvan bij de bank zou komen te liggen.⁷ De GCB hanteert daarbij steeds de motivering dat op de consument de zware eigen verantwoordelijkheid ligt op zijn bankpas nimmer uit het oog te verliezen gedurende de hele betalingstransactie. Ook als de consument slechts een moment de bankpas uit het oog heeft verloren leidt dit tot aansprakelijkheid van de pashouder. De GCB verwijst hierbij naar art. 3 lid 1 VgGB, dat bepaalt dat de consument zorgvuldig met zijn bankpas dient om te gaan. De GCB laat echter na om te motiveren op welke grondslag zij meent dat de aansprakelijkheid van de consument groter is dan enkel het eigen risico. Vermoedelijk gaat de GCB ervan uit dat er sprake is van grove schuld of grove nalatigheid, nu de GCB in haar uitspraken niet overweegt dat de bank heeft bewezen dat de pashouder zijn geheimhoudingsplicht zou hebben overtreden. De bewijslast hiervoor berust immers bij de bank.

Naar mijn mening gaan de uitspraken van de GCB met betrekking tot de tientjestruc te ver. De toets die kennelijk door de

Als de pashouder verwijtbaar zijn pas is kwijtgeraakt maar niet te verklaren is hoe de daders achter de pincode kwamen, zou de fraude niet per definitie voor zijn rekening moeten komen

GCB wordt uitgevoerd is immers of de pashouder *grove* schuld of *grove* nalatigheid te verwijten is. De truc waarvan de pashouders in de bedoelde gevallen slachtoffer worden is echter een zeer geslepen, goed voorbereide en goed ingestudeerde 'goocheltruc'. De pashouder/consument kan geen *grove* schuld of *grove* nalatigheid worden verweten als hij hier in trapt. De overweging van de GCB dat het gaat om gewiekste criminele praktijken, geeft al aan dat er geen sprake kan zijn van *grove* schuld of *grove* nalatigheid. In geval van *grove* schuld of *grove* nalatigheid moet immers elk elementair verantwoordelijkheidsgevoel zijn verlaten; de nalatigheid moet aan opzet grenzen. Daarvan is in het geval van de tientjestruc geen sprake.

TIENTJESTRUC VOLGENS CIVIELE RECHTER

Op 19 februari 2003 heeft de Rechtbank Middelburg in een niet-gepubliceerde uitspraak geoordeeld over de tientjestruc. Naar het oordeel van de Middelburgse rechtbank was de pashouder het slachtoffer geworden van een misdadige praktijk die erop gericht was om zowel bankpas als pincode te verkrijgen. De rechtbank oordeelde dat onder de geschetste omstandigheden niet kan worden aangenomen dat er sprake is van *grove* onachtzaamheid of *grove* schuld van de pashouder. Ook het verweer van de bank dat de pashouder haar geheimhoudingsverplichting zou hebben geschonden, werd door de rechtbank verworpen. Het geheimhoudingsartikel in de bankvoorwaarden ziet naar het oordeel van de rechtbank niet op het zogenaamde 'afkijkrisico'. Het afkijkrisico is daarom pas verwijtbaar als er sprake is van opzet, *grove* schuld of *grove* nalatigheid. Naar het oordeel van de rechtbank was hiervan geen sprake.

Met betrekking tot het verliezen van oogcontact oordeelde de rechtbank dat er geen sprake was van 'gemakzucht, haast, achte-loosheid of een daarmee te vergelijken gemoedsgesteldheid', maar dat de pashouder 'ten gevolge van het onverhoeds en bewust daartoe door een derde afgeleid worden ["de tientjestruc"], (...) in een – heel wel begrijpelijke – reflex even het oogcontact verloor met de automaat waarin haar bankpas zich bevond.'

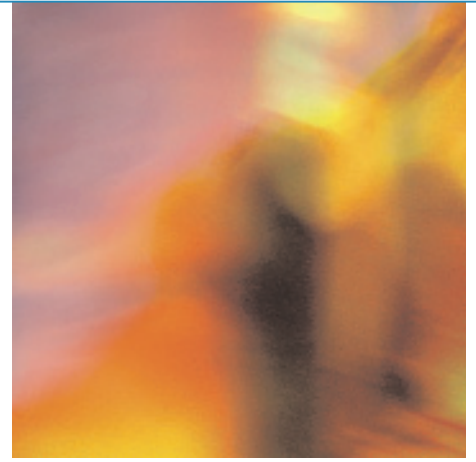
Dit acht ik een juiste uitspraak; waarvan de bank overigens in hoger beroep is gegaan.

WAARSCHUWINGSPLICHT VAN BANK

In een van de door de GCB beoordeelde gevallen had de pashouder aangevoerd dat de bank haar rekeninghouders erop attent had moeten maken dat de tientjestruc voorkwam.⁸ De GCB was echter van oordeel dat er geen plicht voor de bank bestond om haar rekeninghouders op bij haar bekende vormen van fraude te wijzen. Die overweging is merkwaardig, nu in art. 3 lid 1 VgGB is opgenomen: 'De bank zal cliënt zo goed mogelijk informeren omtrent de te nemen voorzorgen.'

Uiteraard was de tientjestruc al snel bij de veiligheidsafdelingen van de banken bekend, terwijl het grote publiek daarvan niet op de hoogte was. Ik acht het oordeel van de GCB daarom onjuist. Naast het feit dat de bank in het algemeen een zorgplicht heeft, is in de VgGB de zorgplicht van de bank immers uitdrukkelijk geformuleerd. Het is opmerkelijk dat de GCB daar zo makkelijk overheen stapt, temeer gezien de – zeer zware – eisen die de GCB stelt aan de zorgplicht van de pashouder.

Op 21 oktober 2002 heeft de GCB echter, bij de beoordeling van een geval van de tientjestruc, nogmaals de vraag gesteld of het niet op de weg van de bank had gelegen om haar cliënten te waarschuwen voor veelgepleegde trucs als de tientjestruc. De GCB

heeft in haar uitspraak overwogen dat een dergelijke waarschuwingsplicht ontstaat zodra zich een vast patroon heeft ontwikkeld. Naar het oordeel van de GCB had dit vaste patroon zich ten tijde van de behandeling van het geschil in augustus 2002 inmiddels ontwikkeld. De GCB heeft daarom in die uitspraak geschreven er vanuit te gaan dat banken een dergelijke waarschuwing – hetzij via de eigen kanalen, hetzij via de pers – zullen doen uitgaan. De GCB heeft daarbij overwogen dat, indien de bank dit nalaat, de GCB in eventuele voorkomende gevallen zal nagaan welke gevolgen aan een dergelijke nalatigheid moeten worden verbonden.

Mij is bekend dat de Postbank in de folder 'PostbankNieuws' in augustus 2003 een dergelijke waarschuwing heeft opgenomen. Probleem met deze wijze van informeren is echter dat deze gelijk op reclamemateriaal. De GCB heeft in diverse uitspraken overwogen dat banken er niet mee kunnen volstaan belangrijke mededelingen via dergelijke folders aan hun cliënten kenbaar te maken. Op de GCB-uitspraken hierover kom ik nog terug. Het is in dat licht maar de vraag of de mededeling van de Postbank, indien deze beoordeeld zou worden door de GCB, deze toets zou doorstaan.

Verder is het mij opgevallen dat één bank tijdens het wachten bij een geldautomaat een tekst op het scherm laat verschijnen waarin wordt gewaarschuwd voor 'afkijkers'. Het schijnt dat Interpay in april 2003 een persbericht heeft doen uitgaan over veiligpinnen. In hoeverre dit in de pers is overge-

Volgens de GCB is de pashouder aansprakelijk als hij bij de betalingstransactie slechts een moment de bankpas uit het oog heeft verloren

Als een pashouder in de slimme tientjestruc trapt, dient hem geen grove schuld of grove nalatigheid verweten te worden

nomen is mij echter niet bekend. Evenmin is het mij bekend of andere banken een mededeling als bedoeld in de uitspraak van de GCB hebben gedaan.

VERHOOGING KREDIETLIMITIETEN

Diverse banken hebben met ingang van 1 januari 2002, de datum waarop de euro werd ingevoerd, de daglimieten die gelden voor de verschillende vormen van transacties eenzijdig verhoogd. De limieten die eerst in gulden golden, gelden vanaf 1 januari 2002 in euro's. Men kan sindsdien dus 2,20 keer zoveel geld met de pinpas per dag opnemen.

De GCB heeft in diverse uitspraken uitgesproken dat de eenzijdige verhoging van de kredietlimieten niet alleen extra mogelijkheden met zich brengt voor de pashouder, maar ook een duidelijke risicoverhoging. Op deze risicoverhoging is door de banken niet gewezen. De meeste banken hebben slechts in een foldertje dat wordt gevoegd bij de dagafschriften melding gemaakt van het feit dat de verhogingen hadden plaatsgevonden. De GCB heeft hierover in diverse uitspraken⁹ bepaald dat banken er niet mee kunnen volstaan een verhoging van de kredietlimieten door middel van een qua uiterlijk en toonzetting op reclamemateriaal gelijkende bijsluiter aan cliënten mede te delen. De GCB is van oordeel dat het bekend is dat reclame-

materiaal bij dagafschriften veelal ongelezen door cliënten terzijde wordt gelegd. Het is zinvol in voorkomende gevallen hier uitdrukkelijk een beroep op te doen jegens de bank.

DATAMINING

De vraag is of op banken een zorgplicht rust indien het betaalgedrag van de pashouder ogenschijnlijk wijzigt. Sommige banken en creditcardmaatschappijen schijnen door middel van speciaal daarvoor ontwikkelde software het betaalgedrag te controleren. Dit wordt aangeduid met de term 'datamining'. Transacties die niet binnen het bij de bank bekende betaalpatroon vallen, worden door die software ontdekt. Het gaat daarbij om transacties op ongebruikelijke locaties of de aanschaf van spullen die niet in het bestedingspatroon van de pashouder vallen. Het is voor banken dus kennelijk mogelijk om daarop controle uit te oefenen. Ik acht het verdedigbaar dat een bank die er voor kiest dergelijke software niet te installeren, daarop is aan te spreken in gevallen waarin evident is dat het betalingspatroon van het ene op het andere moment drastisch is veranderd. Uiteraard moet het daarbij wel gaan om dermate ernstige gevallen dat de bedoelde software in staat is de onregelmatigheid te ontdekken.

NOTEN

* Advocaat bij CMS Derks Star Busmann.

1 Dit bleek onlangs uit een artikel in *Trouw*, van zaterdag 4 oktober 2003: 'Fraude met pinpassen blijkt niet te stoppen'. De enige manier om deze fraude tegen te gaan is om alle bankpassen te vervangen door bankpassen die werken met chips in plaats van met een magneetstrip. Het kan alleen nog jaren duren voordat die operatie is voltooid, aldus *Trouw*.

2 Eigenaardig genoeg zijn op geen van de websites van de grote Nederlandse banken de door hen gehanteerde voorwaarden te vinden. De door verschillende banken gehanteerde voorwaarden die ik in enige zaken tegenkwam, weken met betrekking tot de hierna te bespreken bepalingen niet wezenlijk af van de door de NVB vastgestelde voorwaarden. Daarom ga ik hier verder uit van de NVB-voorwaarden.

3 Zie onder andere GCB 23 januari 1996, nr. B95.044, 20 december 1996, nr. B96138, 10 maart 1997, nr. B96187, 19 juli 1999, nr. B990029, 20 december 1999, nr. B990057, 11 januari 2001, nr. B00020. De uitspraken van de GCB worden gepubliceerd in het Uitsprakenblad.

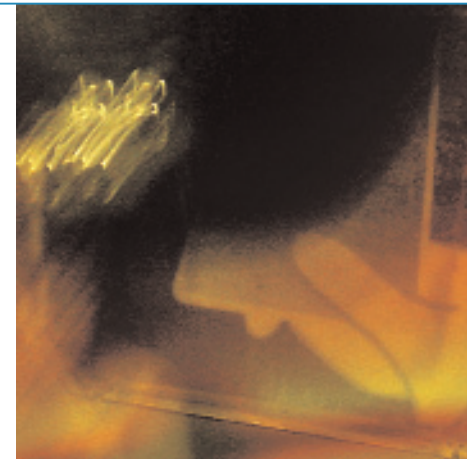
4 GCB 17 mei 1995, nummer B95001, 21 juni 1995, nr. B95.012, 6 december 1996, nr. B96125, 5 oktober 1994, nr. B9421, 26 februari 1997, nr. 96186, 15 januari 2001, nr. D01/0182, 4 maart 2003, nr. D01/0449.

5 Zie het in noot 1 genoemde artikel in *Trouw*.

6 Prg. 2002, 5951, Spijker en Van Mierlo/Rabobank.

7 Onder meer GCB 29 januari 2001 nr. D01/0381, 29 januari 2002, D01/0463, 4 maart 2002, nr. D01/0308, 5 april 2002, nr. D01/0387, 29 april 2002, nr. D01/0366, 13 mei 2002 nr. D01/0501.

8 GCB 5 april 2002, nr. D01/0387.

CONSUMENTONVRIENDELIJK

De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat een slachtoffer van pinpasfraude zijn geschil met de bank beter aan de civiele rechter kan voorleggen dan aan de GCB. De bekende uitspraken van de civiele rechter zijn tot op heden gunstiger voor de pashouder, terwijl er in de jurisprudentie van de GCB een gebrek aan lijn valt te constateren. Bovendien stapt de GCB wel erg makkelijk heen over de zorgplicht van banken (zoals informeren over nieuwe fraudevormen), terwijl van pashouders, consumenten, een welhaast bovenmenselijke zorg wordt verwacht. Hierdoor wekt de GCB een bankvriendelijke, en daarmee consumentonvriendelijke schijn. ●

9 GCB 25 september 2000, nr. B000161, 27 november 2000, nr. B000220, 21 december 2000, nr. B2000.00277 en 21 februari 2002 nr. D01/0479. In deze laatste uitspraak ging het overigens over het hiervoor genoemde *PostbankNieuws*.

mrs. S.L.J. Janssen en mr. G.P. Hamer
advocaten te Amsterdam*

De voorlopige hechtenis in strafzaken lijkt steeds vaker en makkelijker te worden opgelegd, en steeds minder snel te worden opgeheven. Aan de hand van twee praktijkvoorbeelden laten Janssen en Hamer zien dat die ontwikkeling niet te rijmen is met het wettelijk stelsel en met de regels van het EHRM. 'De praktijk van de voorlopige hechtenis is een grote frustratie van de strafadvocatuur, zet de discussie over het cellentekort in een ander daglicht, en doet twifelen aan de rechtskracht van art. 67 en 67a Sv.'

Voorlopige hechtenis uit de bocht

Bij een voorpleiding bij de R-C geeft de officier van Justitie te kennen dat een verdachte zijns inziens nog tien dagen (aansluitend op zijn aanhouding) vastgehouden moet worden, de zogenaamde bewaring. De raadkamer van de rechtbank kan die termijn vervolgens maximaal drie keer met 30 dagen verlengen. De R-C moet als eerste de voorwaarden toetsen die voor het opleggen van voorlopige hechtenis in de art. 67 en 67a Sv staan. Hij moet toetsen of voor het delict waarvan iemand wordt verdacht voorlopige hechtenis mag worden opgelegd, of er een grond is die hechtenis legitimeert en ten slotte of er ernstige bezwaren zijn. Dit laatste behelst de vraag of het *waarschijnlijk* is dat de verdachte het strafbare feit heeft begaan; dit is meer dan het redelijk vermoeden van schuld dat is vereist om iemand als verdachte te kunnen aanmerken. Zoals Corstens stelt: 'Er moet sprake zijn van een stevige verdenking.'¹

GOUDSTAAF

Zaak 1. De twintigjarige G.J. wordt op vrijdagmiddag voorgeleid vanwege vermeende betrokkenheid bij een roofoverval op een juwelier, gepleegd door drie mannen. Bij de politie was de tip binnengekomen dat G. (voornaam) de vluchtauto zou hebben bestuurd; hij zou wel eens een Mercedes huren bij een bekend verhuurbedrijf en zou met de opbrengst van een goudstaaf een auto hebben gekocht. Hoewel getuigen van de overval niets zeiden over een vierde persoon die de auto zou besturen, een getuigenverklaring zelfs eerder suggereerde dat die er *niet* was, en er bij de overval geen goudstaaf was gestolen, werd deze tip bijzonder serieus genomen. Navraag leverde op dat J. inderdaad wel eens een Mercedes had gehuurd bij het verhuurbedrijf.

J. wordt vervolgens van de straat geplukt, en lijkt oprecht verbaasd wanneer hem verteld wordt waarvan hij wordt verdacht. Hij zegt helemaal niets met de overval te maken te hebben.

Aangezien J. wordt verdacht van een zwaar feit wordt aan de eerste twee vereisten voor voorlopige hechtenis, een geval en een grond, eenvoudig voldaan.² Door de verdediging wordt echter uitgebreid betoogd dat, nu er slechts één tip is die J. (bij zijn voor-

naam) noemt, die tip bovendien inhoudelijk op een aantal punten zeer dubieus is (waar haal je tegenwoordig nog een goudstaaf?), getuigen van de overval eensgezind zijn in hun oordeel dat J. niet één van de drie is en er geen enkel aanknopingspunt is voor een vierde dader, en J. ten slotte een volmaakt blanco strafblad heeft, er van de *waarschijnlijkheid* dat J. betrokken is bij de overval geen sprake kan zijn. De R-C stelt hem desondanks in bewaring, waarna bij de raadkamer door de verdediging dit standpunt, uitgebreider gemotiveerd, wordt herhaald. De raadkamer legt de verlenging met 30 dagen op, waartegen hoger beroep wordt aangekend bij het Hof Amsterdam.

Op het moment van behandeling door het hof zit J. inmiddels meer dan een maand vast en is er geen enkel belastend bewijs bijgekomen. Nogmaals wordt uitvoerig betoogd dat de situatie dat iemand na niet-onderbouwde verdachtmakingen door één persoon, zonder enig ander belastend maar wel ontlastend bewijs, een maand kan worden vastgehouden, onrechtmatig en onwenselijk is. Ook de A-G concludeert dat ernstige bezwaren ontbreken. Het hof wijst echter, zoals gebruikelijk zonder opgave van redenen, het hoger beroep af.

ZWITSERS MESJE

Zaak 2. Ditmaal wordt bij de R-C voorgeleid de 18-jarige I.P. Hij heeft met een klein Zwitsers mesje bij een ruzie in het bovenbeen van zijn tegenstander gestoken. Deze laatste had dat overigens pas geruime tijd later in de gaten, toen iemand hem wees op een bloedplek. Hij heeft geen blijvend letsel maar een relatief oppervlakkige wond. Er wordt een dossier samengesteld op basis van poging tot zware mishandeling, en P. wordt voor dat feit aangehouden en in verzekering gesteld. Hij bekent één keer te hebben gestoken, volgens hem in een vlag van woede,

waarin hij zich echter nog wel realiseerde dat hij níét in het bovenlichaam moest steken. Ernstige bezwaren voor de poging tot zware mishandeling zijn er dus zonder meer.

Op de vordering tot inbewaringstelling van de OvJ staat dan als verdenking poging tot doodslag in plaats van poging tot zware mishandeling. Dit, terwijl daar op geen enkel moment in het dossier over wordt gesproken, de verwonding zeer gering is en gezien de verklaring van P. duidelijk is dat hij zeker niet het voornemen had de ander om het leven te brengen, ook niet in de voorwaardelijke vorm waarin hij dat risico zou hebben aanvaard. Waarom zou de OvJ op het verzoek inbewaringstelling een evident onhaalbaar delict opnemen?

De beschuldiging van één persoon leverde zowel een geval, als een grond, als de ernstige bezwaren op, in strijd met de uitspraak van het EHRM

De reden schuilt in de al genoemde vereisten voor voorlopige hechtenis, waarin er behalve een zwaar genoeg feit sprake moet zijn van één van de gronden genoemd in art. 67a Sv. Onder andere staat daar vermeld de zogenaamde 12-jaarsgrond: iemand wordt verdacht van een feit waarop een minimale gevangenisstraf van 12 jaar staat en waardoor de rechtsorde ernstig is geschokt. Op zware mishandeling staat maximaal acht jaar, maar op doodslag vijftien (het feit dat het slechts om een poging gaat die de maximale straf met een derde verlaagt wordt bij de beoordeling van deze grond niet meegenomen). Of de rechtsorde is geschokt wordt bij 12-jaarsfeiten standaard aangenomen; dit wettelijk vereiste is waarschijnlijk de grootste wassen neus van het Nederlandse strafprocesrecht. Door de verdenking te verzwaren *creëert* de OvJ dus een wettelijke reden om P. vast te houden.

De tweede grond die de vordering noemt is het recidivegevaar: er moet ernstig rekening worden gehouden dat verdachte na vrijlating een misdrijf zal begaan waarop minimaal zes jaar staat of waardoor de gezondheid en veiligheid van personen in gevaar zal worden gebracht. Dit gevaar zou kunnen

worden afgeleid uit eerdere geweldsdelicten door P., en door 'de willekeurige/lichtvaardige wijze waarop verdachte zich heeft gedragen' met betrekking tot dit feit.

De verdediging voert aan dat de verdenking poging tot doodslag gezien de feiten bespottelijk is en overduidelijk slechts is opgenomen om de voorlopige hechtenis te rechtvaardigen. Bovendien wijst zij erop dat uit de Justitiële Documentatie ('strafblad') blijkt dat P. helemaal niet eerder een dergelijk delict heeft begaan, en op het feit dat hij onmiddellijk heeft bekend en spijt betuigd. De R-C erkent dat er geen voorgeschiedenis van geweld is, maar beveelt desondanks de bewaring op de 12-jaarsgrond, en gezien 'het willekeurige/lichtvaardige gedrag' van P.

Ook in deze zaak wordt bij de raadkamer uitgebreid verweer gevoerd op de 12-jaars-

Afstraffing van verdachten voorafgaand aan de zitting is misschien effectief maar rechtstheoretisch volstrekt onjuist

EHRM: AANVULLENDE GRONDEN

De voorlopige hechtenis is naar alle waarschijnlijkheid één van de grootste frustraties van de strafadvocatuur. Niet alleen komt de discussie over het cellentekort in een heel ander daglicht te staan, bovendien gaat het gat tussen theorie en praktijk zodanig dat je gaat twifelen aan de rechtskracht die de art. 67 en 67a Sv nog hebben. Zeker gezien het bijzonder zware karakter van de voorlopige hechtenis, waarbij immers vóór het vaststellen van iemands schuld inbreuk wordt

standpunt verwoord zou worden dat de hiervoor genoemde geschokte rechtsorde feitelijk aangetoond dient te kunnen worden:³ 'However, this ground can be regarded as relevant and sufficient only provided that it is based on facts capable of showing that the accused's release would actually disturb public order. In addition detention will continue to be legitimate only if public order remains actually threatened; its continuation cannot be used to anticipate a custodial sentence.'

Minstens zo relevant in dit kader is echter een andere overweging in deze zaak die óók van toepassing is op de 12-jaarsgrond, inhoudende dat een verdenking van een strafbaar feit alléén niet voldoende is om voorlopige hechtenis te rechtvaardigen: 'The persistence of reasonable suspicion that the person arrested has committed an offence is a condition sine qua non for the validity of the continued detention (...), but, after a certain lapse of time, it no longer suffices; the Court must then establish whether the other grounds cited by the judicial authorities continue to justify the deprivation of liberty.'

Met het feitelijk wegvallen van de eis van de geschokte rechtsorde zijn verdenking en grond één en dezelfde geworden. Sterker nog, de drie vereisten die de wet stelt aan de voorlopige hechtenis ter bescherming van haar burgers tegen het hen te lichtvaardig ontnemen van hun vrijheid, worden maar al te vaak afgeleid uit één en dezelfde bron, zoals de hiervoor beschreven zaak tegen J. demonstreert: de beschuldiging van één persoon leverde daar in één klap zowel een geval als een grond als de ernstige bezwaren op. Dit is met de genoemde uitspraak van het EHRM, dat er aanvullende gronden dienen te zijn anders dan de bestaande verdenking, niet in overeenstemming te brengen.

grond, en wordt gewezen op het feit dat de rechter terughoudend moet zijn bij het beoordelen van de emoties van een verdachte op basis van een contact van 10 minuten tijdens de behandeling. De raadkamer beslist dat van de 12-jaarsgrond inderdaad geen sprake kan zijn maar beveelt toch de oplegging van 30 dagen hechtenis, met als enige overgebleven reden het ernstige recidivegevaar dat wordt afgeleid uit het gedrag van P. Het hoger beroep tegen deze beslissing wordt door het Hof Amsterdam afgewezen, ongemotiveerd.

gemaakt op zijn fundamentele recht op vrijheid, is die situatie niet alleen vanuit rechtstatelijk perspectief onacceptabel, maar is bovendien de vraag hoe deze situatie zich verhoudt met het belangrijkste mensenrechtenverdrag, het EVRM. Waarmee het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in beeld komt.

In een groot aantal uitspraken heeft het EHRM enkele richtlijnen gegeven waaraan (de juridische beoordeling van) de voorlopige hechtenis moet voldoen. De bekendste daarvan is *Letellier vs. France*, die met name vaak wordt ingeroepen aangezien daarin het

De gerechtshoven zouden moeten laten blijken dat ze ten minste luisteren naar verdachte en raadsman, iets waartoe ze overigens juridisch gewoon verplicht zijn

GEEN MOTIVERING

Een ander punt waarin de Nederlandse situatie tekortschiet, en dat aanleiding geeft tot veel onbegrip en frustratie, is dat van de motivering, of beter gezegd het totale gebrek daaraan. Zoals uit de twee voorbeelden al blijkt is het de gewoonte om beslissingen met betrekking tot de voorlopige hechtenis niet te motiveren. De verdediging zou echter met die gewoonte geen genoegen moeten nemen, hoe ingesleten die ook mag zijn en

in een mysterieus stilzwijgen. Zo komt Corstens niet verder dan 'Motivering van een raadkamerbeschikking is steeds vereist',⁴ wijdt Cremers zelfs geen enkel commentaar aan dit voorschrift en constateert *Tekst & Commentaar* slechts dat de reikwijdte van deze motiveringsbepaling niet geheel duidelijk is⁵. Wel wordt in deze laatste bron nog verwezen naar Krabbe, die reeds in 1983 schreef dat een raadkamerbeslissing zodanig gemotiveerd moet zijn 'dat er uit afgeleid

ook al is die gewoonte – knarsetandend – min of meer algemeen geaccepteerd.

Zo is er ten eerste de Nederlandse wet. Art. 24 Sv schrijft in lid 1 een duidelijke motiveringsplicht voor: 'De beschikking van de raadkamer is met redenen omkleed'. Op het eerste gezicht lijkt dat weinig ruimte voor discussie te laten. Opmerkelijk is dan ook het totale gebrek aan discussie hierover in de rechtszaal en de literatuur. In de NJ is er geen enkele uitspraak te vinden over art. 21 lid 1 Sv in het kader van de voorlopige hechtenis, en de standaardwerken op het gebied van het strafprocesrecht hullen zich

kan worden dat de beslissing berust op een juiste toepassing van de wet in het concrete geval. (...) Wordt namelijk in de betreffende procedure een verweer gevoerd van de kant van de verdachte, dat bij feitelijke juistheid moet of heel goed kan leiden tot een andere beslissing dan waartoe de raadkamer is gekomen, dan mag dat verweer niet onbesproken blijven in de beschikking.'⁶

Een deel van de verklaring voor wat betreft het gebrek aan jurisprudentie ligt wellicht in het feit dat de raadkamer van het hof de hoogste instantie is voor wat betreft de voor-

lopige hechtenis; de verdachte kan tegen die beslissing niet in cassatie (art. 445 Sv; de AG kan tegen aan afwijzing van zijn vordering overigens wél in cassatie, volgens art. 446). Dit betekent anderzijds dat na een beschikking van het hof wél onmiddellijk de gang naar het EHRM ingezet kan worden;⁷ er is immers geen sprake meer van een nationaal rechtsmiddel ('no effective remedy under national law'). En ook voor wat betreft de motiveringen lijkt de Nederlandse gang van zaken zich slecht te verhouden met de regels van het Europees Hof, al is het niet eens duidelijk is of de praktijk 'in accordance with national law' is.

RECHTER MOET TOETSEN EN MOTIVEREN

Bij bestudering van de uitspraken blijkt bovendien dat het EHRM zelf zeer consequent is in haar stelling dat een eerlijk proces vereist dat vonnissen gemotiveerd worden geweest. Hoewel beslissingen in het kader van de voorlopige hechtenis niet aan dezelfde kwaliteitseisen behoeven te voldoen als eindvonnissen, lijkt het volledig achterwege laten van motivering het EHRM een brug te ver. Zo werd bijvoorbeeld beslist in de zaak van *Nikolova vs. Bulgaria*, 25/03/1999, par. 61: 'While Article 5 § 4 of the Convention does not impose an obligation on a judge examining an appeal against detention to address every argument contained in the appellant's submissions, its guarantees would be deprived of their substance if the judge, relying on domestic law and practice, could treat as irrelevant, or disregard, concrete facts invoked by the detainee and capable of putting in doubt the existence of the conditions essential for the 'lawfulness', in the sense of the Convention, of the deprivation of liberty.'

In *Jecius vs. Lithuania*, 31/07/2000, par. 100 en 101, werd dit standpunt herhaald en aangevuld: 'This means that the competent court has to examine not only compliance with the procedural requirements of domestic law but also the reasonableness of the suspicion underpinning the arrest and the legitimacy of the purpose pursued by the arrest and the ensuing detention. (...) The Court notes that the Regional Court, in its decisions authorising the applicant's detention

on remand, made no reference to his grievances about the unlawfulness of his detention. (...) It follows that the applicant was denied the right to contest the procedural and substantive conditions essential for the "lawfulness" of his detention on remand'.

Het lijkt er dus op dat het EHRM een soortgelijke benadering kiest als die van Krabbe: de rechter dient er blijk van te geven dat hij de vereisten voor de voortdurende van de vrijheidsberoving, ook in de zin van het Europees recht, heeft getoetst, en indien er verweer wordt gevoerd dient hij dat gemotiveerd te verwerpen. Het zal eenieder die werkzaam is in de strafpraktijk volstrekt duidelijk zijn dat de standaardformulieren waarmee thans de beschikking aan verdachten wordt kenbaar gemaakt en wordt 'gemotiveerd', aan die vereisten niet voldoen.

AFSTRAFFING VOORAFGAAND AAN ZITTING

Het bovenstaande klemt temeer aangezien het voor verdachten praktisch niet mogelijk is enige compensatie te krijgen voor de onterecht in hechtenis doorgebrachte tijd. Dat wil zeggen, bij een vrijspraak kan er een schadevergoeding worden gevraagd ex artikel 89 Sv, maar er hoeft maar een dag gevangenisstraf te worden opgelegd of deze weg staat niet meer open. In hoeverre de reeds uitgezeten hechtenis en een dreigende schadeloosheid een rol spelen bij de uiteindelijke beoordeling van een strafzaak door de rechter, is volstrekt onduidelijk. Met de op handen zijnde wetswijzigingen waarmee het

aantal raadkamers zal verminderen, dus de hechtenis voor een langere duur zal worden opgelegd, wordt dit probleem alleen maar prangender.

Duidelijk is dat de genoemde combinatie van factoren ertoe geleid heeft dat de voorlopige hechtenis meer en meer een punitief karakter heeft gekregen en nog krijgt. Het zogenaamd 'Rotterdams model', waarbij de afstraffing van verdachten geheel plaatsvindt voorafgaand aan het onderzoek ter zitting, is hoewel bij bepaalde zaken bijzonder effectief en vanuit rechtshandhaving zelfs begrijpelijk, rechtstheoretisch gezien een volstrekt onjuiste gang van zaken.

Nog een stapje verder gaat het beleid om delicten op te sparen en daarvoor bij de R-C meerdere malen de bewaring te vorderen, waarna een vordering gevangenhouding achterwege blijft. Heeft een verdachte de x maal 10 dagen uitgezeten dan wordt hij op vrije voeten gesteld, dit alles tot er voldoende zaken zijn verzameld om deze in één keer ter zitting te brengen. De beslissing van de R-C dat dit te ver ging en alle aansluiting met het wettelijk kader dreigde te verliezen, werd door de Rechtbank Den Haag vernietigd, redenerend dat deze gang van zaken 'niet meer dan in andere gevallen een punitief karakter heeft', nu deze geen 'doorslaggevend verschil' vertoonde met het hiervoor beschreven 'algemeen geaccepteerde' Rotterdams model, en dus rechtmatig kon worden geacht.⁸ Het sneeuwbal effect in een notendop.

MUNITIE

De ontwikkeling van de voorlopige hechtenis past in de verharding van het Nederlandse strafrecht klimaat zoals die al door vele anderen is opgemerkt en bekritiseerd. 'De liberale elementen verdwijnen steeds verder naar de achtergrond', concludeert Schalken in zijn noot onder een arrest van de Hoge Raad waarin het bereik van de Opiumwet met een creatieve redenering verder werd opgerekt.⁹ Het zou de Nederlandse rechters, met name bij de gerechtshoven, sien wanneer zij los van die ontwikkeling en los van de verregaand gestandaardiseerde wijze van afdoening op z'n minst de moeite zouden nemen naar de vaak uitgebreide verweeren van de verdediging te verwijzen, en blijk te geven van het feit dat er naar verdachte en raadsman *geluisterd* is – los nog van het feit dat zij daartoe wettelijk en verdragsrechtelijk eigenlijk gewoon verplicht zijn. Het lijkt ons dat op de langere termijn dat juist tot minder werkdruk leidt (om maar meteen een voor de hand liggend argument tegen motivering te ontcrachten) aangezien dan wél duidelijk wordt wanneer volgens de hoogste rechtsprekende instanties wordt voldaan aan de vereisten van art. 67 en 67a Sv, en wanneer niet.

Tot die tijd kunnen – en moeten – strafadvocaten in beroep blijven gaan tegen onbegrijpelijke, onterechte en ongemotiveerde beschikkingen van raadkamers. Wellicht dat dit artikel daartoe enige munitie kan aanreiken. ●

NOTEN

- * Advocaten te Amsterdam.
- 1 Corstens, *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Kluwer 2002, vierde druk, p. 373.
- 2 Over de problematiek van het geval en de grond in één, zie hierna.
- 3 Het is de vraag hoe terecht deze aanname is, aangezien de uitspraak gaat over 'public order', ofte wel *openbare orde*, wat zeker niet helemaal hetzelfde is als de Nederlandse geschokte *rechtsorde*.
- 4 Corstens 2002, p. 240.
- 5 CPM Cleiren en J.F. Nijboer, *Tekst en Commentaar Strafvordering*, vierde druk, Kluwer Deverter 2001.
- 6 HGM Krabbe, *Verzet en hoger beroep in strafzaken*, Tjeenk Willink, Alphen aan den Rijn 1983, p. 231-232.
- 7 In een aantal zaken is dat inmiddels dan ook gebeurd.
- 8 Rechtbank 's-Gravenhage, 12 februari 2003, Zaaknr.: 09/900059-03.
- 9 HR 5 november 2002, NJ 2003, 488.

(advertentie)

Gedegen Onderzoek?

DÖRR BEDRIJFSRECHERCHE
RECHERCHE- EN ADVISORIEUW

010 - 212 49 23

www.dorr-recherche.nl

ONZE OPDRACHTGEVER:

Een jong, ambitieus, informeel middelgroot advocaten- en notariskantoor, met vestigingen in het midden, zuiden en westen van het land. De advocaten werken nauw samen met onder meer financiële en fiscale adviseurs. Vanuit deze multidisciplinaire omgeving ligt de nadruk op de (commerciële) adviespraktijk. Kernwoorden: jong kantoor, kwalitatief hoogwaardige praktijk, slagvaardigheid, een pragmatische aanpak, servicegerichtheid, collegialiteit en een no-nonsense mentaliteit.

Voor deze opdrachtgever zijn wij op zoek naar een advocaat-medewerker voor de algemene ondernemingsrechtelijke advies- en procespraktijk, met een gedegen kennis en ervaring op het gebied van het algemeen vermogens- en verbintenissenrecht.

ADVOCAAT-MEDEWERKER COMMERCIEËLE PRAKTIJK

UW TAAK:

U zult deel uitmaken van de sectie ondernemingsrecht, waarbij de nadruk ligt op advisering en assistentie van cliënten ter zake van het opzetten van nieuwe activiteiten, commerciële contracten en waar nodig het procederen op deze gebieden. U werkt nauw samen met één van de vennoten die in de sectie werkzaam is en een gevarieerde advies- en procespraktijk heeft. U bent in staat om zelfstandig te functioneren en als account manager van cliënten op te treden. Het begeleiden en coachen van jongere medewerkers vormt een onderdeel van uw taak.

UW PROFIEL:

U hebt minimaal 5 jaar ervaring opgedaan in een algemene ondernemingsrechtelijke praktijk bij een middelgroot of groot kantoor. U hebt laten zien in staat te zijn zelfstandig een praktijk te kunnen runnen en cliënten aan u te binden. U bent initiatiefrijk, creatief, doortastend en vindt het prettig om in teamverband te werken. U beschikt over een scherp analytisch vermogen en bent praktisch ingesteld. U kunt zelfstandig werken en bent bereid en in staat om een wezenlijke bijdrage te leveren aan de verdere groei van het kantoor en de kwaliteit van de dienstverlening. Een actieve beheersing van de Engelse taal is een pré.

HET AANBOD:

Werken in een aantrekkelijke en moderne werkomgeving bij een jong en onconventioneel kantoor waar een zeer plezierige werksfeer heerst. U krijgt de verantwoordelijkheid voor de opbouw van een kwalitatief hoogwaardige en duurzame praktijk. De arbeidsvoorwaarden zijn goed en de carrièreperspectieven in deze snel groeiende organisatie zijn uitstekend.

VOXIUS
VOOR JURISTEN
VAST EN INTERIM

Indien de vacature uw interesse heeft gewekt, verzoeken wij u uw reactie binnen twee weken te richten aan Voxius, op nevenstaand adres ter attentie van mevrouw mr. M.B. Buschgens en/of de heer mr. R. Harinck, met wie u voor informatie telefonisch contact op kunt nemen. Vertrouwelijke behandeling is vanzelfsprekend gegarandeerd.

LEGAL SEARCH

VOXIUS, WERVENG,

RECHT EN INTERIM

BUREAU VOOR JURISTEN

VOXIUS WERKT VOOR

ADVOCATENKANTOOR,

OVERHEID, NOTARIKANTOOR

EN BEDRIJVEN, WAARONDER

VEEL TOP 100 Ondernemingen.

VERTROUWELIJKE BEHANDLING

VAN UW GEGEVENS IS VANZELFSPREKEND

GEGARANDEERD. OPEN SOLICITATIES

ZIJN WELKOM.

STATIONSPLEIN 45

| GADOT HANDELSGEBOUW |

POSTBUS 29170

3001 GD ROTTERDAM

TEL 010 - 240 06 05

FAX 010 - 240 06 07

LEGAL@VOXIUS.NL

WWW.VOXIUS.NL

Saluut voor een statuut!

mr. Jan Sjöcrona
advocaat te Den Haag

In haar oratie bepleit Taru Spronken dat de strafpleiters in Europa gezamenlijk uitgangspunten vastleggen in een statuut en geeft ze alvast aan wat ‘rechtsbijstand’ zou moeten inhouden. Maar zal een statuut veel veranderen aan de weerbarstige verschillen, terwijl bovendien sommige uitgangspunten reeds nationaal of in Straatsburg zijn uitgewerkt? Jan Sjöcrona weet ook nog wel andere urgente kwesties die wetenschappelijk onderzoek verdienen.

Bert Quant is koud uit Amsterdam vertrokken als hoogleraar advocatuur, of Taru Spronken treedt in Maastricht aan als bijzonder hoogleraar *Verdediging in strafzaken*.¹ Waar de wetenschappelijke aandacht voor de advocatuur in den brede dus een veer laat, heeft de strafadvocatuur eindelijk wetenschappelijke back-up van formaat gekregen. Spronken, advocaat sinds 1979, verbonden aan de Advocatenpraktijk van de Universiteit in Maastricht en de schrik van de Nederlandse Staat als het gaat om procedures in Straatsburg (denk aan Kostovski en Van Mechelen), geeft al jaren blijk van diepgaande praktische en theoretische aandacht voor de verdediging in strafzaken. Haar proefschrift *Verdediging* (2001) vormt er het hoogtepunt van. En dan ligt er nu een oratie, dankzij het feit dat de *Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten* (NVSA) heeft besloten Spronken te eren – en ons vakgebied te stimuleren – door de genoemde leerstoel beschikbaar te stellen. Dat is een goede zet van de NVSA geweest, en ik ben er dus eigenlijk wel een beetje trots op dat ik in 1992 met mr. Wladimiroff het initiatief nam tot oprichting van die vereniging.

De oratie werd uitgesproken op 10 oktober 2003 en vormde als het ware de wetenschappelijke afsluiting van een multifunctionele dag, waarop ook het fraaie gebonden *Handboek verdediging* werd gepresenteerd² en de NVSA haar jaarvergadering hield met een panel van advocaten uit diverse Europese landen die aan de hand van een casus allereerste praktijkproblemen bespraken.

STRAFBAAR ÉN ZUIVER

Handboek, paneldiscussie en oratie

maken/maakten duidelijk dat advocaten die zich bezighouden met verdediging in grensoverschrijdende strafzaken, steeds vaker geconfronteerd zullen worden met praktische problemen die wortelen in de zo onderscheiden procesculturen in Europa. En er zijn werkelijk grote verschillen. Zo is in Frankrijk in het vooronderzoek beschikbaarstelling van processtukken aan de verdachte verboden, maar in Nederland juist de hoofdregel. In België wordt van de advocaat niet verwacht dat hij zich voor de terechtzitting verstaat met getuigen (dat is zelfs strafbaar), terwijl dergelijke contacten in Nederland doodgewoon zijn. In Engeland kunnen met gemak uit het zwijgen van een verdachte zodanige ‘adverse inferences’ worden getrokken, dat daar het zwijgrecht als afgeschaft kan worden beschouwd; en dan te bedenken dat het in Nederland al jaren de gewoonste zaak van de wereld is dat de raadsman zijn gedetineerde cliënt adviseert er maar het zwijgen toe te doen, totdat de raadsman de processtukken heeft geanalyseerd (een dergelijk advies kan voor de cliënt dus heel verkeerd uitpakken als het in Engeland wordt opgevolgd!).

Wat is dus de positie van een Nederlandse raadsman die ten behoeve van een in België, Frankrijk of Engeland gedetineerde cliënt moet samenwerken met een aldaar gevestigde lokale advocaat, en graag wil beschikken over de processtukken, intussen reeds contact heeft gehad met getuigen en de cliënt ooit nog eens heeft geadviseerd zich op zijn zwijgrecht te beroepen? Kan die raadsman de verdediging naar zijn eigen standaard en rechtssysteem wel goed voeren? Loopt hij wellicht het risico op klachtwaardig of straf-

baar handelen onder het buitenlandse rechtssysteem, ook al is hij naar eigen nationale normen volstrekt zuiver op de graat?

Het beantwoorden van dergelijke gecompliceerde vragen is voor cliënten en hun raadsliden van groot belang, zeker in een tijd die zich kenmerkt door toenemende (transnationale) repressie en inperking van rechten van de verdediging en soms regelrechte criminalisering van advocaten die rechtsbijstand verlenen in strafzaken (beschuldigingen van witwassen), advocaten die ook nog eens voorwerp kunnen worden van allerlei politieke en justitiële onderzoeksmaatregelen, zelfs al worden zij niet verdacht (afluisteren van telefoongesprekken). Het kan dan wel zo zijn dat het sinds het

Verdrag van Amsterdam de nobele aspiratie van de EU is om de Europese burger een 'hoog niveau van rechtszekerheid' te bieden, alsmede een 'ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid', maar dat geldt beslist niet de positie van de verdachte en evenmin die van diens advocaat: de ideaaltypische situaties van 'rechtvaardigheid en vrijheid' et cetera komen in de EU-filosofie louter toe aan degenen die nadeel van criminaliteit ondervindt. Dat – zoals Spronken in een pakkende slotzin verwoordt – niets onveiliger is dan een overheid waartegen je je niet kunt verweren – is een indringende notie die intussen op het beleids- en wetgevingsniveau van Haagse en Brusselse ambtenaren behendig wordt gecamoufleerd. Duidelijk is

hoe dan ook dat er sprake is van een marginalisering van rechtsbescherming. De jaren zeventig zijn wel héél ver achter ons.

PAMFLET ÉN CREDO

Het meest concrete voorbeeld daarvan is het Europees Arrestatiebevel (EAB).³ Op basis van een enkel aanhoudingsbevel door een daartoe bevoegde autoriteit in een lidstaat (bijvoorbeeld officier van Justitie) zijn autoriteiten in andere lidstaten verplicht daaraan gevolg te geven. Dus de officier in Madrid of Athene kan een verdachte in Nederland laten oppakken en hem zonder veel formaliteiten naar Spanje respectievelijk Griekenland laten overbrengen. En dat terwijl de mensenrechtelijke situatie aldaar zeer zorgwekkend is (om over toekomstige EU-lidstaten als Polen, Tsjechië en Letland maar niet eens te spreken. Over Turkije zwijg ik nog maar even.

Spronken signaleert met recht dat het vanuit een oogpunt van rechtsbescherming verontrustend is dat EU-maatregelen zoals het EAB in werking treden voordat er zicht bestaat op gemeenschappelijke minimumnormen van strafvordering. Ze constateert tegelijkertijd dat harmonisatie van rechtssystemen en procedurele waarborgen voor verdachten in de EU bijkans onhaalbaar is: de verschillen in rechtssystemen zijn te groot en de ontwikkelingen gericht op de repressieve kant van het strafrecht zijn te intens. Om toch tot een zo effectief mogelijke grensoverschrijdende rechtsbijstand te komen, stelt Spronken, 'is het hard nodig dat vanuit de beroepsgroep, die een taak heeft om op te komen voor de fundamentele rechten van de verdachten, wordt aangegeven waar zij voor staat, hoe zij haar functie opvat en welke faciliteiten en garanties zij nodig heeft om haar werk te kunnen doen'. De uitgangspunten die aldus op EU-verdedigingsniveau zouden worden gearticuleerd, zouden volgens Spronken in een 'Statuut' moeten worden vastgelegd en vervolgens kunnen dienen 'om zowel op Europees als nationaal niveau stelling te nemen tegen de afkalving van de rechtsbescherming.' Kortom een – al naargelang de situatie waarin er een beroep op zou moeten worden gedaan – als vlugschrift, politiek pamflet of geloofsbelijdenis dienen-

Leden van de Baskische jongerenbeweging Segi brachten zondag 3 augustus jl. een bezoek aan de gevangenis in Alphen a/d Rijn waar de vermeende ETA-aanhanger Alexander Casas Akarregi op zijn uitlevering aan Spanje wachtte. Foto: Marco Okhuizen / HH

De warme kleuren van deze foto kwamen op de omslag van Advocatenblad 2003-20 door een technisch incident niet tot zijn recht

de checklist met eisen voor een behoorlijke verdediging.

MINDER UITGEKAUWD

‘De vraag is natuurlijk wat een dergelijk statuut moet inhouden. Die vraag is moeilijker te beantwoorden en zal nog onderzoek en discussie vergen.’ Aldus Spronken voorzichtig. De oratie bevat, zegt zij, ‘een aanzet’ tot die discussie, gericht op het recht op *rechtsbijstand*. Zo pleit zij – onder meer – voor rechtsbijstand van verdachten tijdens politieverhooren zoals in common-law landen, voor dubbele rechtsbijstand bij grensoverschrijdende strafzaken (dus zowel raadsman in land van verblijf van de verdachte als in het land van onderzoek c.q. vervolging), voor een goed functionerend toevoegingssysteem en voor het recht van vrije advocatenkeuze óók bij toevoegingen. Stuk voor stuk sympathieke gedachten. Maar ook soms kwesties die op nationaal niveau en in Straatsburg al (vaak ten nadele van de verdachte) zijn doorgeëxerceerd, zodat de vraag rijst of we wel moeten willen geloven dat een verdedigingsstatuut aan die stand van zaken iets zou kunnen veranderen. Ben ik nu pessimist of realist?

Liever dan het in een oratie – als verantwoording van komend wetenschappelijk onderzoek – aanroeren dat verdachten (inderdaad) ook tijdens politieverhoor door een raadsman moeten kunnen worden bijgestaan, zou ik hebben gezien dat Spronken was ingegaan op minder uitgekauwde onderwerpen, zoals vooral: wat is de positie van de strafadvocaat die handelend overeenkomstig de normen in zijn thuisstaat, de normen in een ander EU-land schendt? Ongetwijfeld is dit voer voor toekomstig onderzoek.

Daarbij zal Spronken ook aandacht moeten besteden aan de tot op heden onbesproken vraag: wie moet het Statuut opstellen? Dat lijkt me een erg ingewikkelde kwestie: moet de Nederlandse NVSA gaan onderhandelen met haar evenknieën (als die er al zijn) in de andere lidstaten? Of moet op hoger niveau door de diverse landelijke Ordes van Advocaten worden onderhandeld? Ik vrees voor een kakofonie en totale chaos. Indien die nationale instantietjes, die hun eigen superioriteit vooropstellen (bij de Fransen een keihard gegeven) of met hun belerende vingertje zwaaien (NL) of elkaar het licht in de ogen niet gunnen (al die Belgische Ordes van Advocaten), al om de tafel te krijgen zijn,

hoe kunnen we dan in ’s hemelsnaam verwachten dat er voor de verdediging (toch al in de verdrukking en niet per se in elke balie van harte omarmd) iets constructiefs uitkomt? Wat daarvan ook zij, het debat tussen EU-strafadvocaten is inmiddels al een beetje op gang aan het komen in het kader van de *European Criminal Bar Association*, en dat lijkt me voorlopig het geëigende gremium om op praktisch niveau te debatteren over de door Spronken aangeroerde pijnpunten. Gelukkig zit zij, naast de Nederlandse President van de ECBA Han Jahae, in het bestuur ervan, zodat we moeten kunnen rekenen op prikkelende initiatieven voor congres en debat.

VOLGENDE TERMIJN NODIG

Spronken heeft wel een weerbarstig onderwerp op haar schouders genomen: het ontwikkelen van een EU-breed Statuut voor de strafadvocaat. Maar met haar tomeloze energie en inzet voor de goede zaak van een fatsoenlijke en gerespecteerde verdediging in strafzaken, moet het lukken. Het zou mooi zijn als dat Statuut ertoe zou bijdragen dat niet (meer) wordt getornd aan de positie en taken van de strafadvocaat en dat hem/haar de prerogatieven, de processuele middelen en het geld (blijven) geworden die nodig zijn voor een serieuze en intensieve rechtsbijstand. Ik stem nu alvast voor een volgende termijn van haar hoogst bijzondere profesoraat. ●

NOTEN

- 1 Oratie prof. mr. Taru Spronken: *A place of greater safety, Bespiegelingen over een Europees Statuut voor de strafrechtadvocaat*.
- 2 Red. Prakken/Spronken, Kluwer 2003.
- 3 Zie over dit EAB in het vorige nummer van dit blad: Malewicz en Hamer, ‘Het Europees arrestatiebevel. Een mooie taak voor de balie’, *Advocatenblad* 2003-20, p. 888v.; zie ook: Smeulders en De Vries, *NJCM Bulletin*, 2003, p. 428 e.v.

*Een minder uitgekauwde vraag zou zijn geweest:
wat is de positie van de strafadvocaat die
handelend overeenkomstig de normen in zijn thuis-
staat, de normen in een ander EU-land schendt?*

DE ADVOCATUUR IS EEN COMMERCIEËLE ZAAK GEWORDEN.

Binnen de advocatuur is de concurrentie verder toegenomen. Advocatenkantoren zien zich dan ook genooddrukt uit te wijken naar een meer commerciële aanpak. De Relationship Manager van de ING Bank kan u helpen met de financiële gevolgen van deze omschakeling. En brengt alle commerciële mogelijkheden die hieruit volgen voor u in kaart. De Relationship Manager kent

uw branche door en door en dat maakt hem tot een uitstekende gesprekspartner voor de grootzakelijke markt. Ook kan hij u in contact brengen met de juiste specialisten binnen ING Groep. Heeft u nog geen Relationship Manager, ga dan naar www.ingbank.nl om een afspraak te maken.

ING Bank. Branchekennis van binnenuit.

meer weten

ING BANK

onderdeel van ING

Het managen van een advocatenkantoor – deel 4

Leiderschap

Christ'l Dullaert en
Monique van de Griendt

In het vierde deel van de serie 'Het managen van een advocatenkantoor' aandacht voor leiderschap in de advocatuur. Inzicht in het managen van een professionele organisatie is onvoldoende, men dient ook over leiderschapcompetenties te beschikken. In ieder geval moet een leider inzicht hebben in waar hij of zij goed in is, en waarin niet. Voor wie wil kan de bijdrage van Dullaert en Van de Griendt het zelfinzicht vergroten. **De eerdere afleveringen van deze reeks verschenen in Advocatenblad 2003-5, -9 en -16, op resp. 7 maart, 2 mei en 5 september jl.**

Eckhardt Wintzen *emotioneel zelfbewustzijn*

Hoe ziet de eigen persoonlijke leiderschapsstijl eruit? Wat zijn de persoonlijke sterke kanten en waar zitten de valkuilen? In dit artikel zullen we ingaan op persoonlijk leiderschap en een aantal belangrijke leiderschapscompetenties bespreken. Dat doen we onder meer door verschillende leiderschapsstijlen te benoemen. Daarnaast zullen we ingaan op het begrippen emotionele intelligentie en kernkwaliteiten.

LEIDERSCHAPSSTIJLEN

In de literatuur over leiderschaps- en managementstijlen valt op dat veel verschillende soorten leiderschapsstijlen worden genoemd. Iedere auteur maakt weer zijn eigen indeling. Wij bespreken hier een aantal

leiderschapsstijlen die we herkennen in de advocatuur. Wij maken daarbij gebruik van het onderzoek van Berenschot naar leiderschap in Nederland.¹ Daarin worden onder meer de volgende leiderschapsstijlen besproken.

1. *Strategisch leiderschap* – Het vanuit een langetermijnvisie kunnen anticiperen op belangrijke veranderingen in de omgeving.
2. *Ethisch leiderschap* – Het vanuit sterke ethische waarden en normen leidinggeven; hierbij vinden de medewerkers de leider integer.
3. *Charismatisch leiderschap* – Het vanuit een krachtige persoonlijkheid in staat zijn medewerkers aan zich te binden; hierbij wordt de leider vertrouwd door de medewerkers.
4. *Resultaatgericht leiderschap* – Het vaststellen en realiseren van concrete doelen.
5. *Coachend leiderschap* – Het zorgdragen voor de ontwikkeling van vaardigheden en competenties van individuele medewerkers.

Idealiter is in het bestuur van een advocatenmaatschap een aantal van deze managementstijlen in verschillende personen vertegenwoordigd. Het is dan belangrijk te realiseren

Hans Weijers *zelfactualisatie*

hoe de eigen leiderschapsstijl eruitziet en waar de collega-bestuursleden deze aanvullen.

PERSOONLIJK LEIDERSCHAP

Ieder mens heeft in potentie de kwaliteiten in huis om persoonlijk leiderschap te ontwikkelen. Wanneer mensen hun persoonlijke kwaliteiten zodanig hebben ontwikkeld dat ze bereid en in staat zijn om leiding te geven, spreken we van persoonlijk leiderschap. Men is in staat leiding te geven vanuit

Het is belangrijk te weten hoe de eigen leiderschapsstijl eruit ziet en waar de collega bestuursleden deze aanvullen

het optimale gebruik van de eigen persoonlijkheid. Met de ontwikkeling van deze kwaliteiten kan men zich leiderschapsfuncties verwerven of huidige leiderschapsfuncties optimaliseren.² Ieder zal in het leidinggeven een eigen unieke stijl ontwikkelen, waarin men zich onderscheidt van anderen.

Aan de hand van emotionele intelligentie en/of kernkwaliteiten is het mogelijk om inzicht te krijgen in de eigen persoonlijke kwaliteiten en de persoonlijke leiderschapsstijl. Eenieder die in een advocatenkantoor een managementfunctie heeft, adviseren wij eens op deze manier over zichzelf na te denken. Men zal merken dat dit in de praktijk een positief effect kan hebben.³

Nelie Smit Kroes organisatiesensitiviteit

LEIDERSCHAPSCOMPETENTIES – EMOTIONELE INTELLIGENTIE

Zoals Lorsch⁴ aangeeft dient de voorzitter van een advocatenmaatschap over een goede emotionele intelligentie te beschikken. Een van de belangrijkste taken van een manager van een advocatenkantoor is het bereiken van overeenstemming tussen verschillende personen met vaak uiteenlopende meningen. Dit is geen rationeel proces. Hoe klein de kwestie ook is, er komt vaak een hoop emotie bij kijken. Door gebruik te maken

van emotionele vermogens kan men hierop inspelen en is men daardoor beter in staat om leiding te geven binnen de dynamische en complexe werkomgeving van een advocatenkantoor.

Daniel Goleman geeft in zijn boek *The New Leaders* een overzicht van de belangrijkste leiderschapscompetenties⁵ gebaseerd op emotionele intelligentie. Wij bespreken hier een aantal van de competenties die voor het leidinggeven aan een advocatenkantoor van belang zijn. De onderstaande opsomming kan worden gebruikt als een soort zelf-assessment. Men kan bij het lezen van deze competenties eens nagaan in welke mate men zelf over deze eigenschap beschikt.

1. ZELFBEWUSTZIJN

Emotioneel zelfbewustzijn. Emotioneel zelfbewuste mensen kennen zichzelf goed en zijn in staat om helder en open over hun gevoelens te communiceren. Voor een leider is dit een heel belangrijke eigenschap. Door de kennis van zijn eigen gevoel en daarover open te zijn, is hij makkelijker in staat zijn doel te bereiken. In de advocatuur is dit niet een eigenschap die altijd sterk vertegenwoordigd is. De meeste advocaten zijn rationeel gericht en vermijden emoties.

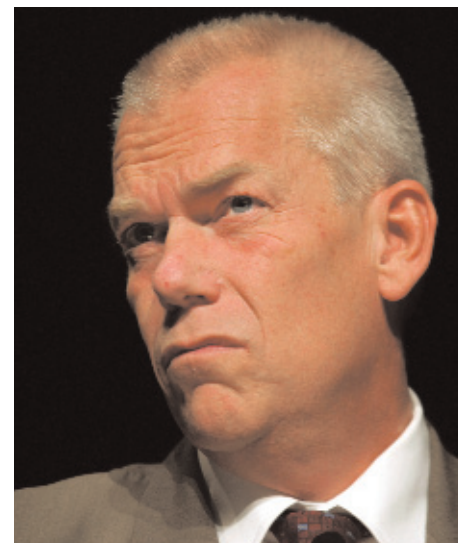
Zelfkennis. Leaders die zichzelf goed kennen, weten wat hun krachten zijn en waar hun beperkingen liggen. Ze zijn bereid hun eigen motieven te onderzoeken en ze zijn niet bang om geconfronteerd te worden met hun negatieve kanten. Daardoor kunnen zij de negatieve krachten in zichzelf constructief hanteren.⁶ Ook dit is een eigenschap die in de advocatuur niet altijd is terug te vinden. De kantoorcultuur stimuleert vaak niet dat men eens kritisch naar zichzelf kijkt. Daar komt nog bij dat een professional feedback snel als kritiek ervaart.

Zelfvertrouwen. Zelfvertrouwen is een belangrijke eigenschap voor een leider en zorgt voor voldoende persoonlijk gewicht voor het

leidinggeven. Deze eigenschap zien we wel vaak terug bij leidinggevendenden in de advocatuur.

2. ZELFMANAGEMENT

Impulscontrole. Mensen die over een goede impulscontrole beschikken, zijn in staat hun negatieve gevoelens van bijvoorbeeld frustratie en ergernis in goede banen te leiden. Zij zijn gecontroleerd en beheerst. Dit betekent niet dat men de negatieve gevoelens dient te onderdrukken. Belangrijk is daar wel open over te zijn, maar op een respectvolle manier. Over het algemeen ziet men in de advocatuur dat de leidinggevendenden over een goede impulscontrole beschikken.

Roel Pieper resultaatgericht leiderschap

Aanpassingsvermogen. Door te beschikken over een goed aanpassingsvermogen kan men omgaan met de vaak tegenstrijdige belangen van de organisatie, zonder daarbij de noodzakelijke focus te verliezen. Men kan tevens inspelen op veranderingen en zoeken naar nieuwe uitdagingen.

Zelfactualisatie. Geactualiseerde leiders beschikken over hoge standaarden en zijn continu bezig zichzelf en degene aan wie ze leidinggeven te verbeteren. Ze zijn pragmatisch, stellen realiseerbare maar uitdagende doelen, en zijn in staat om risico's goed in te schatten.

Hoe klein de kwestie ook is, er komt vaak een hoop emotie bij kijken

Optimisme. Optimistische leiders hebben een aanpak die vol vertrouwen is. Ze zien weinig beren op de weg en schrikken niet terug van veranderingen. Ze verwachten dat de veranderingen in de toekomst ook verbeteringen zijn. Ze hebben tevens een positief beeld van anderen.

3. SOCIALE VAARDIGHEDEN

Empathie. Leiders die over empathie beschikken kunnen zich goed inleven in anderen. Door in de huid van anderen te kunnen kruipen, krijgen ze informatie die ze kunnen gebruiken voor het realiseren van hun doel (lees: het doel van de organisatie). Ze kunnen goed luisteren en goed omgaan met mensen van verschillende achtergronden. De empathische voorzitter van de maatschap maakt bewust tijd vrij om te kijken wat er bij zijn collega's en medewerkers leeft.

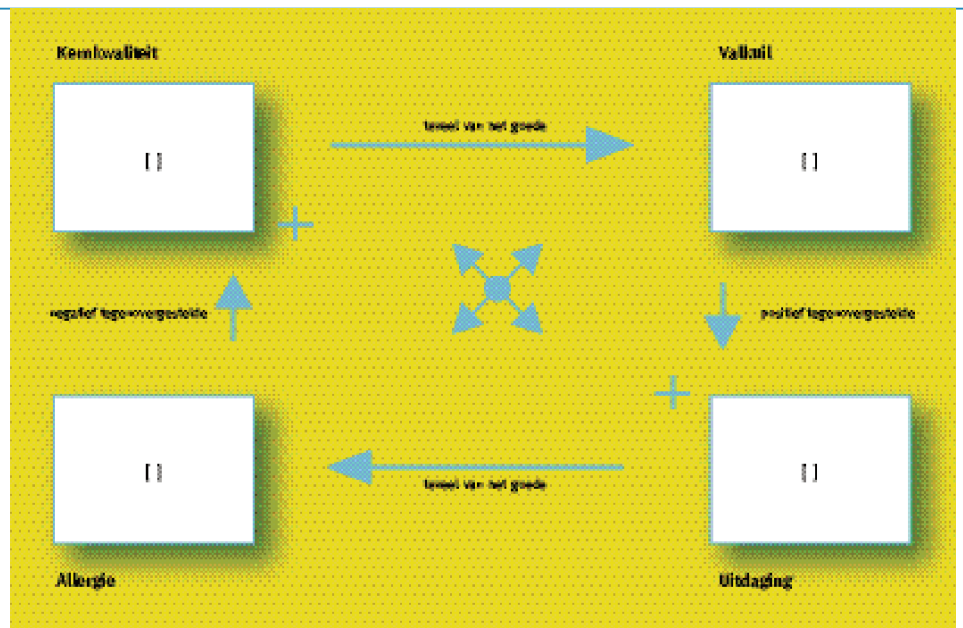
Organisatiesensitiviteit. Leiders die hierover beschikken zijn in staat om te begrijpen wat er speelt in de organisatie. Ze zijn bekend met het politieke krachtenveld en de ongeschreven regels binnen het advocatenkantoor. Ze zijn bekend met de normen en waarden van het kantoor. Ze zijn zich ervan bewust dat ze een voorbeeldfunctie hebben en zijn consequent en consistent in hun voorbeeldgedrag.

4. RELATIEMANAGEMENT

Inspiratie. Geïnspireerde leiders inspireren hun omgeving door een aanstekende visie en een daaruit voortvloeiende gedeelde missie. Ze motiveren en stimuleren de mensen die werken in hun organisatie.

Ontwikkelingsgericht. De ontwikkelingsgerichte leider van een advocatenkantoor heeft een oprechte interesse in zijn collega's, medewerkers en stagiaires. Hij is erop gericht hen te laten groeien en bloeien door hen te helpen met het realiseren van hun doelen. Hij maakt ze zich bewust van hun krachten en helpt hen met het ontwikkelen van hun valkuilen. Ze zijn in staat om constructieve feedback te geven en zijn een natuurlijke mentor en coach.

Conflictmanagement. De voorzitter van de maatschap die goed is in conflictmanagement is in staat de verschillende partijen bin-

nen zijn kantoor te identificeren en hun verschillende zienswijzen te begrijpen. Vervolgens is hij in staat de verschillen tussen de partijen te overbruggen door middel van een gemeenschappelijk ideaal.⁷

De hiervoor genoemde eigenschappen die Goleman opsomt kunnen tot slot nog worden aangevuld met *communicatieve vaardigheden*. Indien men beschikt over goede communicatieve vaardigheden bouwt men gemakkelijk relaties op en houdt ze in stand. Communicatie gaat veel verder dan het alleen uitwisselen van informatie. Een communicatieve leider is spontaan in zijn interactie: hij selecteert wat hij aan de ander wil communiceren. Hij selecteert op basis van doelgerichte overwegingen.⁸

Genoemde opsomming is uiteraard geen limitatieve opsomming van eigenschappen die een leidinggevende in de advocatuur nodig heeft. Voorts is het ook niet zo dat om een goede leider te zijn men over al deze eigenschappen dient te beschikken. Belangrijk is dat men inzicht heeft in waar men goed in is en waar niet. Degene die leidinggeeft dient open te staan voor de feedback van anderen, daar bewust naar te vragen en de feedback te vertalen.

KERNKWALITEITEN

Een andere manier om eens kritisch naar jezelf te kijken is inzicht te krijgen in de eigen kernkwaliteiten. Volgens de theorie van de kernkwaliteiten⁹ heeft een mens ongeveer 4 à 5 kernkwaliteiten. Dit zijn kwaliteiten die zozeer bij iemand horen dat men

zelf niet geneigd is dit als kwaliteit te zien. Men vindt de kwaliteit vanzelfsprekend en ergert zich vaak aan mensen die niet over deze kwaliteit beschikken. Het te veel gebruikmaken van een kwaliteit, levert vaak een valkuil op.

Een voorbeeld: een voorzitter van een advocatenmaatschap die als kernkwaliteit heeft daadkracht, kan wellicht als valkuil hebben drammerigheid. Te veel daadkracht kan drammerigheid tot gevolg hebben. Zijn uitdaging kan dan zijn geduld of rust. Te veel geduld of rust kan echter leiden tot passiviteit, wat het tegenovergestelde is van daadkracht. De kans is groot dat de voorzitter van de maatschap een allergie heeft voor maatschapsleden die passiviteit uitstralen. Indien men te maken krijgt met personen die over eigenschappen beschikken waar men een hekel aan heeft, is men vaak geneigd te veel van de eigen kracht te gebruiken en direct in de eigen valkuil te stappen. De maatschapsvoorzitter zal geneigd zijn om door te drukken als hij wordt geconfronteerd met passieve maatschapsleden. Voorts zal hij moeilijk in staat zijn om de kracht van de betrokken maatschapsleden te zien. Dat zou bijvoorbeeld kunnen zijn weloverwogenheid of rust. Het spreekt voor zich dat de communicatie tussen deze personen daardoor niet effectief zal zijn en wellicht zal verhinderen dat men tot elkaar komt.

Waar we hier over spreken is een zogenaamd kernkwadrant¹⁰ hier links weergegeven in een schema.

Idealiter is er een consistente samenhang tussen de strategie van een advocatenkantoor en de leiderschapstijl en competenties

Door inzicht te krijgen in de eigen kernkwaliteiten en de daarbijhorende kernkwadranten, is men beter in staat om het eigen aandeel in een probleem te zien. Hierdoor kan men vaak effectiever communiceren en fouten herstellen. Men zal daardoor sneller zijn doel bereiken.

OMZETTING

In ons vorige artikel in deze reeks schreven we over het belang van strategie.¹¹ Idealiter is er een consistente samenhang tussen de strategie van een advocatenkantoor en de leiderschapstijl en competenties. Indien men een strategie met elkaar heeft geformuleerd, dan is het zinvol deze te vertalen in bijbehorende leiderschapstijl en competenties. Dit

leidt dan tot een gewenst managementprofiel. Dit dient zo concreet mogelijk te worden ingevuld. Het is ook belangrijk om prioriteiten daarin te stellen. Bij uitgebreide competentieprofielen is vaak op voorhand al duidelijk dat niemand daaraan kan voldoen. Op basis van de uitgezette strategie moet het mogelijk zijn om prioriteiten om te zetten in competenties.¹²

In dit artikel geven we een aantal voorbeelden die betrekking hebben op de voorzitter van een maatschap. Persoonlijk leiderschap is echter niet alleen een uitdaging voor de voorzitter van de maatschap, maar ook voor ieder individueel maatschapslid. ●

NOTEN

- 1 *Onderzoek leiderschap in Nederland*, Berenschot, The Change Factory, 2002.
- 2 Wibe Veenbaas, Piet Weisfelt, *Persoonlijk leiderschap*, Nelissen 1997, p. 15 e.v.
- 3 Er zijn ook een aantal goede testen in omloop, die hierbij kunnen helpen. Voorbeeld is de BarOn Emotionele intelligentie vragenlijst, die een goed beeld geeft van de eigen emotionele intelligentie.
- 4 Jay W. Lorsch, *Aligning the Stars*, Harvard Business School Press 2002, p. 175.
- 5 Daniel Goleman, Richard Boyatzis, Annie McKee, *The New Leaders*, Time Warner 2002, pag. 327 e.v.
- 6 Wibe Veenbaas, Piet Weisfelt, *Persoonlijk leiderschap*, Nelissen 1997, p. 14.
- 7 De auteurs van dit artikel zijn ervan overtuigd dat voor iedere leidinggevende binnen de advocatuur een mediationopleiding een must is.
- 8 Wibe Veenbaas, Piet Weisfelt, *Persoonlijk leiderschap*, Nelissen 1997, p. 37.
- 9 Daniel Offmann, *Kwaliteit en bezieling in organisaties*.
- 10 Idem.
- 11 *Advocatenblad* 2003-16, 5 september 2003, Strategie: nut of noodzaak?, p. 710-713.
- 12 *Onderzoek leiderschap in Nederland*, Berenschot, The Change Factory, 2002.

(advertentie)

NEDERLANDSE
ORDE VAN
ADVOCATEN

Recht.nl

De Nederlandse Orde van Advocaten biedt u in samenwerking met internetportaal Recht.nl een nieuwe juridische nieuwsdienst.

Gratis
nieuwsbrief

Wekelijks worden circa 50 juridische nieuwsberichten, verdeeld over 12 rechtsgebieden gepubliceerd in een elektronische nieuwsbrief.

Een abonnement op deze nieuwsbrief, die u op de hoogte zal houden van alle belangrijke juridische actualiteiten, is onderdeel van uw Orde-lidmaatschap.

U kunt zich aanmelden voor de nieuwsbrief door te surfen naar www.recht.nl/baliezine en aldaar uw persoonlijke actiecode in te vullen (dit wijst zich vanzelf).

uw persoonlijke actiecode is: 801623

Reeds 2000
advocaten
gingen u de
afgelopen
weken voor!

No cure no pay: veel te beperkte pilot

Olivier Böhmer

Directeur Sirius procesfinanciering

Het College van Afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten kreeg op 2 oktober jl. vijf varianten voorgelegd voor versoepeling van de beloningsregels voor advocaten.¹ Het werd de 'ja dubbelmits-variant' (zie *Advocatenblad* 2003-19, p. 826-827). Aldus werd gekozen voor een proef met *no cure no pay* in letselschadezaken, voor die letselschade cliënten die de kosten van rechtsbijstand niet kunnen betalen. Het besluit om te experimenteren komt al een jaar nadat het verbod op *no cure no pay* werd vastgelegd in een verordening. Zo veel flexibiliteit valt te prijzen. De reikwijdte van de pilot is echter beperkt. Dat geeft te vrezen voor de resultaten in 2010.

Men is er nog niet helemaal uit hoe de pilot eruit gaat zien, maar een aantal randvoorwaarden is bekend.² De pilot is beperkt tot het gebied van letselschadezaken. Dat is begrijpelijk. De houding van de Vereniging van letselschade advocaten voorspelde immers veel goeds voor de medewerking aan de pilot.³

Als aansprakelijkheid (op voorhand) vaststaat, mag de advocaat geen *no cure no pay* overeenkomst aangaan. Dit houdt ten onrechte zaken buiten de pilot. John Beer heeft aan het begin van dit jaar al duidelijk beargumenteerd, dat het te simpel is om te zeggen dat als de aansprakelijkheid van de tegenpartij vaststaat, het slachtoffer geen financieel risico meer heeft. Ik sluit me graag bij zijn argumentatie aan.⁴

Alleen als de geringe draagkracht van de rechtzoekende een per uur betaalde advocaat niet toelaat, mag een advocaat werken op basis van *no cure no pay*.⁵ Deze beperking maakt de inrichting van de pilot onnodig ingewikkeld. Bovendien zal het extra formaliteiten meebrengen voor de behandelend advocaat. Dat werpt ook voor de advocaat een extra drempel op.

TEVEEL GERICHT OP TOEGANG

Het argument voor de draagkrachtbeperking is 'access to justice': alleen bij onvoldoende draagkracht neemt de toegang tot het rechtstelsel door middel van *no cure no pay* toe.⁶ Voor de voldoende draagkrachtige is *no cure no pay* niet nodig. Die heeft al toegang tot het rechtstelsel door middel van de per uur betaalde advocaat. *No cure no pay* louter omwille van de keuzevrijheid voor de rechtzoekende vindt

De pilot voor no cure no pay waartoe de Orde onlangs besloot is volgens Olivier Böhmer veel te beperkt opgezet. Bovendien zijn er andere redenen voor no cure no pay dan alleen een ruimere toegang tot het rechtssysteem. Omdat de pilot dreigt te mislukken moeten de randvoorwaarden nog maar eens worden bekeken.

men kennelijk niet nodig. Dat is jammer.⁷

De focus op *Access to justice* is niet terecht. De rechtzoekende kan immers nu ook al procederen op basis van *no cure no pay*. Daarmee doel ik niet alleen op de in letselschadeland bekende letselschadebureaus, maar ook op de mogelijkheid van procesfinanciering. Daarmee wordt bedoeld dat een derde, de procesfinancier, de proceskosten (waaronder de advocaatkosten en kosten van deskundigen) betaalt, tegen een percentage van de eventuele opbrengst. Ingeval van verlies kost het de rechtzoekende niets, bij winst draagt hij een overeengekomen deel van de opbrengst over aan de procesfinancier. Zo krijgt de rechtzoekende 'no cure no pay', terwijl de advocaat gewoon per uur wordt betaald. Bijkomend voordeel van deze constructie is dat de rechtzoekende wordt geadviseerd door de per uur betaalde advocaat. Het gevaar van excessen wordt zo ingedamd.

De drijfveer van vergroting van de toegankelijkheid tot het rechtstelsel klinkt wel mooi, maar aan die wens wordt door middel van *no cure no pay* voor advocaten minder bijgedragen dan op het eerste gezicht lijkt. Immers, indien een advocaat een zaak voorgelegd krijgt met het verzoek om behandeling op basis van *no cure no pay*, dan moet hij net als een procesfinancier nagaan of het economisch verantwoord mogelijk is de zaak te financieren.⁸ Zo ja, dan kan de rechtzoekende op basis van *no cure no pay* procederen. Als *no cure no pay* voor advocaten wordt toegestaan, kan hij dat dus zowel met behulp van een procesfinancier, als met behulp van een advocaat. Zo nee⁹, dan biedt *no cure no pay* voor de financieel zwakkere nog steeds geen oplossing. De *access to justice* neemt niet wezenlijk toe. Anders gezegd, het is niet zo dat partijen die eerst om financiële redenen geen toegang hadden tot het rechtstelsel, dat na invoering van *no cure no pay* persé wel hebben.

Te veel voorzichtigheid en focus op *access to justice* leiden tot zodanige beperkingen dat de kans bestaat dat er weinig zaken voor de pilot worden aangemeld. Met het tempo waarmee rechtszaken op dit moment worden afgerond, zullen van dit selecte groepje zaken slechts weinig ten einde zijn als de pilot is afgelopen. Dan valt er weinig meer te evalueren. Sterke argumenten vóór *no cure no pay* zal de pilot dan niet opleveren; integendeel.

Een geringe hoeveelheid aan testmateriaal speelt tegenstanders van *no cure no pay* in de kaart. De argumenten die zij in 2010 zullen

aanvoeren, hoor ik nu al: ‘De bij de pilot aangemelde zaken stonden zodanig in de spotlights, dat deze met grote behoedzaamheid werden behartigd. Als excessen dan uitblijven, is daarmee allerminst aangetoond dat *no cure no pay* kan zonder excessen.’ En negatieve resultaten zullen worden opgeblazen: ‘Als in een goedgecontroleerde omgeving al misstanden mogelijk zijn, wat moeten we dan verwachten als de controle minder scherp is?’

NOTEN

- 1 Tijdens de vergadering van het College van Afgevaardigden op 2 oktober 2003.
- 2 Genoemde randvoorwaarden zijn bekend gemaakt tijdens het ASP-congres (26 september 2003) door mr J.H. Brouwer, deken Nederlandse Orde van Advocaten, tijdens bovengenoemde vergadering van het College van Afgevaardigden.
- 3 De Algemene Raad heeft verschillende specialistenverenigingen gevraagd of *no cure no pay* een veelgehoorde wens is. Alleen bij de letselschade advocaten bleek dat zo te zijn. De vraag is niet gesteld aan consumenten en bedrijven die op andere rechtsgebieden een beroep doen op juridische bijstand. Ik denk dat dan ook op het gebied van arbeidsrecht, bank en effectenrecht en algemeen verbintenissenrecht meer animo gemeten zou zijn.
- 4 Zie ‘*no cure no pay* in letselschadezaken’, mr J.M. Beer, L&S 2003, nr. 2: ‘Als een auto achterop een andere auto knalt, is de aansprakelijkheid natuurlijk meestal simpel, maar we hebben allemaal in onze praktijk die zaken waarin er ongelooflijk gesoebat wordt over de aan- of afwezigheid van causaal verband tussen de beperkingen van de cliënt en het ongeval.’

No cure no pay heeft zo zijn risico's. Daarom is voorzichtigheid geboden. De keuze voor een pilot is dan ook begrijpelijk. Te veel voorzichtigheid en focus op *access to justice* brengen echter onnodig veel beperkingen met zich mee en bedreigen de kans op een geslaagde pilot. Het verdient daarom aanbeveling om de noodzaak van de voorgenoemen randvoorwaarden nog eens goed te bekijken. ●

- 5 Deze voorwaarde is nog niet gekwantificeerd, maar meer dan anderhalf keer modaal lijkt niet voor *no cure no pay* in aanmerking te komen.
- 6 De voorwaarden voor de pilot zijn het product van een stemming. Het is gissen wat de voorstanders van de dubbel mits variant precies heeft bewogen toen zij de draagkrachtbeperking steunden. Ik kon geen wezenlijk ander argument bedenken dan het genoemde.
- 7 Uit het rapport van een onderzoek dat Boer & Croon in opdracht van de Orde dit jaar uitvoerde, blijkt dat 96% van de ondervraagde consumenten de keuze wenst tussen *no cure no pay* of een per uur betaalde advocaat, en zelfs na informatie over de voor- en nadelen van *no cure no pay* gaf nog bijna 80% de voorkeur aan *no cure no pay* boven uurtarief (uit hoofdstuk 2 van het extract van het rapport dat werd verstrekt tijdens het ASP congres op 26 september 2003).
- 8 Hij zal nagaan of de zaak juridisch voldoende kans heeft, of de wederpartij verhaal biedt en of de omvang van de geschatte opbrengst voldoende is om zijn honorarium en overige kantoorkosten van te voldoen.
- 9 Bijvoorbeeld: juridisch haalbare zaken waarvan het belang onvoldoende is, of juridisch zeer twijfelachtige zaken.

No cure no pay: Neerstrijkende advocaten

Onder verwijzing naar een zaak waarin plotseling Amerikaanse advocaten opdoken bepleit L. van Heijningen dat er van *no cure no pay* wordt afgezien.

L. van Heijningen

advocaat te Den Haag

Tientallen jaren her stortte een vliegtuig van de KLM, van de Canarische Eilanden naar Schiphol, neer. Alle inzittenden kwamen om. De KLM riep gedupeerden op zich bij haar te melden. Op verzoek heb ik vier kinderen van een omgekomen echtpaar aangemeld. Zij waren allen financieel welgesteld. Materiële schade was er niet. De KLM deelde mede, rechtens onverplicht, ter wille van haar goede naam, een royaal gebaar te maken en bood per persoon een zeer aanzienlijk bedrag aan. De vier stemden er mede in en de KLM zou de bedragen ten behoeve der cliënten naar mijn bankrekening overmaken.

Plotsklaps volgde een dagvaarding. Een mij niet bekende advocatenfirma te New York dagvaardde mij voor een gerecht aldaar. De eis beliep enige honderden miljoenen. Ik had de confrères in New York benadeeld omdat zij door de schikking hun verwachte aandeel in de buit zagen ontglippen.

Wat was het geval? Er waren terstond na de ramp een of meer advocaten uit New York op Schiphol neergestreken om hun diensten aan de gedupeerden aan te bieden. In de V.S. zouden zij aanzienlijk meer voor hen kunnen halen dan ooit in Nederland zou gelukken. Op basis van *no cure no pay*, dus zeer laagdrempelig. Het was mij niet bekend dat mijn cliënten ook op het paard hadden gewed. Ik heb hen terstond gemeld dat ik de relatie met hen verbrak en heb de KLM bericht geen geld naar mij over te maken.

Of de dienstvaardige confrères uit New York er in geslaagd zijn de betalingen van de KLM binnen te halen is mij niet bekend. Zij beschikken over getekende akten en cessie, dan wel. Zijn zij er in geslaagd dan is dit een voor hen aangename variant op het stelsel van *no cure no pay*, te weten *No cure*, wel *pay*.

Na de Bijlmerramp hielden meerdere advocaten van over de Atlantische Oceaan, in de media met veel bombarie begeleid, persconferenties op Schiphol. Wat zou daar uit gekomen zijn?

Geen Amerikaanse toestanden, is hier de leus. De geest is gewillig doch het vlees is zwak. Balie, bezint eer gij begint.

Willem Heemskerk

redactielid

subjectieve cumulatie?

Vorderingen uit verschillende oorzaken kunnen worden samengevoegd in één dagvaarding, bijvoorbeeld A vordert uit hoofde van twee verschillende overeenkomsten betaling van twee geldbedragen van B. Men spreekt dan van objectieve cumulatie van rechtsvorderingen. Van subjectieve cumulatie van rechtsvorderingen is sprake als bij één en dezelfde dagvaarding door meer dan één eiser zelfstandige vorderingen worden ingesteld tegen een (of meer) gedaagde(n), of door een (of meer) eiser(s) tegen meer dan één gedaagde.¹ Vorderen C en D elk betaling van een geldbedrag van E of vordert F zowel van G als van H een geldbedrag, dan is van subjectieve cumulatie sprake. Vordert I hoofdelijke veroordeling van J en K tot betaling van een geldbedrag of vorderen L en M (bijv. belangengroeperingen) één en dezelfde verklaring voor recht van N, dan is van een gewone meerpartijenverhouding sprake en niet van gecumuleerde rechtsvorderingen.²

Voor subjectieve cumulatie zal in het gemeen om doelmatigheidsredenen worden gekozen, bijvoorbeeld omdat de rechtsvorderingen hetzelfde onderwerp betreffen en/of verknocht zijn; in wezen vindt dan in de dagvaarding vooraf de voeging van zaken plaats, die op de voet van art. 220 Rv ook achteraf kan plaatsvinden.

Subjectieve cumulatie doet het zelfstandige karakter van elke rechtsvordering niet verloren gaan.³ Elke vordering volgt haar eigen weg en haar eigen regels. Dat heeft allereerst consequenties voor de sectorale competentie, omdat de optelregel van art. 94 lid 1 Rv niet geldt: vordert F bij één dagvaarding bijvoorbeeld krachtens koopovereenkomst van G een bedrag van € 3.000 en krachtens een

andere koopovereenkomst van H ook € 3.000, dan mogen deze bedragen niet worden opgeteld en is derhalve de kantonrechter bevoegd om van de betreffende (zelfstandige) vorderingen kennis te nemen.⁴ Wel zullen G en H op grond van art. 107 Rv voor dezelfde (relatief bevoegde) kantonrechter in het geding mogen worden betrokken, mits tussen de vorderingen zodanige samenhang bestaat, dat redenen van doelmatigheid een gezamenlijke behandeling rechtvaardigen. Dus woont G in Amsterdam en H in Rotterdam, dan zullen zij beiden voor hetzij de Amsterdamse hetzij de Rotterdamse kantonrechter kunnen worden gedagvaard.

Wordt in hetzelfde voorbeeld overigens van G een bedrag van € 3.000 gevorderd en van H € 7.000, dan kunnen zij niet met één dagvaarding voor dezelfde sector (kanton of civiel) kunnen worden betrokken en zal op de voet van art. 71 Rv verwijzing moeten plaatsvinden.

Het zelfstandig karakter van de subjectief gecumuleerde rechtsvorderingen heeft voorts consequenties voor de appellabiliteit. Art. 332 lid 2 Rv bepaalt dat bij meer dan één vordering tussen dezelfde partijen voor de appellabiliteit (dus de vraag of de vordering waarover de rechter in eerste aanleg had te beslissen meer beliep dan € 1.750) het totale beloop van deze vorderingen bepalend is. Die regel geldt echter *niet* bij subjectieve cumulatie van vorderingen.⁵

Gedaagden behoeven echter niet te berusten in subjectieve cumulatie, bijvoorbeeld in het geval zij niets met elkaar te maken hebben en willen hebben. Hun staat dan de mogelijkheid ten dienste om incidenteel splitsing te vorderen, het spiegelbeeld van voeging.

Anders dan het voegingsincident is het zeldzame splitsingsincident niet in de wet neergelegd, maar aanvaard in een arrest van de Hoge Raad uit 1978.⁶ Gedaagden kunnen zich tegen subjectieve cumulatie verzetten 'op de grond dat tussen de vorderingen geen zodanige samenhang bestaat, dat redenen van doelmatigheid een gezamenlijke behandeling wettigen'.⁷ Het splitsingsincident kan niet afzonderlijk worden opgeworpen, omdat splitsing niet vóór alle weren kan worden gevraagd, zoals (art. 220 lid 3 Rv) voeging. Splitsing kan – aldus het arrest uit 1978 – overigens ook ambtshalve plaatsvinden. ●

NOTEN

- ¹ Uitvoering R.P. Cleveringa, *Cumulatie van rechtsvorderingen*, in: Opstellen over hedendaagsch recht (Van Oven-bundel), Leiden: Universitaire Pers 1946, p. 84-116, i.h.b. p. 106 e.v.
- ² Vgl. L.E.H. Rutten, *Cumulatie van rechtsvorderingen*, RM Themis 1941, p. 31(-51).
- ³ Zie bijv. HR 18 februari 1937, NJ 1937, 622 (PS); HR 3 april 1981, NJ 1982, 184 (WHH); HR 29 april 1994, NJ 1995, 609 (CJHB).
- ⁴ Vgl. HR 10 mei 1929, NJ 1929, p. 1094; HR 5 december 1935, NJ 1936, 375 (PS); HR 23 juni 1950, NJ 1950, 660.
- ⁵ HR 25 maart 1994, NJ 1994, 392.
- ⁶ HR 27 oktober 1978, NJ 1980, 102 (WHH).
- ⁷ Zie ook HR 12 januari 1939, NJ 1939, 915.

Eindelijk die handleiding voor klagen over rechters?

P.P.T. Bovend'Eert, L.E. de Groot-van Leeuwen, Th.J.M. Mertens (red.)
De rechter bewaakt. Over toezicht en rechters, Kluwer Deventer 2003,
 ISBN 90 268 4088 8, vi + 286 blz.

Georg van Daal
 redactielid

De rechter moet onafhankelijk zijn, althans voor diegenen die strak in de leer van de trias politica zijn. Dat vertaalt zich bijvoorbeeld in de benoeming van iedere rechter voor het leven. De onafhankelijkheid heeft een keerzijde, namelijk een duidelijke spanning met toezicht. Het centrale thema van de hier besproken bundel is welke controlemechanismen er voorhanden zijn – of voorhanden behoren te zijn – voor het functioneren van de rechterlijke macht in de staat. Sommige bijdragen behandelen ook het genoemde spanningsveld.

Ik werd aangetrokken door de titel van de bundel. Met diverse rechters heb ik namelijk nogal wat dingen meegemaakt, waarop ik ze graag afgerekend had gezien. Ik heb het dan niet over het Russisch roulettesysteem van de huidige vonnisfabrieken, maar over het gedrag van de rechter(s) in de zaal. In slechte gevallen leidt de onafhankelijkheid namelijk tot een houding van 'wie maakt me wat', in iets betere gevallen heeft de neiging naar onafhankelijkheid geleid tot een afstandelijkheid die in wereldvreemdheid heeft geresulteerd. Ik geef twee voorbeelden, onder de kanttekening dat deze hopelijk tot de uitzonderingen behoren.

Een Haagse kantonrechter vroeg eens aan een eisende wederpartij, wijzend op een frêle oude dame die als gedaagde naast mij zat, of deze zich de moeite van een tijdverslindende procedure niet beter had kunnen besparen. Je zag immers zo, aldus deze kantonrechter, dat mijn cliënte dood zou zijn vóór het einde van de procedure, vooral als ik bezig zou blijven met het opentrekken van alle procedurele registers.

En ik zat eens voor de volledige kamer van het Haagse Hof met aan mijn zijde de tweede man van de raad van bestuur van een grote multinational, die steeds meer schuim op zijn lippen kreeg. De voorzitter van het hof nam namelijk uitgebreid de tijd om deze ondernemer uit te leggen dat het maken van winst toch niet het leidende beginsel van ondernemen mocht zijn.

MISLEIDEND

Eindelijk, dacht ik dus, nu is er een handleiding over hoe te klagen over rechters. Helaas ben ik bedrogen door de titel. Een handzame toelichting over hoe en wat rond de externe klachtenregeling van de art. 14a-14e RO (oud), krachtens overgangsrecht nog steeds van kracht, of een pittig stukje over onrechtmatige rechtspraak, ontbreken in deze bundel. De lijst van auteurs en hun functies is de verklaring voor de insteek van de bijdragen. Alle auteurs zijn namelijk verbonden aan een universiteit, 11 van de 14 aan die van Nijmegen, voornamelijk in de staats- en bestuursrechtelijke vakgroepen. Van hen kun je geen antagonistische bijdragen verwachten die gericht zijn op de praktijk; wel veel theorie, principes, historie, historische schrijvers, rechtsvergelijking en vooral veel constitutionele toetsing. Het geheel vormt een bestuursrechtelijke blik op de checks and balances rond onze

rechtspraak, vooral de interne.

Voor de theoretici onder u is vooral de bijdrage van Bovend'Eert lezenswaardig. Hij laat terecht kritische kanttekeningen los op het ministerie van Justitie en de Raad voor de Rechtspraak als actoren die de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht bedreigen. Ook het heldere stuk van Van den Eijnden, die vooral de controlemechanismen binnen de overheid zelf ten aanzien van de gerechten bespreekt, is licht kritisch over de – inrichting van de – Raad voor de Rechtspraak. Waarom in de bundel de bijdragen zijn opgenomen van Tak over lekendeelname aan de strafrechtspraak – onder de misleidende titel 'Toezicht op de strafrechter' – en van Kortmann over de constitutionaliteit van de grondwetsherzieningen, is mij niet duidelijk geworden. De bestuursrechtelijke advocaten beveel ik ten slotte gaarne lezing aan van Timmermans' bijdrage onder de veelzeggende titel 'De bestuursrechter aan de ketting van de rechtseenheidkamer?'

De overige advocaten raad ik aan zich niet door de titel te laten misleiden en hun bibliotheekbudget te gebruiken voor boekwerken die wel voor hún praktijk enige praktische relevantie hebben. ●

Advocaten kunnen in ethisch netelige situaties belanden. Hoe gaan ze dan te werk? Hoe denken ze over hun normen en waarden? Eberhard van der Laan: 'Het geloof dat slachtoffers baat hebben bij het recht, is door de ontwikkeling van het aansprakelijkheidsrecht bij mij steeds sterker geworden.'

Daniela Hooghiemstra
journalist

Mr. E.E. van der Laan (48 jaar, beëdigd 1984) is partner bij Kennedy van der Laan; hij was enkele jaren PvdA-fractievoorzitter in de Amsterdamse gemeenteraad. Hij heeft twee kinderen, van 14 en 17 jaar, en woont samen.

Wat vond u tot dusver uw belangrijkste zaak?

Eind jaren tachtig stond ik een fabrikant bij die vloerbedekking met een asbesthoudende onderlaag had geproduceerd. Er ontstond een heksenjacht, maar bij voorzichtige verwijdering kwam minder asbest vrij dan je inademde bij rijden door de Coentunnel. Gelukkig oordeelde de rechtbank dat de fabrikant geen verwijt te maken viel.

Wat is uw religie van huis uit?

Gereformeerd. Mijn moeder was religieus, vrijzinnig maar niet kerkelijk, mijn vader is zijn kerk altijd trouw gebleven. Toen ik als twaalfjarige op catechisatie hoorde dat de inca's kansloos waren voor de hemel omdat zij Jezus niet hadden erkend, wilde het er bij mij niet meer in.

Met welke regels bent u opgevoed?

Ik had fantastische, lieve ouders die na vijf kinderen opgevoed te hebben het bij mij als nakomertje wel een beetje geloofden. Er was dus veel vrijheid, maar sommige regels waren streng. Als je een boek leende, moest je het terugbrengen. Ik herinner mij dat ik een keer in de tuin aan het voetballen was met vriendjes. Er zat een jongetje bij dat een beetje maf was en niet zo goed voetbalde. Na een opmerking van mij heeft mijn vader mij er uitgepikt en naar mijn kamer gejaagd. Hij trad niet zo vaak op, maar als hij het deed,

Foto: Ineke Oostveen

had je wel in de gaten dat je fout zat.

Lijkt u op uw vader en moeder?

Op beiden. Mijn vader was huisarts, conservatief en antirevolutionair, maar in zijn handelen heel sociaal. Hij hielp patiënten die het niet konden betalen vaak gratis. Dertig jaar later kwam er dan een grote Mercedes voorschuiwen om de bevalling alsnog te betalen. Mijn moeder was vooruitstrevend en vrijzinnig. Ze schreef brochures over euthanasie en abortus, maar hield als Groningse de buitenwereld meer op een afstand. Zo bezien ben ik misschien door geboorte al een sociaal-democraatje.

Stelt u zich voor- en nadat u handelt, terugkerende morele vragen?

Een veelgestelde vraag is of wat jij niet wilt dat jou geschiedt, je ook aan een ander niet laat geschieden. Dat leidt niet alleen tot betrokkenheid: het wordt door mijn omgeving soms ook als bemoeizucht ervaren.

Waar komt die bemoeizucht vandaan?

Calvinisten krijgen een groot verantwoorde-

lijkeidsgevoel mee. Als je je verantwoordelijk voelt, heb je sneller de neiging om in te grijpen. Ik heb snel, soms misschien te snel, het gevoel dat ik moet ingrijpen. Dit geldt voor veel ex-calvinisten. Onder sociaaldemocraten vind je veel ex-calvinisten. Joop den Uyl was er ook een. Wat wij gemeenschappelijk hebben, is de ernst.

Was het niet makkelijker geweest om gelovig te zijn? Dan had u een kader waarbinnen u die ernst kon uitleven.

Mijn principes stroken grotendeels met die uit de bijbel, ik geloof alleen niet in het hiernamaals. Ik wil mijn broeders hoeder zijn, maar hoeft niet in de hemel te komen.

Bent u wel eens jaloers op het gemak waarmee katholieken, die wel kunnen biechten, het leven leiden?

Ik kan mij het benijdenswaardige van die levenshouding in abstracto voorstellen, maar het kritische gevoel van: 'Dat doe jij wel erg makkelijk', is toch altijd sterker. Als iemand slap gedrag vertoont, heb ik te snel

'Voelt u zich vaak schuldig?'
'Ja, maar het wordt geen kwelling, want ik ben ook advocaat van mijzelf'

‘Liegt u wel eens?’ ‘Nee’

de neiging om te roepen: ‘O, wat katholiek!’
Is uw wereld in te delen in calvinisten en katholieken?

De humanisten zijn er gelukkig ook nog. Omdat zij helemaal niet uit een gelovige traditie komen, kunnen zij het principe van leven en laten leven wat natuurlijker opbrengen.

Betrapt u zichzelf vaak op onvolkomenheden?

Ik ben vaak te laat met dingen. Omdat ik zo veel wil doen, blijft er altijd wat liggen.

Voelt u zich vaak schuldig?

Ja, maar het wordt geen kwelling, want ik ben ook advocaat van mijzelf. Daarmee bedoel ik niet dat ik recht praat wat krom is, maar wel dat ik mijzelf niet weggooi. Ik ga niet gebukt onder het leven.

Welke historische figuur vertegenwoordigt in uw ogen het hoogst denkbare morele gehalte?

Dat zijn er heel veel, maar als ik moet kiezen is het Churchill. Zelden was het zo nodig de vrijheid en de democratie te verdedigen als toen hij het deed en toen het voor velen allerm minst vanzelf sprak. Mijn vader is naar zijn begrafenis gegaan. Ik heb met de paplepel ingegoten gekregen dat ik nu Duits zou hebben gesproken als hij er niet was geweest.

En het laagst denkbare?

Dat is makkelijk. Dat was Hitler, met Stalin als goede tweede, of tweede slechte. Van de paradox met het vorige antwoord ben ik me bewust; zonder Stalin hadden Churchill en Roosevelt het wellicht niet gered.

Vindt u overspel een zonde?

Er niet over praten lijkt me altijd een zonde. Partners hebben recht op informatie. Dat is de norm.

Wanneer was u voor het laatst boos?

Ik vind me op over het gemak waarmee in allerlei publicaties de Nederlandse bevolking in de Tweede Wereldoorlog in de hoek van de grijze lafaards wordt gezet. Het is waar dat uit Nederland meer joden zijn gedeporteerd dan uit omringende landen, maar de oorzaak daarvan ligt niet bij een grotere lafheid van de Nederlandse bevolking.

Stel dat het waar is dat de meerderheid van de Nederlandse bevolking zonder zich te verzetten er maar het beste van maakte. Wat zou daar slecht aan zijn?

Die grote meerderheid accommodeerde niet zomaar, maar stond bloot aan een vreselijke

terreur die verzet heel erg moeilijk maakte. Het was dus niet gewoon grijs zoals sommigen beweren.

Zou u zelf in het verzet zijn gegaan?

Je kunt dat niet weten, en je kunt je er onmogelijk op laten voorstaan. Maar mijn gevoel zegt: verdomme, natuurlijk! Maar mijn verstand zegt dat veel goede mensen niet in het verzet zaten.

Welke zaak heeft u tot dusver persoonlijk het meest aangegrepen?

Dat betrof een afschuwelijk verkeersongeluk. Een motorrijder was met een snelheid van ten minste 150 kilometer per uur in de bebouwde kom uit de bocht gevlogen, waarbij een meisje van zes omkwam dat achter haar moeder fietste. De officier van Justitie zag er niet meer dan dood door schuld in, maar de ouders meenden dat onder deze omstandigheden sprake was van doodslag. De Hoge Raad heeft uiteindelijk uitgemaakt dat over de grondslag van de vervolging beklag kan worden gedaan. Andere slachtoffers en hun nabestaanden staan nu sterker ten opzichte van het Openbaar Ministerie en daarmee tegenover de dader.

Welke zaken weigert u en waarom?

Alle zaken waarvan ik niet geloof dat een eerlijke linie houdbaar is en waarvan ik verwacht dat ik niet de persoon ben om de linie te kunnen houden. Ik heb vroeger mijn portie drugsdealers en zedendelinquenten gehad. Zij geven mij geen levensvervulling. Er zijn tienduizend advocaten, dus kan ik zeggen: ga maar een deurtje verder.

Vindt u dat u door advocaat te zijn, een goed doel dient?

Ja. Ik geloof echt in het Recht en durf het met een steeds grotere hoofdletter te schrijven. Ik ben een vrucht van de jaren zeventig, toen heel kritisch naar het recht werd gekeken, als een soort onderdrukkingsmacht. Maar Joop den Uyl zei al: de wet dient ter bescherming van de zwakkeren. Dat geloof, dat slachtoffers baat hebben bij het recht, is door de ontwikkeling van het aansprakelijkheidsrecht bij mij steeds sterker geworden. *In welk opzicht vindt u zichzelf beter dan de meeste andere mensen?*

Ik loop niet weg voor moeilijke situaties, en weet niet of dat voor de meeste andere mensen geldt.

In welk opzicht vindt u zichzelf slechter dan de

meeste andere mensen?

Ik neem te veel hooi op mijn vork en laat daardoor dingen te lang liggen.

Hebben uw kinderen het in alle opzichten beter dan u zelf vroeger?

Wij hadden vroeger meer zekerheden dan kinderen van nu. Hun wereld is diffuser, bijvoorbeeld vanwege de allochtonen en het wegvallen van de grote ideologieën. Ik zou er vaker moeten zijn om hen te helpen hun weg te vinden. Ook doodgewone dingen met ze doen, zoals klaverjassen of boodschappen doen.

Liegt u wel eens?

Nee.

Waarom niet?

Mijn vader en moeder zouden zich tegelijk in hun graf omdraaien.

Heeft u wel eens het gevoel dat u macht heeft over anderen?

Ja.

Hoe voelt dat?

Soms griezelig, maar dan treedt er gelukkig een alarmsysteem in werking, dat je die macht alleen op een eerlijke en verantwoordelijke manier mag gebruiken. Ik weet niet of dat altijd goed gaat.

Wat ligt wat u zelf betreft dichter bij de waarheid, de stelling ‘ik ben een goed mens’ of de stelling ‘ik ben een slecht mens’?

Het zou raar zijn als ik mezelf eerder een slecht dan een goed mens zou vinden. Dit doet mij denken aan de onvolprezen Martin van Amerongen, die zijn lidmaatschap van de Partij van de Arbeid verklaarde met de opmerking: ‘Ach, het is de NSB niet.’ ●

Ethisch peil: 8

Van der Laan heeft een sterk verantwoordelijkheidsgevoel dat is verankerd in een diep besef van goed en kwaad. Omdat hij niet in God gelooft, doet de invulling van die begrippen een zwaar beroep op hem. De Tweede Wereldoorlog is een ijkpunt, maar omdat hij pas na de oorlog is geboren, kunnen de begrippen van goed en kwaad uit die tijd niet de houvast bieden die hij zoekt. De worsteling om toch het goede te doen, maakt hem streng voor anderen, maar niet minder voor zichzelf.

Zijn buitengewone functie is Peter op het lijf geschreven.

Fraude. Het is overal. Op dinsdagmiddag om 14.25 uur is Peter schielikheden bijvoorbij. Omdat zijn team er was uitgaat dat Peter zijn werkweek besloot om klanten bezoeken. Concreet zijn bezwaarsporen.

Fraude? Schalke & Partners heeft de oplossing voor u. Of helpt u het voorkomen. Gewoonlijk zaken als vermoeden van in- of externe diefstal, oplichting, bedrijfsoplossing, productvervalsing, leverschuld, afpersing, dubbelzake schades en onrechtmatig ziekteverzuim. Ook u kunt er zeker mee te maken krijgen. Meer ook voor screenings en security-audit is het goed het zaken voor het bereiken te nemen. Schalke & Partners. Direct. Doortastend. Door de wet gevraagd.

Schalke & Partners bv

lezen uw bedrijf en -praktijk

MET DE NEUS OP DE FEITEN

info@schalke.nl T 070 822 11 44 www.schalke.com
Breda - Amsterdam - Antwerpen - Brussel

Wij leveren u medische argumenten

De afgelopen tien jaren werden de meest uiteenlopende problemen aan onze artsen voorgelegd. Een greep uit de dagelijkse praktijk:

De operatie van mijn cliënt liep slecht af. Was de behandeling zorgvuldig?

De erfgenamen van mevrouw stellen dat zij na de brand langer bleef leven dan meneer. Is dat juist?

Is de lichamelijke schade van mijn cliënt juist getaxeerd en hoe waardeert ik zijn smart?

De verzekeringsmaatschappij stelt dat de betrokkene zelfmoord pleegde. Was het geen ongeval?

De werknemer van mijn cliënt beweert dat hij niet meer kan werken. Kan hij niet net zo veel als vroeger?

De verzekeringspolis schrijft arbitrage voor. Kunt u een arbiter leveren?

MEDISCH ADVIESBUREAU

BINS

Laan 20
2512 GN Den Haag
tel 070 345 98 08
fax 070 345 98 11
e-mail j.w.bins@wxs.nl
www.binsmedical.com

dr. mr. J.W.Bins, arts RGA

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

De feiten onder uw pleidooi.

Onafhankelijk accountantsonderzoek naar feiten en omstandigheden? Bel Peter Schimmel van Ernst & Young Integrity Services & Investigations op (070) 441 21 20 of mail naar peter.schimmel@nl.ey.com

ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

RECHTER JAN VAN DER DOES

De charme van mr. Gideon van der Veer

De kracht van een pleidooi ligt in de betovering. Het lezen van een tekst kan overtuigen, desnoods ontroeren, maar nooit betoveren. De magie van de betovering ligt in de voordracht. Het benutten van korte zinnen als het erop aankomt, het inlassen van lange zinnen bij een trage klim, veelbetekenend zwijgen, zacht spreken bij het uiten van treurnis, hard spreken bij de verwoording van woede. En dan uiteindelijk de conclusie, die, na wat er aan de orde is geweest, als een vanzelfsprekende apotheose het betoog afrondt. De luisteraar kan niet anders dan beamen.

Maar de betovering kan door duizend-en-een oorzaken worden verstoord. Te veel herhalingen, het dragen van sandalen, het voorlezen van papier, een openhangende toga, een platte spraak, te veel beweging met de handen, en wat al niet meer.

En: het gelijk van de raadsman moet hem ook worden gegund.

Mr. Gideon van der Veer heeft veel mee. Hij is jong en energiek, intelligent en snel. Een grote bos zwart haar bekroont een gelaat met trekken die zo regelmatig zijn, als had een beeldhouwer uit de oudheid ze gemodelleerd. Hij kijkt met grote felblauwe ogen de wereld in. Zijn toewijding is groot. Elk dossier kent hij tot in de finesses, en altijd weet hij ongerijmdheden aan de orde te stellen.

Zijn outfit toont een zekere dwarsheid. Zijn bef hangt als een te heet gewassen prop onder zijn kin. En hij draagt stevast witte sportschoenen met zwarte vetes en zwarte zolen. Aangezien hij nooit anders verschijnt, leiden deze bijzonderheden niet meer af.

Die bef en die schoenen zijn echter ook symptomen van een algehele overgevoeligheid voor autoriteit, die op de meest onverwachte momenten kan opspelen. Uiteraard is er de professionele argwaan tegenover alles wat de officier van Justitie aandraagt en tegenover wat de rechtbank weigert.

Maar op de zitting van een maand geleden resulteerde het zoeken naar een nieuwe datum voor de voortzetting van de behandeling plotseling in een prestigestrijd. Mr. Van der Veer had over een periode van drie maanden vrijwel elke dag volgeboekt, en hij verdedigde die dagen als een leeuw zijn jongen. De rechtbank kon verleiden of verlokken, dreigen of duwen, voortdurend klonk zijn veto. Uiteindelijk was het laatste dreigement van de rechtbank om de zitting dan maar de gehele avond voort te zetten. 'Zo u wilt', reageerde de raadsman. En zo geschiedde.

In de uren die volgden zorgde het mengsel van moeheid en irritatie, dat mr. Van der Veer alleen nog maar uit bef en schoenen leek te bestaan. Toen hij eenmaal aan zijn pleidooi begon, hadden deze attributen omineuze vormen aangenomen. Zij stonden niet alleen meer voor dwarsheid en overgevoeligheid voor autoriteit, maar ook voor humorloosheid en drammerigheid. Onbevangen luisteren was niet mogelijk. Van betovering was geen sprake.

Illustratie: Wouter van Riessen

De avond was al vergevorderd toen de zitting werd afgerond en alle deelnemers hun spullen bij elkaar zochten. Met de toga over de arm kwam mr. Van der Veer naar voren, gekleed in een corduroy jasje met open hemd. Met de bef had hij een gedeelte van zijn wapenuitrusting afgelegd.

'Het was me het dagje wel,' zei hij. Hij veerde weg op zijn sportschoenen.

Even menselijk contact. En even leek het voorstelbaar dat hij gelijk had.

KWALITEIT RECHTSBIJSTANDSVERZEKERAAR IS GEWAARBORG

Onlangs werd ik geattendeerd op de opiniebijdrage van advocaat Ton Steinz, ‘Orde, leg je schilden af’ (*Advocatenblad* 2003-9, p. 391-392), waarin hij de Orde van Advocaten opriep de advocatuur én het imago van de beroepsgroep te ondersteunen. Nederlandse rechtsbijstandsverzekeraars worden door de auteur als een van de grootste bedreigingen gezien voor de positie van de advocatuur. Dat is geen verrassing, als men bedenkt dat in ons land inmiddels 1,2 miljoen huishoudens en 45.000 bedrijven bij juridische geschillen kunnen terugvallen op de hulp van hun rechtsbijstandsverzekeraar. De heer Steinz poneert verder dat, hoezeer de rechtsbijstandsverzekeraars ook ‘oprukken’, hun dienstverlening ‘in het algemeen’ inadequate is. ‘Uiteraard’, lees je er bijna met uitroeptekens achter.

Wat mij hieraan stoort is dat hij geen enkele moeite doet zelfs maar de geringste onderbouwing aan deze boude uitspraak te geven.

GARANTIES

Rechtsbijstandsverzekeraars zijn rechtshulpverleners, maar – inderdaad – geen zelfstandig gevestigde advocaten en wij streven dat ook niet na. Sinds enkele jaren mogen er advocaten bij ons in loondienst treden, maar ook dat zal van ons geen advocaten in het oorspronkelijke profiel maken. Wij zijn juridische dienstverleners met een geheel eigen karakter en willen dat ook blijven. Een vergelijking met de advocatuur kunnen we echter op vele punten wel doorstaan.

Verzekeraars zijn voor hun bedrijfsvoering onderworpen aan het toezicht van de Pensioen- en Verzekeringskamer. U moet dat maar zien als een soort heel uitgebreide boekhoudverordening, teneinde te waarborgen dat net als bij de advocatuur, onze cliënten krijgen waar ze recht op hebben.

De rechtsbijstandsverzekeraars zijn lid van het Verbond van Verzekeraars. Dat is een instelling als de Nederlandse Orde van Advocaten, die onze belangen behartigt, maar ook in het belang van onze cliënten zijn leden verplicht bepaalde gedragsregels in acht te nemen. Aan dat lidmaatschap is

deelname verbonden aan het Klachteninstituut Verzekeringen, dat – volstrekt onafhankelijk – in een uitstekend werkende klachtenregeling voor onze cliënten voorziet. Binnen het Klachteninstituut kent men naast de Ombudsman Verzekeringen nog de Raad van Toezicht die in geval van een klacht nagaat of de Verzekeraar in kwestie de goede naam van het Verzekeringsbedrijf niet geschonden heeft. Een tuchtcollege dus.

Bij rechtsbijstandsverzekeraars kent men veelal, net als bij de advocatuur, opleidingsbudgetten en een beroepsopleiding voor onervaren juristen, gecombineerd met een training-on-the-job met een mentorenstelsel. En vrijwel alle juristen bij rechtsbijstandsverzekeraars zijn, anders dan bij de meerderheid van de advocatenkantoren gebruikelijk is, pure specialisten, die slechts zakendoen op één vakgebied of hooguit twee.

Zowel de advocatuur als de rechtsbijstandsverzekering valt onder specifieke wetgeving. Toegegeven, de advocatuur heeft zijn eigen Advocatenwet, waar de rechtsbijstandsverzekeraars het moeten doen met slechts één eigen paragraaf in de Wet Toezicht Verzekeringsbedrijf (WTV). Maar in die paar artikelen zijn de rechten van onze cliënten wél maximaal beschermd.

De onafhankelijkheid van de rechtsbijstandsverleners is in de WTV wettelijk geregeld en voorts is er de – ook door de advocatuur hoog gewaardeerde – regeling van vrije advocatenkeuze voor het geval onze juristen de zaak zelf niet (meer) behandelen. Maar boven op deze garanties kenen rechtsbijstandsverzekeraars ook nog de uit de WTV voortvloeiende onvolprezen geschillenregeling die elke cliënt het recht geeft op een second opinion op onze kosten.

TARIEVEN

Wettelijk geregelde onafhankelijkheid, een verplichte klachtenregeling, een tuchtcollege, vrije keuze van advocaat en een kosteloze second opinion zijn alles bij elkaar wellicht zelfs meer waarborgen dan in de Verordeningen en Regelingen van de advocatuur te vinden zijn. De juridische hulp in het kader

van de rechtsbijstandsverzekering wordt in de praktijk geleverd door een relatief beperkt aantal, relatief grote instellingen, met vaak honderden medewerkers. Deze worden professioneel geleid en hebben een modern personeelsbeleid en een infrastructuur die *state of the art* is. Deze schaalgrootte en het professionele management geven onze cliënten een extra kwaliteitswaarborg die een groot deel van de advocatuur uit de aard der zaak (veel kleine kantoren) moet ontberen.

Het meest kenmerkende verschil tussen rechtsbijstandsverzekeraars en advocatuur is echter gelegen in de tarieven. Steeds meer particulieren en bedrijven begrijpen dat de prijs-kwaliteitverhouding van rechtsbijstandsverzekeraars zeer aantrekkelijk is. Uit klanttevredenheidsonderzoeken blijkt dat de consument vindt dat hij bij een rechtsbijstandsverzekeraar meer waar voor zijn geld krijgt dan bij een advocaat. De scherpe prijsstelling van de rechtsbijstandsbranche komt ook tot uiting in het – zeker in vergelijking tot qua omvang vergelijkbare advocatenkantoren – geringe rendement dat wordt behaald.

Advocaten, realiseer u dat de rechtshulpverlening een gedifferentieerde markt is, waar diverse aanbieders ieder met hun eigen product actief zijn! Marktaandeel is slechts te winnen door u te profileren op uw eigen sterke punten en, zeker in de markt van professionele dienstverlening waarin wij ons bevinden, niet door u af te zetten tegen de prestaties van uw concurrenten. Door dat, zoals Steinz, ook nog eens ongefundeerd te doen, zet u vraagtekens bij uw eigen integriteit, die nu juist zo belangrijk is in dit vak.

(Mr. E. Pouw, Voorzitter Afdelingscommissie Rechtsbijstand, Verbond van Verzekeraars)

VRIJE VESTIGING NIET VERPLICHT VOOR PROCUREURS

Mr. S.J.F.J. Claessens LL.M. stelt dat Nederland de kans loopt veroordeeld te worden door het Hof van Justitie wegens schending van art. 226 EG-verdrag ('Vrije vestiging niet voor procureurs', *Advocatenblad* 2003-20, 31 oktober 2003, p. 880). Dit is onjuist.

De verschillen tussen de werkzaamheden van een advocaat en procureur zijn iedereen bekend; vaststaat dat het beide gereguleerde beroepen zijn. Richtlijn 89/48/EEG gaat over een algemeen stelsel van erkenning van hoger-onderwijsdiploma's waarmee beroepsopleidingen van ten minste drie jaar worden afgesloten, gereguleerde beroepen dus. Een EU-onderdaan die toelating vraagt op grond van deze richtlijn, dus over het algemeen na het afleggen van de proeve van bekwaamheid, komt in aanmerking voor inschrijving als advocaat en procureur.

Richtlijn 98/5/EG is erop gericht de permanente uitoefening van het beroep van advocaat in een andere lidstaat dan die waar de beroepskwalificatie is verworven te verge-

makkelijken. In art. 1 van de richtlijn staat een lijst met benamingen van advocaat in de diverse EU-talen die onder de werking van deze richtlijn vallen. Voor bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk staan er drie genoemd, te weten *solicitor*, *advocate* en *barrister* (die elk hun eigen bevoegdheden hebben). Voor Nederland wordt alleen advocaat genoemd en niet de procureur. Dit is ook logisch, aangezien niet in elk EU-land het procureerschap voorkomt.

Nu het procureerschap niet onder de werking van de richtlijn valt, kan een advocaat die op grond van de richtlijn 98/5/EG na drie jaar verzoekt om toelating alleen als advocaat ingeschreven worden en niet als procureur. De richtlijn verplicht het land van ontvangst niet om de EU-advocaat als procureur in te schrijven. Integendeel, Nederland is niet verplicht en dus niet vergeten de EU-advocaten die zijn toegelaten op grond van richtlijn 98/5/EG na drie jaar toegang te bieden tot de functie van procureur.

Zolang de EU-advocaat onder *home-title*

noemde situatie ook gehandhaafd blijft na de volledige integratie in het beroep in de lidstaat van ontvangst. De Richtlijn staat deze situatie op geen enkele wijze toe. Hoewel de Orde formeel gelijk heeft op het punt dat het beroep van advocaat en het beroep van procureur aparte beroepen zijn, is een vergelijking met de situatie tussen *solicitors* en *barristers* in het Verenigd Koninkrijk apert onjuist. Niet vergeten moet worden dat in principe iedere advocaat die in Nederland wordt ingezworen, ook diegenen die de proeve van bekwaamheid onder 89/48/EEG hebben gehaald, automatisch als procureur worden ingezworen. De laatste jaren wordt er zelfs gesproken over afschaffing van het beroep van procureur. Dat terwijl de functie van *solicitor* en *barrister* niet door een en dezelfde persoon mogen worden uitgeoefend. Een advocaat die op basis van art. 98/5/EG integreert komt dus in een aanmerkelijk ongunstiger positie terecht dan de advocaat die op basis van 89/48/EEG integreert. Dit is in geen enkele andere lid-

werkt is art. 5 onder 3 van de richtlijn van belang: 'Voor de uitoefening van de werkzaamheden die met de vertegenwoordiging en de verdediging van een cliënt in rechte verband houden, kan een lidstaat van ontvangst, voorzover het recht van deze lidstaat deze werkzaamheden voorbehoudt aan onder de beroepstitel van de lidstaat van ontvangst werkzame advocaten, een onder zijn oorspronkelijke beroepstitel werkzame advocaat ertoe verplichten samen te werken met een advocaat die bij de geadieerde rechterlijke instantie optreedt en die in voorkomend geval tegenover die rechterlijke instantie verantwoordelijk is of samen te werken met een bij die rechterlijke instantie optredende "avoué".' (Avoué is het Franse woord voor procureur.)

Kortom, Nederland heeft de richtlijn correct geïmplementeerd en loopt geenszins het gevaar veroordeeld te worden door het Hof van Justitie.

(*mr. M.J. van der Pijl, Nederlandse Orde van Advocaten*)

staat het geval. Het gehandhaafde onderscheid frustrereert mijns inziens de volle werking van het Gemeenschapsrecht. Mocht het zo zijn dat de Commissie inderdaad tot de conclusie komt dat het beroep van procureur niet onder de Richtlijn valt dan blijft het onderscheid tussen de beide routes van integratie (terwijl zowel uit art. 10 zelf als uit de preambule van de Richtlijn blijkt dat deze beide routes hetzelfde resultaat zouden moeten hebben) een maatregel die het vrij verkeer van advocaten minder aantrekkelijk maakt. Nederland zal dus onder de regels van de jurisprudentie van het Hof van Justitie aannemelijk moeten maken dat dat onderscheid objectief gerechtvaardigd is. Mijns inziens is dat onmogelijk en blijft de dreiging van een veroordeling onverminderd bestaan.

Mr. S.J.F.J. Claessens LL.M.

NASCHRIFT

Mijns inziens is een verwijzing naar art. 5(3) van Richtlijn 98/5/EG in deze kwestie niet relevant. Het genoemde artikel ziet op de samenwerking tussen advocaten uit andere lidstaten en (onder meer) procureurs tijdens de periode van drie jaar dat de advocaat gevestigd is onder zijn oorspronkelijke beroepstitel. De ratio van deze bepaling is dat de advocaat in kwestie op dat moment nog niet ervaren is in het procesrecht van de lidstaat van ontvangst en dus hulp nodig heeft. Op het moment dat hij op basis van art. 10 van de Richtlijn integreert in het beroep van de lidstaat van ontvangst, wordt die kennis als bekend verondersteld (de advocaat integreert immers volledig in het beroep van de lidstaat van ontvangst) en is de hulp overbodig (een Nederlandse advocaat heeft in zijn eigen arrondissement ook geen procureur nodig om te procederen). Mijn stelling ziet op de situatie dat door de Nederlandse implementatie de bovenge-

Permanente opleiding

JURIDISCH

AGRARISCH RECHT

Studiedag Het huwelijk in de agrarische sector***

datum: 16 december 2003, 10:00-16:45 uur
docenten: mr. H.J.L. Paantjens
plaats: Soestduinen
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647172

Op naar een nieuwe pachtwet***

datum: 10 december 2003, 10:00-16:15 uur
docenten: prof. mr. D.W. Bruil, mr. E.I.J. le Blanc, mr. C. van Schaik, prof. mr. G.M.F. Snijders, mr. R.J.C. Flach, dr. ir. L.H.G. Slangen, mr. E.H.M. Harbers
plaats: Utrecht
punten: 4
prijs: € 345 geen BTW
Instituut voor Agrarisch Recht, tel. 0317-424181

ARBEIDSRECHT

Ziekteverzuim en Reïntegratie***

datum: 2 december 2003, 14:00-16:30 uur
docenten: mr. drs. G.A. Diebels
plaats: Utrecht
punten: 2
prijs: € 249 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647284

BURGERLIJK PROCESRECHT

Capita Selecta Burgerlijk Recht (in Wengen)****

datum: 24 maart, 25 maart, 26 maart, 27 maart en 28 maart 2004, 08:00-12:15 uur
docenten: mr. W. Tonkens-Gerkema, prof. mr. A.I.M. van Mierlo, mr. T.R. Hidma, mr. P.J.M. von Schmidt auf Altenstadt
plaats: Wengen
punten: 16
prijs: € 2.975 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647608

Professionele ontmoeting civiel procederen****

datum: 16 januari 2004, 09:45-16:30 uur
docenten: mr. W. Tonkens-Gerkema, mr. G.J. Kemper
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 520 geen BTW
OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten (basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I (redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II (gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

HUURRECHT

Praktische gevolgen van het nieuw Huurrecht van woonruimte*

datum: 5 februari 2004, 10:00-16:45 uur
docenten: mr. H.J. ter Meulen, mr. H.M. Hielkema
plaats: Utrecht
punten: 4
prijs: € 645 exclusief BTW
Elsevier Congressen, tel. 070-4415760

ONDERNEMINGSRECHT

Balanslezer/Belastingrecht****

datum: 13 januari en 20 januari 2004, 09:30-16:30 uur
docenten: E.H. Horlings, mr. drs. A.N. Krol, prof. mr. H.M.N. Schonis
plaats: Driebergen
punten: 11
prijs: n.n.b.
Stichting Grotius Academie, tel. 024-3612492

ONROERENDGOEDRECHT

Studiedag Nieuwe regelgeving koop- en aannemingsrecht****

datum: 18 december 2003, 09:30-17:00 uur
docenten: prof. mr. W.M. Kleijn, prof. mr. W.G.Ph.E. Wedekind, mr. D.E. van Werven
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Vermande Studiedagen, tel. 070-3789968

Het nieuwe Koop- en aannemingsrecht*

datum: 27 januari 2004, 12:30-16:45 uur
docenten: mr. T.A. Nieuwenhuijsen, mr. C.E. Schouten
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: € 550 exclusief BTW
Elsevier Congressen, tel. 070-4415760

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Wet BIBOB**

datum: 11 december 2003, 13:00-17:00 uur
docenten: mr. S.H.M. Sadiek, prof. mr. J. Struiksma
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: € 350 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647160

RUIMTELIJKE- ORDENINGSRECHT EN MILIEURECHT

Bedrijvenregeling bodemsanering***

datum: 2 december 2003, 10:00-16:15 uur
docenten: mr. M.W.L. Simons Vinckx, drs. J. van Wijngaarden, mr. R.A.J. Roovers, mr. drs. C.F. Hopstaken, drs. I. Croese
plaats: Rotterdam
punten: 4
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647286

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente Opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de Cursuswijzer Permanente Opleiding, die drie keer per jaar verschijnt.

De nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening***

datum: 9 december 2003, 10:00-16:30 uur
docenten: prof. mr. P.J.J. van Buuren, mr. A.A.J. de Gier, mr. A.G.A. Nijmeijer, mr. J. Hoekstra
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647286

Actualiteiten Grondbeleid***

datum: 11 december 2003, 10:00-16:15 uur
docenten: prof. mr. J. de Jong, mr. A.J. Ashouwer, mr. G.C.W. van der Feltz, J.A.M. van den Brand, mr. J. Hoekstra
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen, tel. 0570-647286

STRAF(PROCES)RECHT

Faillissementsfraude***

datum: 23 november 2003, 09:30-17:00 uur
docenten: mr. C.M. Hilverda, mr. A. Verbruggen
plaats: n.n.b.
punten: 5
prijs: € 718 inclusief BTW
Studiecentrum Rechtspleging, tel. 0575-595306

VREEMDELINGENRECHT

Module B Regulier Vreemdelingenrecht I****

datum: 19 januari 2004, 26 januari 2004, 09:45-16:30 uur
docenten: mr. F. Fonville, A.E.J.I. Kuhlmann, mr. M.G.Th. Omtzigt, mr. T.H.G. Schuringa
plaats: Utrecht
punten: 10
prijs: € 500 geen BTW
OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314

BEROEPSVAARDIGHEDEN

ADR / MEDIATION

Mediation intensieve arbeidszaken****

datum: 4 december 2003, 09:30-17:00 uur
docenten: mr. A. Hanekroot, mr. C. de Jong
plaats: Utrecht
punten: 6
prijs: € 545 inclusief BTW
Amsterdams ADR Instituut, tel. 020-5253749

OVERIGE VAARDIGHEDEN

Omgaan met emoties***

datum: 24 november 2003, 09:00-18:00 uur
docenten: drs. I. Mosterd
plaats: Leusden
punten: 7
prijs: n.n.b.
Edumonde Mediation, tel. 0229-573655

Interventies bij dwang en terugtrekgedrag*****

datum: 21 november 2003, 12 december 2003, 09:00-18:00 uur
docenten: drs. D. MacGillavry, drs. S.J. Homminga
plaats: Leusden
punten: 14
prijs: € 825 geen BTW
Edumonde Mediation, tel. 0229-573655

MANAGEMENT/ ORGANISATIE

OVERIGE MANAGEMENT/ ORGANISATIE

Workshop 'Leiderschapsontwikkeling in de advocatuur'****

datum: 12 december 2003, 09:00-17:00 uur
docenten: drs. N. le Grand, drs. X. van Praag, drs. Y. Vrolijk, drs. O. Markx
plaats: Bilthoven
punten: 6
prijs: € 945 exclusief BTW
Elephas Consulting BV, tel. 030-2255980

Workshop 'Optimaal samenwerken in teams'****

datum: 18 november 2003, 09:00-17:00 uur
docenten: drs. P. Citroen, drs. N. le Grand, drs. X. van Praag, drs. Y. Vrolijk, drs. O. Markx
plaats: Bilthoven
punten: 6
prijs: € 945 exclusief BTW
Elephas Consulting BV, tel. 030-2255980

Workshop 'Begeleiden van veranderingen'****

datum: 27 november 2003, 09:00-17:00 uur
docenten: drs. N. le Grand, drs. X. van Praag, drs. Y. Vrolijk, drs. O. Markx
plaats: Bilthoven
punten: 6
prijs: € 945 exclusief BTW
Elephas Consulting BV, tel. 030-2255980

Professionalisering en intercollegiale intervisie in de advocatenpraktijk****

datum: 10 december 2003, 14:00-16:30 uur, overige vijf data in overleg
docenten: drs. N. le Grand, drs. X. van Praag, drs. Y. Vrolijk, drs. O. Markx, drs. A. Havas, drs. P. Citroen, drs. Th.G. Lankamp
plaats: Bilthoven
punten: 12
prijs: € 900 exclusief BTW
Elephas Consulting BV, tel. 030-2255980

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Akker, mw. mr. M.B. van den, Leidse Rijn 23 (3454 PZ) postbus 98 (3454 ZH) De Meern, tel. 030-6691200, fax 030-6691209, e-mail stuiver@advocaatambtenarenrecht.nl

Bakker, mr. R.J., Rentmeesterstraat 42 (1315 JS) postbus 10080 (1301 AB) Almere, tel. 036-5488000, fax 036-5488008, e-mail legal@willems-advocaten.nl

Bartels, mw. mr. P.E.J.M., Predikherenstraat 24 (3512 TN) postbus 686 (3500 AR) Utrecht, tel. 030-2307100, fax 030-2314545

Beckers, mr. O.J., Stadhouderslaan 53 (3583 JD) postbus 85051 (3508 AB) Utrecht, tel. 030-2516424, fax 030-2540488, e-mail algemeen@vanodijk.nl

Boumanjal, mr. drs. A., Maliestraat 5 (3581 SH) postbus 13244 (3507 LE) Utrecht, tel. 030-2331230, fax 030-2319109, e-mail japajoe@ision.nl

Correljé, mw. mr. I., Hoogstraat 83 (3131 BM) Vlaardingen, tel. 010-2343220, fax 010-2343221

Dam, mw. mr. A.J.S. van, Laaressingel 61 (7514 EL) Enschede, tel. 053-4801919, fax 053-4801939

Gorter, mw. mr. H.M., Servaas Bolwerk 14 (3512 NK) postbus 14011 (3508 SB) Utrecht, tel. 030-2322014, fax 030-2322428, e-mail mail@botsvanravenhorst.nl

Heide, mw. mr. H. van der, Polanerbaan 15 (3447 GN) postbus 162 (3440 AD) Woerden, tel. 0348-405200, fax 0348-405205

Huberts, mw. mr. N., Oosteinde 4 b (9301 LJ) postbus 145 (9300 AC) Roden, tel. 050-5015455, fax 050-5015456, e-mail info@schuurmans-advocaten.nl

Kokken, mw. mr. E., Flight Forum 1 (5657 DA) postbus 666 (5600 AR) Eindhoven, tel. 040-2345683, fax 040-2345613, e-mail infoeinbd@akd.nl

Leentjes, mw. mr. E., Sophialaan 1 (8911 AE) postbus 851 (8901 BR) Leeuwarden, tel. 058-2121075, fax 058-2126449, e-mail advoc@tuinmansleijfer.nl

Nelemans, mw. mr. I.P.M.J., Hooghuisstraat 31 a (5611 GS) postbus 269 (5600 AG) Eindhoven, tel. 040-2652400, fax 040-2652411, e-mail i.nelemans@zon.bureaurechtshulp.nl

Severijn, mr. R.A., De Bleek 15 (3447 GV) postbus 109 (3440 AC) Woerden, tel. 0348-579456, fax 0348-579416

Thoonen, mr. M.P.A., Velmolenweg 52 b/54 b (5404 LD) postbus 445 (5400 AK) Uden, tel. 0413-255180, fax 0413-256313, e-mail mthoonen@hamelers-nijkamp.com

Timmermans, mw. mr. W.W.J., Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595581, fax 030-2595502, e-mail wtimmermans@vbk.nl

Uijt de Boogaardt, mw. mr. E., Wijk 4-43 a (8321 GE) postbus 26 (8320 AA) Urk, tel. 0527-684501, fax 0527-685505, e-mail lenards.terhaarurk@freeler.nl

Veen, mw. mr. E.M. van, Grote Markt 15 (4201 EA) postbus 3008 (4200 EA) Gorinchem, tel. 0183-631033, fax 0183-660253, e-mail info@dghadvocaten.nl

Vegter, mr. H.C., Bisonspoor 347 (3605 JW) postbus 1005 (3600 BA) Maarssen, tel. 0346-550270, fax 0346-550695, e-mail info@dekoningh-advocaten.nl

Verhoeven, mw. mr. K.C.L.J., Hoofdstraat 84 (5481 AH) postbus 10 (5480 AA) Schijndel, tel. 073-5493970, fax 073-5478585

Versluuis, mr. J.J., Oranje Nassaulaan 27 (5211 AT) postbus 1164 (5200 BE) Den Bosch, tel. 073-6128577, fax 073-6125081, e-mail versluuis.law@kcp.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Bannier-Schöyer, mw. mr. N.M.A. Rotterdam 02-09-2003

Bredius, mw. mr. M. Gorinchem 13-10-2003

Koetsveld, mw. mr. J. van Rotterdam 01-10-2003

Ortmans, mw. mr. H.W.B.R. Haarlem 19-08-2003

Roessingh, mr. M.G. Amsterdam 01-08-2003

Wal, mr. H.J. van der Den Haag 23-04-2002

Zeestraten, mw. mr. S.C. Den Haag 01-10-2003

KANTOORVERPLAATSING

Ambagtsheer, mr. F.W.G. (Amsterdam): Orteliuslaan 1041 (3528 BE) postbus 3267 (3502 GG) Utrecht, tel. 030-2995555, fax 030-2995506, e-mail fambagtsheer@akd.nl

Angeren, mr. O.C. van (Den Haag): 650 Fith Avenue 4th floor (NY 10019) New-York/Verenigde Staten van Amerika, tel. 001-2122594100, fax 001-2122594111, e-mail oscar.vanangeren@debrauw.com

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Arema, mw. mr. W.R. (Gouda): West-Voorstraat 1 (3262 JP) postbus 1121 (3260 AC) Oud-Beijerland, tel. 0186-614477, fax 0186-610666, e-mail wreema@visserenquispel.com

Asbeck-Plemp van Duiveland, mw. mr. E. van: Arthur van Schendelstraat 740 (3511 MK) postbus 516 (3500 AM) Utrecht, tel. 030-2347231, fax 030-2347252, e-mail e.vanasbeck@bs-advocaten.nl

Baarsma, mw. mr. C.A. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail claire.baarsma@debrauw.com

Baasbank, mw. mr. V.D. van (Rotterdam): Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 020-6612827, e-mail vanessa.vanbaasbank@nautadutilh.com

Balen, mr. J.P.A.M. van (Amsterdam): Brinklaan 134 (1404 GV) Bussum

Bazuin, mw. mr. J.E.L.: Laveldeheide 13 (9202 PD) postbus 622 (9200 AP) Drachten, tel. 0512-334134, fax 0512-334149, e-mail bazuin@vwl-advocaten.nl

Beek, mr. J. van der (Amsterdam): Triton Court, 14 Finsbury Square 2nd floor (EC2A 1 BR) London/Groot-Brittannië, tel. 0044-2076144920, fax 0044-2076144941, e-mail jozua.vanderbeek@debrauw.com

Beks, mr. W.J. (Veenendaal): Park Boswijk 246 (3941 AA) Doorn, tel. 033-4572345, fax 033-4569464, e-mail wjbeks@beks.biz

Benassi, mw. mr.: Via G. Allegri 6 (30174) Mestre-Venezia/Italië, tel. 0039-041940622, fax 0039-041959457, e-mail marinabenassi@libero.it

Berg, mw. mr. J.A. van den: Willemsstraat 24 b (1015 JD) Amsterdam, tel. 020-6240323, fax 020-6387302, e-mail c.berg@12move.nl

Biegman, mr. N.K. (Amsterdam): Triton Court, 14 Finsbury Square 2nd floor (EC2A 1BR) London/Groot-Brittannië, tel. 0044-2074565400, fax 0044-2074565567, e-mail niek.briegman@simmons-simmons.com

Bischoff, mw. mr. M.G. (Assen): Burgemeester Van Roijensingel 2 (8011 CS) postbus 1036 (8001 BA) Zwolle, tel. 038-4280077, fax 038-4218573, e-mail mgbischoff@benthem-gratama.nl

Blok, mr. P.H. (Rotterdam): Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772339, fax 020-5772706, e-mail info@houthoff.nl

Bouman, mr. A.: Prins Hendriklaan 21 (1075 AZ) Amsterdam, tel. 06-53927018, e-mail arie.bouman@tiscali.nl

Braeken, mr. B.J.H.: Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741620, fax 020-6741111, e-mail bas.braeken@allenoverly.com

Brandt, mr. C.L.: Postbus 97726 (2509 GC) Den Haag, tel. 070-3241397, fax 070-511177, e-mail brandt@brandtadvocaten.nl

Brekel, mw. mr. M.C.J. van den (Dordrecht): Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-5153000, fax 070-5153100, e-mail info@prdf.nl

Brilman, mw. mr. M.C. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail marina.brilman@debrauw.com

Brink, mw. mr. M.M.: Nieuwe Gracht 74 (2011 NJ) postbus 309 (2000 AH) Haarlem, tel. 023-5511341, fax 023-5421353, e-mail brink@eschauzier.nl

Brugge, mw. mr. T. ter (Groningen): Strawinskyaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313366, fax 020-4313418, e-mail tanja.terbrugge@bdsn.nl

Bruggeman, mr. R. (Rotterdam): Willem de Zwijgerstraat 4 a (5611 JL) Eindhoven, e-mail rubenbruggeman@hotmail.com

Davidse, mr. B.J.: Nieuwe Gracht 74 (2011 NJ) postbus 309 (2000 AH) Haarlem, tel. 023-5511341, fax 023-5421353, e-mail davidse@eschauzier.nl

Deurvorst, mr. F.T.M. (Amsterdam): 26 Throgmorton Street (EC2N 2AN) London/Groot-Brittannië, tel. 0044-2078263070, fax 0044-2078263080, e-mail frank.deurvorst@loyensloeff.com

Driessen, mw. mr. M.G.T. (London/Groot-Brittannië): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771552, fax 020-5771775, e-mail marieke.driessen@debrauw.com

Edinga, mr. J.W.: Keizersgracht 752-1 (1017 EX) Amsterdam, tel. 06-51942824

Eschauzier, mr. M.W.: Nieuwe Gracht 74 (2011 NJ) postbus 309 (2000 AH) Haarlem, tel. 023-5511341, fax 023-5421353, e-mail eschauzier@eschauzier.nl

Fleming, mr. J. (London/Groot-Brittannië): Prinses Irenestraat 43 (1077 WV) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460319, fax 020-5460440, e-mail jeroen.fleming@stibbe.com

Fouw, mw. mr. A. de (Leiden): Strawinskyaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313131, fax 020-4313143, e-mail boekel.de.neree@bdsn.nl

Gemerden, mw. mr. Y. van (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771498, fax 020-4715829, e-mail yvette.vangemerden@debrauw.com

Groen, mr. A.P. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail arnout.groen@debrauw.com

Haan, mr. J.C.: Audrey Hepburnstraat 59 (1325 NR) Almere, tel. 036-5373205, fax 036-5373205, e-mail jc.haan@chello.nl

Haar Romeny, mr. H.J. ter (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail harmjan.terhaarromeny@debrauw.com

Haasnoot, mw. mr. M.A. (Leiden): Jonckerweg 2 (2201 DZ) postbus 65 (2200 AB) Noordwijk, tel. 071-4029311, fax 071-4030779, e-mail t.haasnoot@deruijterdewildt.nl

Het Bureau van de Orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
N.a.w. gegevens advocatuur	070 – 335 35 29	adres@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070 – 335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070 – 335 35 23	finorg@advocatenorde.nl
Opleiding: alle vragen (09.00-12.00 uur)	070 – 335 35 55	opi@advocatenorde.nl
Communicatie: Advocatenblad,		
brochures et cetera	070 – 335 35 52	pr@advocatenorde.nl
Alle overige vragen van advocaten	070 – 335 35 71/86	helpdesk@advocatenorde.nl

Hazenberg, mr. K.D.: Weteringschans 79 (1017 RX) Amsterdam, tel. 020-3446100, fax 020-3446111, e-mail hazenberg@paltheoberman.nl

Hendriks, mr. E.M. (Barneveld): Keesomstraat 9 (6717 AH) postbus 442 (6710 BK) Ede, tel. 0318-687878, fax 0318-687868, e-mail emh@vanveen.com

Hesselink, mw. mr. I.K. (Amsterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail ingeborg.hesselink@debrauw.com

Heijman, wm. Mr. A.C.A. (Haarlem): Hilversumstraat 324 (1024 MB) postbus 36310 (1020 MH) Amsterdam, tel. 020-6352020, fax 020-6352021, e-mail aheijman@pesman.nl

Hinnen, mr. J.G. (Leiden): Jonckerweg 2 (2201 DZ) postbus 65 (2201 DZ) Noordwijk, tel. 071-4029311, fax 071-4030779, e-mail h.hinnen@deruijterdewildt.nl

Huijgen, mw. mr. B.L. (Rotterdam): Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517535, fax 020-6267949, e-mail barbara.huijgen@bakernet.com

Jansen, mr. W.W.: Kruisweg 656 (2132 CJ) Hoofddorp, tel. 023-5621844, fax 023-5610485

Jonkers, mr. P.S.: Keizersgracht 638 (1017 ES) Amsterdam, tel. 020-6209585, fax 020-6205360, e-mail pieterjonkers@control-risks.com

Karstens, mr. J.M.: Gouwe 6-10 (2991 RJ) postbus 2021 (2990 DA) Barendrecht, tel. 0180-622370, fax 0180-612262, e-mail jmkarstens@legal-point.nl

Koppenol-Laforce, mw. mr. M.E. (Rotterdam): Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772393, fax 020-5772711, e-mail m.koppenol@houthoff.com

Kressin, mr. T. (Nijmegen): Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538360, fax 026-3538384, e-mail kressin@dirkwager.nl

Kroft, mr. R.W.P. van der (Chicago/Verenigde Staten van Amerika): Marten Meesweg 115 (3068 AW) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4065000, fax 010-4065001

Leuven, mr. R.: Emmaplein 2 (1075 AW) postbus 75638 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5730360, fax 020-5709670, e-mail rln@rechtstaete.nl

Lof, mw. mr. A. (Alkmaar): Van Dedemstraat 5 (1624 NN) postbus 2300 (1620 EH) Hoorn, tel. 0229-212815, fax 0229-217620, e-mail info@schenkeveldoomans.nl

Maton, mr. G.J.B.C. (Eindhoven): Luybenstraat 5 (5211 BR) Den Bosch, tel. 073-6100614, fax 073-6125379, e-mail matonadvocaten@hotmail.com

Meerburg, mr. D.P.F. (Amsterdam): Triton Court, 14 Finsbury Square 2nd floor (EC2A 1 BR) London/Groot-Brittannië, tel. 0044-2076144920, fax 0044-2076144941, e-mail dirk.p.meerburg@debrauw.com

Menkeld, mr. F.E.J.: Harmonieplein 119 (3603 BS) postbus 1153 (3600 BD) Maarssen, tel. 0346-583060, fax 0346-583065, e-mail info@menkeldmaarsen.nl

Moret, mr. J.B. (Amsterdam): Ceylonpoort 5-25 (2037 AA) postbus 1 (2000 MA) Haarlem, tel. 023-5463637, fax 023-5463937, e-mail j.b.moret@hq.vnu.com

Mosele, mr. A.A.S. (Rotterdam): Scheveningseweg 66 (2517 KX) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529307, fax 070-3520919, e-mail a.mosele@houthoff.com

Mouritz, mr. A. (Maarsse): Spaklerweg 20 (1096 BA) postbus 41920 (1009 DC) Amsterdam, tel. 020-5973805, fax 020-5973776, e-mail abraham.mouritz@nuon.com

Nauta, mw. mr. S. (Lelystad): Wagenmakerbaan 41 (1315 BC) postbus 10017 (1301 AA) Almere, tel. 036-5481360, fax 036-5481370, e-mail s.nauta@almere.bureaurechtshulp.nl

Oomens, mw. mr. M.P.E.: Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517461, fax 020-6267949, e-mail marjolein.oomens@bakernet.com

Oude Elferink, mr. E. (Den Haag): Keizerslaan 5 (B-1000) Brussel/België, tel. 0032-25079800, fax 0032-25079898, e-mail e.oude.elferink@houthoff.com

Peek, mr. R.Th.: Zalmstraat 1 (3016 DS) postbus 1042 (3000 BA) Rotterdam, tel. 010-4549911, fax 010-4549410, e-mail r.peek@smi.com

Ribbink, mw. mr. K.J. (Den Haag): Droogbak 1 a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 020-7119999, e-mail katelijne.ribbink@cliffordchance.com

Roelofs, mw. mr. L.C. (Den Haag): Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172641, fax 010-2172705, e-mail l.roelofs@houthoff.com

Sambeek, mr. W.A. van (Volendam): Stadhouderskade 34-35 (1071 ZD) Amsterdam, tel. 020-6383606, fax 020-6234549, e-mail w.van.sambeek@abma.nl

Schaik, mr. P.N. van (Best): Dorpstraat 7 (5391 AV) postbus 75 (5390 AB) Nuland, tel. 073-5324449, fax 073-5341510, e-mail p.vanschaik@merlijngroep.nl

Schlaghecke, mw. mr. S.E.M. (Tiel): Zonnehof 31-35 (3811 ND) postbus 1214 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4221900, fax 033-4611545, e-mail s.schlaghecke@mend.nl

Schraaf, mw. mr. E.P. van der (Utrecht): Turfpoortstraat 66 (1411 EH) Naarden, tel. 035-6235978, fax 035-6951571, e-mail evdschraaf@dbs-advocaten.nl

Somsen, mr. drs. M.J.C. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail marnix.somsen@debrauw.com

Sprenger, mw. mr. A.H.A. (Amsterdam): 1221 Avenue of the Americas (NY 10020) New-York/Verenigde Staten van Amerika, tel. 001-2126106300, fax 001-2126106399

Steenberghe, mr. J.P.M. (Amsterdam): Spoorlaan 9 (3735 MV) Bosch en Duin, tel. 030-6977829, fax 030-6977830, e-mail john.steenberghe@vsad.nl

Steijn, mw. mr. A.J. van (Haarlem): Maliebaan 100 (3581 CZ) postbus 13334 (3507 LH) Utrecht, tel. 030-2316569, fax 030-2343569, e-mail steijn@vansteijnadvocaten.nl

Sul, mr. M.J.F. (Kamperland): Scheldestraat 76 (4381 RW) postbus 277 (4380 AG) Vlissingen, tel. 0118-412877, fax 0118-411992

Syrier, mr. A.W. (Maarsse): Dukatenburg 90/23 (3437 AE) postbus 7165 (3430 JD) Nieuwegein, tel. 030-6051550, fax 030-6051551, e-mail syrier@ausmadejong.nl

Tulp, mr. H.J. (Amsterdam): van Harenspad 48 (8442 CD) postbus 225 (8440 AE) Heerenveen, tel. 0513-433433, fax 0513-433421, e-mail hj.tulp@dommerholt.nl

Verheijen, mr. J.Ch. (Rijswijk): Runnenburg 9 (3981 AZ) postbus 20 (3980 CA) Bunnik, tel. 030-6598377, fax 030-6598343, e-mail c.verheijen@bamgroep.nl

Veldhuis, mr. J.J. (Opeinde): Berglaan 56 (9203 EJ) postbus 122 (9200 AC) Drachten, tel. 0512-582951, fax 0512-582949, e-mail j.j.veldhuis@triplaw.nl

Vellekoop, mr. C. (Amsterdam): 1-6-1 Roppongi Izum Garden Tower 34th floor (106-6034) Tokyo/Japan, tel. 0081-351141600, fax 0081-351141690, e-mail cees.vellekoop@allenovery.com

Vermeij, mr. M.E.M.: Nieuwe Gracht 74 (2011 NJ) postbus 309 (2000 AH) Haarlem, tel. 023-5511341, fax 023-5421353, e-mail vermeij@eschauzier.nl

Visser, mw. mr. M.: Kerkstraat 91 (1017 GD) Amsterdam, tel. 020-4212201, fax 020-6228287, e-mail marionvisser@planet.nl

Visser, mr. R.F.K. (Amsterdam): Spoorlaan 9 (3735 MV) Bosch en Duin, tel. 030-6977829, fax 030-6977830

Vletter, mr. W.S. (Rotterdam): 26 Throgmorton Street (EC2N 2 AN) London/Groot-Brittannië, tel. 0044-2078263070, fax 0044-2078263080, e-mail bas.vletter@loyensloeff.com

Wind, mr. H.D.: Nieuwe Gracht 74 (2011 NJ) postbus 309 (2000 AH) Haarlem, tel. 023-5511341, fax 023-5421353, e-mail wind@eschauzier.nl

Winters, mr. B. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771944, fax 020-5771524, e-mail berto.winters@debrauw.com

Zwaan, mw. mr. E.L. de (Amsterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail eveline.dezwaan@debrauw.com

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Eschauzier Advocaten (mrs. M.W. Eschauzier, H.D. Wind, B.J. Davidse, M.E.M. Vermeij en M.M. Brink) Nieuwe Gracht 74 (2011 NH) postbus 309 (2000 AH) Haarlem, tel. 023-5511341, fax 023-5421353

Visser & Steenberghe Advocaten (mrs. R.F.K. Visser en J.P.M. Steenberghe) Spoorlaan 9 (3735 MV) Bosch en Duin, tel. 030-6977829, fax 030-6977830

NAAMSWIJZIGING

Van der Boom@Trooster te Vlaardingen thans: **Van der Boom, Trooster & Hoogwerf** Advocatenkantoor Boumans te Heerlen thans: **Boumans Krijnen Advocaten** Meijer & Dijkgraaf te Groningen thans: **Advocatenkantoor Dijkgraaf**

Eblé & Eschauzier Advocaten te Haarlem thans: **Eblé Advocaten**

Van Gemert Ester Stoker te Lent thans: **Van Gemert Ester Bruls & Stoker**

Gorissen c.s. te Heerlen thans: **Gorissen & Gijzen Advocaten en Procureurs**

Visser, mw. mr. M.E. te Alblasserdam thans: **Houwelingen-Visser, mw. mr. M.E. van Stoop**, mw. mr. E.A.M. (Amsterdam) thans: **Huiskers-Stoop, mw. mr. E.A.M.**

Jong, mw. mr. C.A. de te Deventer thans:

Kooten-de Jong, mw. mr. C.A. van Advocatenkantoor Frissen te Den Haag thans: **Linssen & Frissen Advocaten** Woestenberg, mw. mr. drs. D.P.J. te Rotterdam thans: **Lith-Woestenberg, mw. mr. drs. D.P.J.**

Meulenkamp Ament & Van Haren te Venlo thans: **Meulenkamp Advocaten** De Rijk Advocaten te Helmond thans: **De Rijk Van de Westerlo Advocaten** Rijnja Meijer Advocaten te Amsterdam thans: **Rijnja Meijer & Balemans Advocaten en Procureurs**

Tijsseling, mw. mr. E. te Rotterdam thans: **Schoenmaker-Tijsseling, mw. mr. E.** Slijm, Schoo & Gepken advocaten en belastingkundigen te Winschoten thans: **Slijm Gepken Henkelman**

Van Stiphout & Van Stiphout te Helmond thans: **Van Stiphout & Partners** Vlamincx Advocaten te Venlo thans: **Vlamincx & Sanders advocaten en notarissen**

Wirjosoekarto & Verhaard Advocaten te Vlissingen thans: **VSW Advocaten** Weermeijer Roelink & Partners te Hoofddorp thans: **Weermeijer Roelink Nederend & Van der Leij Advocaten** Wester, Verhey & Meulmeester te Alkmaar thans: **Wester Advocaten** Kernkamp Advocaten te Middelburg thans: **Windsir Advocaten**

BEZOEKADRES/POSTBUS/TEL./FAX/E-MAIL

Boumans Krijnen Advocaten te Heerlen: e-mail info@boumans-krijnen.nl

Catak, mr. T. te Den Haag: Eksterhof 47 (2496 HT) Den Haag, tel. 015-3805638, fax 015-3805637

Eblé Advocaten te Haarlem: Nieuwe Gracht 74 (2011 NH) Haarlem, tel. 023-5325950, fax 023-5426596

Gorissen & Gijzen Advocaten en Procureurs te Heerlen: e-mail gorissencs@home.nl

Heiden, mr. dr. A.J.J. van der te Den Helder: Krugerstraat 126 (1782 ES) Den Helder **Laumen Advocaten** te Amsterdam: De Lairessestraat 155 i (1075 HK) Amsterdam

Lelivel Advocaten & Procureurs te Maastricht: Brusselsestraat 51 (6211 PB) postbus 292 (6200 AG) Maastricht

Rijnja Meijer & Balemans Advocaten en Procureurs te Amsterdam: e-mail info@rijnjameijer.nl

Slijm Gepken Henkelman te Winschoten: e-mail slijmadvoaat@planet.nl

Vlamincx & Sanders advocaten en notarissen te Venlo: e-mail info@vlsa.nl **Advocatenkantoor Van de Waarsenburg** te Nijmegen: Scherpenkampweg 21 a (6545 AL) Nijmegen

Windsir Advocaten te Middelburg: e-mail windsir@zeelandnet.nl

RECTIFICATIE

In *Advocatenblad* nummer 19 van 17-10-2003 is onder het kopje "medevestiging" het onjuiste telefoonnummer vermeld van **Visser Advocatuur**. Het juiste telefoonnummer moet zijn **076-5436771**.

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. H.J.A. Knijff, mr. I.E.M. Sutorius, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

MAATREGEL IN BEROEP TOEGEVOEGD

Hof van Discipline, 17 mei 2002, nr. 3462

(*Mrs. Fransen, Beker, Sterk, Smits en Pannekoek-Dubois*)

Raad van Discipline Arnhem, 25 juni 2001

(*Mrs. Van Ginkel, Baks, Bosma, Van de Loo en Poelmann*)

Ambtshalve vernietiging door het hof van een beslissing van de raad voorzover ter zake van gegrond bevonden klachtonderdelen geen maatregel is opgelegd.

De advocaat die een appèldagvaarding naar de deurwaarder stuurt dient erop toe te zien dat daadwerkelijk tijdige betekening plaatsvindt.

- *Advocatenwet artt. 46 (1.4.1. Termijnen) en 56 lid 1 (Tuchtprocesrecht)*
- *Gedragsregel 4*

Feiten

Mr. X staat klager bij in een procedure tegen diens wederpartij A. De rechtbank veroordeelt in conventie klager tot betaling van ongeveer f 900.000 aan A en in reconventie, uitvoerbaar bij voorraad, veroordeelt zij A tot betaling van f 40.000 aan klager. Daarnaast veroordeelt zij klager in de kosten van het geding in conventie.

Mr. X en klager spreken af dat mr. X voor klager hoger beroep instelt tegen het vonnis in conventie en dat hij het vonnis in reconventie executeert.

Bij brief van 2 februari bevestigt mr. X dat het vonnis in reconventie zo spoedig mogelijk zal worden geëxecuteerd.

Bij brief van 15 februari verzendt mr. X de appèldagvaarding naar een deurwaarderskantoor met het verzoek deze uit te brengen tegen een zitting medio april, onder mededeling dat de appèltermijn verstrijkt op 22 maart alsmede dat de toevoeging is aangevraagd maar nog niet verleend.

Bij brief van 30 maart bericht mr. X aan klager dat de termijn voor hoger beroep is verstreken zonder dat hoger beroep is ingesteld. Bij brief van diezelfde datum stelt mr. X het deurwaarderskantoor aansprakelijk voor alle door klager te lijden schade als gevolg van het niet-tijdig instellen van hoger beroep. Mr. X wijst er daarbij op dat na ontvangst van zijn brief van 15 februari het deurwaarderskantoor tweemaal contact met zijn kantoor heeft opgenomen met een vraag over die toevoeging.

Bij brief van 31 maart ontkent het deurwaarderskantoor elke aansprakelijkheid, stellende dat de brief van mr. X d.d. 15 februari en de dagvaarding nooit door het kantoor zijn ontvangen. Geen van de medewerkers kan zich iets van de door mr. X bedoelde telefoongesprekken herinneren.

Mr. X gaat niet over tot executie van het vonnis in reconventie.

Klacht

Naast een aantal andere klachtonderdelen verwijt klager aan mr. X dat hij:

- heeft verzuimd tijdig appèl in te stellen van het in conventie gewezen vonnis;
- heeft verzuimd over te gaan tot executie van het vonnis in reconventie, ondanks afspraak dit wel te doen;
- klager ten onrechte niet heeft geïnformeerd over het standpunt van het deurwaarderskantoor terzake het niet tijdig instellen van appèl.

Overwegingen van de raad

- De raad wil wel aannemen dat mr. X zijn brief van 15 februari en de dagvaarding aan de deurwaarder verzonden heeft, maar zijn verantwoordelijkheid voor het instellen van hoger beroep strekte verder dan dat. Het lag op de weg van mr. X erop toe te zien dat daadwerkelijk tijdige betekening zou plaatsvinden. Daarvoor was het niet voldoende dat mr. X in zijn brief aan de deurwaarder vermeld had wanneer de hogerberoepstermijn zou aflopen. Hij had tijdig moeten verifiëren of de deurwaarder inmiddels aan zijn opdracht uitvoering had gegeven. Zo niet, dan had hij zonedig nog aanvullende instructies kunnen geven. Het in de optiek van mr. X met het deurwaarderskantoor gevoerde overleg over de ontbrekende toevoeging maakt dat niet anders.
- Mr. X heeft tot zijn verweer tegen dit klachtonderdeel naar voren gebracht dat hij nader met klager heeft besproken om af te zien van tenuitvoerlegging van het vonnis in reconventie, in verband met de aanmerkelijke kans dat A, gelet op de omvang van diens tegenvordering en het restitutierisico ingeval diens vordering in hoger beroep bekrachtigd zou worden, zich met succes tegen executie zou verzetten. Klager heeft betwist dat mr. X in die zin met hem gesproken heeft.
De raad acht de nadere standpuntbepaling van mr. X niet onaannemelijk, maar hij had zulks na de eerdere bevestiging bij brief dat hij opdracht zou geven tot executie, wel schriftelijk moeten vastleggen. Nu mr. X dat niet heeft gedaan treft hem het tuchtrechtelijk verwijt dat hij bij klager onvoldoende duidelijkheid heeft geschapen omtrent hetgeen deze ter zake van mr. X mocht verwachten.
- Het lag op de weg van mr. X om klager onverwijld van het antwoord van de deurwaarder op zijn brief van 30 maart in kennis te stellen, teneinde klager de gelegenheid te bieden zich een volledig beeld te vormen van de omstandigheden die ertoe hebben geleid dat niet-tijdig hoger beroep werd ingesteld. Mr. X heeft wel gesteld

dat hij klager mondeling op de hoogte heeft gebracht, maar hij heeft dat onvoldoende aannemelijk kunnen maken.

De raad beoordeelt de hier genoemde klachtonderdelen gegrond, verklaart de overige klachtonderdelen ongegrond en legt aan mr. X geen maatregel op. In dit laatste verband overweegt de raad dat mr. X nog stagiaire was in de voor de klacht relevante periode en dat hij inmiddels de advocatuur heeft verlaten.

Overwegingen van het hof

In het door klager ingestelde hoger beroep overweegt het hof allereerst, onder verwijzing naar art. 56 lid 1 Advocatenwet, dat een klager hoger beroep kan instellen indien zijn klacht geheel of ten dele ongegrond is verklaard. Dit betekent dat klager geen hoger beroep kan instellen tegen overwegingen van de raad met betrekking tot, of tegen de beslissing van de raad op, de klachtonderdelen die door de raad gegrond zijn verklaard. Klager kan derhalve in zoverre niet worden ontvangen in zijn hoger beroep.

Het hof vernietigt evenwel ambtshalve de beslissing van de raad voorzover ter zake van de gegrond bevonden klachtonderdelen aan mr. X geen maatregel is opgelegd. Het hof is met eenparigheid van stemmen van oordeel dat, gezien de aard en de ernst van de in die onderdelen aan mr. X verweten gedragingen, de maatregel van enkele waarschuwing passend en geboden is.

In zoverre de raad klachtonderdelen ongegrond heeft verklaard verenigt het hof zich met de beslissing van de raad.

Volgt

Het hof verklaart klager deels niet-ontvankelijk in zijn hoger beroep; vernietigt de beslissing van de raad in zoverre aan mr. X ter zake van de gegrond verklaarde onderdelen van de klacht geen maatregel is opgelegd en legt terzake alsnog een waarschuwing op; bekrachtigt de beslissing voor het overige.

Noot

De klager kan beroep instellen van een beslissing van de raad indien en voorzover zijn klacht geheel of ten dele ongegrond is verklaard (art. 56 Advocatenwet). Volgens vaste rechtspraak van het hof staat voor klager geen beroep open in zoverre zijn klacht gegrond is verklaard maar terzake aan de advocaat geen maatregel is opgelegd of een maatregel die naar het oordeel van klager niet verstrekkend genoeg is. Ook wanneer klager het met de beslissing (tot gegrondverklaring) eens is, maar niet met de overwegingen waarop deze berust, heeft hij niet de mogelijkheid van appèl.

In lijn hiermee werd de klager in deze zaak niet-ontvankelijk verklaard in zijn appèl voorzover dit zich richtte tegen de beslissing van de raad om aan de advocaat geen maatregel op te leggen met betrekking tot de klachtonderdelen die de raad gegrond achtte. Niettemin had klager succes met juist dat deel van zijn hoger beroep, omdat het hof ambtshalve de beslissing van de raad met betrekking tot deze onderdelen van de klacht vernietigde en in dat kader aan de advocaat alsnog een waarschuwing oplegde.

Hier nam het hof mijns inziens processueel een verkeerde afslag. Als gevolg van de partiële niet-ontvankelijkheid had het hof zich moeten onthouden van inhoudelijke beoordeling van de desbetreffende klachtonderdelen. Aan de beklaagde advocaat, die niet ter zitting van het hof aanwezig was, is nu een maatregel opgelegd waarop hij, in het licht van eerdere uitspraken van het hof, niet bedacht had behoeven te zijn. Een toekomstige klager in een vergelijkbare positie zal aan de beslissing een reden ontlenen om appèl in te stellen, ook al is hij daarin kennelijk niet-ontvankelijk, met de gedachte dat het hof misschien aan zijn opvatting over de op te leggen tuchtrechtelijke maatregel alsnog ambtshalve tegemoet komt. De advocaat moet er rekening mee houden dat in een dergelijk geval het appèl, hoewel kennelijk niet-ontvankelijk, toch kan leiden tot een inhoudelijke beoordeling en een nieuwe beslissing ten aanzien van een op te leggen maatregel.

Maar misschien moeten we aannemen dat het om een incidentele, minder gelukkige beslissing gaat.

CHBW

OPTREDEN IN EEN STRAFZAAK

Hof van Discipline, 28 juni 2002, nr. 3381

(mrs. Peeperkorn, Van der Hel, Kiers-Becking, Hooykaas en Fjévier)

Raad van Discipline Amsterdam, 19 februari 2001

(mrs. Kist, Van Es, Hamming, Knipscheer en Van den Biesen)

Optreden van een advocaat in een strafzaak

- Artikel 46 (2.3 Gedragingen in strafzaken)
- Gedragsregel 16 lid 2

Inhoud van de klacht

De klacht houdt zakelijk weergegeven in, dat mr. X in strijd met artikel 46 Advocatenwet heeft gehandeld doordat hij op 23 maart 1999 A, aangever van de strafbare feiten waarvoor de cliënt van mr. X werd vervolgd, heeft opgebeld en hem heeft medegedeeld, althans heeft gesuggereerd, dat het niet nodig was te verschijnen op de oproeping van de rechter-commissaris om als getuige te worden gehoord en voorts dat hij daarover reeds telefonisch contact had gehad met de rechter-commissaris. Door aldus te handelen heeft mr. X volgens klager, hoofdofficier van Justitie te Z, getracht deze getuige op onoorbare wijze te beïnvloeden.

Overweging van de raad

Ter beoordeling van de raad staat allereerst de vraag of klager ontvankelijk is in zijn klacht nu hij door het gestelde optreden van mr. X niet rechtstreeks in zijn belangen is geschaad. Klager heeft ter zitting verklaard de klacht tegen mr. X te hebben ingediend vanuit zijn zorg voor een behoorlijke (straf)rechtspleging. Tegen die achtergrond dient klager in zijn klacht ontvankelijk te worden geacht.

Klager heeft gesteld dat mr. X in het telefoongesprek met A op 23 maart 1999 ontoelaatbare druk op A heeft uitgeoefend om af te zien van

het afleggen van een verklaring bij de rechter-commissaris op 26 maart 1999 indien hij niets aan zijn eerdere verklaring zou hebben toe te voegen. Naar het oordeel van klager heeft mr. X daardoor A, de belangrijkste getuige in deze zaak en aangever van het strafbare feit waarvan de cliënt van mr. X op dat moment werd verdacht, beïnvloed en het onderzoek belemmerd.

Mr. X heeft niet betwist op 23 maart 1999 telefonisch contact te hebben gehad met A en hem te hebben medegedeeld dat hij van verschijning bij de rechter-commissaris op 26 maart 1999 teneinde te worden gehoord als getuige zou kunnen afzien, indien hij niets naders aan zijn eerdere verklaring zou hebben toe te voegen. Mr. X heeft bestreden dat hij A op dat moment heeft bericht dat hij reeds met de rechter-commissaris zou hebben gesproken over het telefonisch benaderen van A. Voorts heeft hij betwist dat hij tijdens dit telefoongesprek onoorbare druk op A heeft uitgeoefend dan wel hem anderszins heeft geïntimideerd.

Naar het oordeel van de raad dient bij het benaderen van getuigen in een geval als het onderhavige door de verdediging van de verdachte met grote omzichtigheid te werk te worden gegaan. Waar de getuige is opgeroepen om te worden gehoord uitsluitend op verzoek van de advocaat van de verdachte, staat het deze advocaat weliswaar vrij deze getuige te benaderen, doch dient hij zich ervan bewust te zijn dat het enkele benaderen van een dergelijke getuige reeds een zeker intimiderend effect zou kunnen hebben. Zulks geldt eens te meer waar de getuige, zoals in het onderhavige geval, ook aangever was van het strafbare feit waarvan de cliënt van mr. X werd verdacht en deze getuige werd benaderd drie dagen voordat hij door de rechter-commissaris zou worden gehoord.

In het onderhavige geval blijkt uit de verklaring van A niet waaruit het intimiderende en bedreigende karakter van het optreden van mr. X op 23 maart 1999 heeft bestaan. A verklaart weliswaar dat hij zich beduusd en geïntimideerd voelde, doch uit zijn verklaring blijkt niet op grond waarvan kan worden geconcludeerd dat mr. X zich onoorbaar jegens hem heeft gedragen. Ook de zich bij de stukken bevindende verklaring van zijn echtgenoot biedt geen aanknopingspunt voor de conclusie dat mr. X 'undue influence' jegens A heeft uitgeoefend.

Volgt

Ongegrondverklaring van de klacht.

Overwegingen hof

Klager heeft tegen de beslissing van de raad drie grieven opgeworpen. Deze houden het volgende in:

Grief 1:

Ten onrechte komt de raad tot de conclusie dat mr. X zich jegens de getuige niet onoorbaar heeft gedragen.

Grief 2:

De raad hecht onvoldoende waarde aan de omstandigheid dat er twee getuigen zijn die een duidelijke verklaring afleggen over de inhoud van het door mr. X op 23 maart 1999 met de getuige gevoerde telefoongesprek.

Grief 3:

De vaststelling door de raad van de feiten is juist of onvolledig.

De eerste twee grieven heeft klager ter zitting aldus toegelicht, dat zijn klacht in de eerste plaats betreft dat mr. X de getuige A, als meest belangrijke getuige tevens aangever van het strafbare feit, heeft benaderd zonder overleg met de rechter-commissaris. Dat is aan een raadsman, zo stelt klager, niet toegestaan. Voorts, en in de tweede plaats, acht klager ook de wijze waarop mr. X het betreffende telefoongesprek met de getuige heeft gevoerd, klachtwaardig. Uiterst subsidiair verzoekt klager om het horen van getuigen.

Klager doet – met juistheid – zijn klacht niet steunen op gedragingen van mr. X in strijd met Gedragsregel 16 lid 2. De getuige A is niet te beschouwen als een getuige die door het Openbaar Ministerie is gedagvaard of opgeroepen.

Anders dan klager aanvoert, geldt niet de regel dat het een advocaat niet is toegestaan een op zijn verzoek opgeroepen getuige te benaderen. Een dergelijke regel zou afbreuk doen aan de bevoegdheden van de advocaat, als raadsman van een verdachte, om gegevens te verzamelen ten dienste van de verdediging, hetgeen te meer klemt nu de officier van Justitie eveneens die bevoegdheid heeft. Zulks wordt niet anders doordat, in dit geval, de officier van Justitie zich niet heeft verzet tegen het verzoek van mr. X om A als getuige op te roepen of doordat het hier betrof een (gesloten) opdracht van de rechtbank aan de rechter-commissaris om deze getuige te horen, aan welke opdracht laatstgenoemde in beginsel gevolg dient te geven.

Of mr. X zich had moeten onthouden van het benaderen van de getuige dient te worden beoordeeld aan de hand van de omstandigheden. Bij die beoordeling staat centraal het belang van de waarheidsvinding, met name in die zin dat de getuige, na te zijn benaderd door mr. X, bij de rechter-commissaris niet geheel naar waarheid of niet volledig zou verklaren. Van zodanige omstandigheden is niet genoegzaam gebleken. De getuige was een volwassen persoon, niet labiel of anderszins beïnvloedbaar en was niet, bijvoorbeeld als slachtoffer, betrokken bij de strafbare feiten terzake waarvan de cliënt van mr. X werd vervolgd. De enkele omstandigheid dat de getuige tevens degenewas die aangifte van die strafbare feiten had gedaan, brengt niet mee dat mr. X moest vrezen voor afbreuk aan de waarheidsvinding, wanneer hij de getuige zou benaderen.

Het hof betreft voorts in zijn beoordeling de wijze waarop mr. X de getuige heeft benaderd. Dat was onaangekondigd, telefonisch in zijn woning en eerst enkele dagen voor het verhoor door de rechter-commissaris. Een dergelijke wijze van benaderen van een getuige verdient bepaald geen aanbeveling. Niet is echter gebleken dat de getuige zich heeft laten beïnvloeden door de manier waarop mr. X hem heeft benaderd.

Alle omstandigheden wegend, acht het hof de gedragingen van mr. X niet van dien aard dat moet worden geoordeeld dat mr. X, door de getuige te benaderen op de wijze zoals hij dat heeft gedaan, de grenzen van hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt heeft overschreden. Dat brengt met zich dat grief 1 geen succes heeft.

Grief 2 strekt, naar het hof begrijpt, ertoe dat mr. X in zijn telefoongesprek met de getuige bij herhaling en met klem erop heeft aangedrongen dat de getuige niet bij de rechter-commissaris zou verschijnen. Mr. X zou in strijd met de waarheid hebben gezegd dat de rechter-commissaris ermee op de hoogte was dat hij de getuige opbelde en hij zou ten onrechte de suggestie hebben gewekt dat het ter beoordeling van de getuige stond of hij wel of niet bij de rechter-commissaris zou verschijnen. De getuige voelde zich, aldus klager, beduusd en geïntimideerd.

Mr. X heeft dit gemotiveerd bestreden. Hij heeft met klem weersproken dat hij de getuige heeft gezegd dat de rechter-commissaris ervan op de hoogte was dat hij de getuige opbelde. Hij heeft voorts aangevoerd dat hij aan de getuige niet meer of anders heeft gezegd dan dat, wanneer hij niets aan zijn verklaring had toe te voegen, hij contact zou opnemen met de rechter-commissaris en deze zou voorstellen van zijn verhoor als getuige af te zien.

Het hof acht niet bewezen dat mr. X de getuige heeft gezegd dat de rechter-commissaris ermee op de hoogte was dat hij hem opbelde. De door mr. X betwiste verklaringen in die zin van de getuige en zijn echtgenoot acht het hof daartoe niet voldoende omdat het hier gaat om verklaringen van rechtstreeks bij het telefoongesprek betrokkenen. Voor het overige lenen de door klager aangevoerde, en door mr. X bestreden, bezwaren tegen de wijze waarop mr. X het telefoongesprek met de getuige heeft gevoerd – suggereren, de getuige beduusd maken en hem intimideren – zich niet goed voor bewijslevering. Onder deze omstandigheden acht het hof geen termen aanwezig voor het (nader) horen van de getuige en zijn echtgenoot, zoals klager, zij het uiterst subsidiair, heeft aangevoerd. Grief 2 faalt.

Grief 3 faalt evenzeer.

Volgt

Bekrachtigt de beslissing van de raad.

GRIEVENDE UITLATINGEN OVER ADVOCaat WEDERPARTIJ

Raad van Discipline Leeuwarden, 11 juli 2002

(mrs. Giltay, Hemmes, Van der Kwaak-Wamelink, Meijer en Winkel)

Grievende uitlatingen over advocaat van de wederpartij.

- *Advocatenwet artikel 46 (3.3.1. Grievende uitlatingen)*
- *Gedragsregel 31*

Inhoud van de klacht

Mr. Y, advocaat van de man, klaagt erover dat mr. X, advocaat van de bewindvoerders van de echtgenote van de cliënt van mr. Y, zich in woord en geschrift jegens mr. Y onnodig grievend heeft uitgelaten door in zijn verweerschrift naar aanleiding van een door mr. Y in rechte ingediend verzoek, te stellen, hetgeen hij bij de mondelinge behandeling van de zaak bij de rechtbank heeft herhaald:

‘In de jaren 1998, 1999 en 2000 heeft er een discussie plaatsgevonden tussen mr. Y en de bewindvoerders. De wensen van de man (cliënt van mr. Y, *bew.*) zijn weergegeven in de brief d.d. 8 september 1999 van mr. Y, die als productie 4 aan dit verweerschrift is gehecht. De bewindvoerders merken op dat de bedragen, die de man wenst, later zijn verhoogd. De man wenst een bedrag ad f 100.000 ineens en een maandelijks bedrag ad f 2.000. De bewindvoerders hebben begrepen dat een (groot) gedeelte van het geld dat de man zal ontvangen zal worden betaald aan mr. Y (neef van de man, *bew.*). Naar het zich laat aanzien heeft mr. Y een persoonlijk belang bij de door hem in gang gezette procedure bij de rechtbank. De bewindvoerders merken op dat de man vanwege zijn zwakke begaafdheid makkelijk te beïnvloeden en te manipuleren is’.

Overwegingen raad

Een advocaat die meent in het belang van zijn cliënt in een geschil ten overstaan van een rechter mededelingen over de advocaat van de wederpartij te moeten doen, waardoor deze in een kwaad daglicht kan worden gesteld, zal zich terdege dienen af te vragen of die mededelingen op waarheid berusten. Aan het onderzoek daarnaar moeten strenge eisen worden gesteld en deze zullen strenger zijn naarmate de ernst van de over de advocaat van de wederpartij gedane mededelingen ernstiger zijn. In dit verband heeft mr. X het volgende gesteld. Zijn cliënten, de bewindvoerders, hebben gehoord dat de cliënt van mr. Y de bedragen die hij ingevolge een (te maken) afspraak zou ontvangen, voor een deel aan mr. Y moest afstaan. De bewindvoerders hebben dit vernomen uit de mond van de onder bewind gestelde echtgenote van de man. De bewindvoerders concludeerden hieruit, dat mr. Y een persoonlijk belang heeft bij de uitkomst van de door hem bij de rechtbank aanhangig gemaakte procedure. Indien waar, levert dit een ernstig verwijt aan het adres van mr. Y op. Mr. Y heeft echter één en ander als onjuist van de hand gewezen. Mr. X zal derhalve op zijn minst een begin van bewijs van de juistheid van de stelling, dat mr. Y een persoonlijk belang bij de procedure heeft, moeten leveren. Naar het oordeel van de raad is hij daarin niet geslaagd. Mr. X heeft de infame opmerking over mr. Y dat hij een dubbelrol speelt van horen zeggen. Daar komt bij dat de bron van de mededeling ligt bij de echtgenote van de man, die mr. X zelf als zwakbegaafd heeft gekenschetst. Van een gedegen onderzoek naar de juistheid van de bewering dat mr. Y een dubbelrol heeft vervuld is naar het oordeel van de raad ook geen sprake geweest. Mr. X heeft nog gesteld, dat hij slechts op verzoek van de bewindvoerders enige opmerkingen ten aanzien van de dubbelrol van mr. Y heeft gemaakt. Dit ontslaat hem evenwel niet van de plicht een deugdelijk onderzoek daarnaar te doen.

Volgt

Gegronde verklaring van de klacht, onder oplegging van enkele waarschuwing.

ONJUISTE OPROEPING DOOR RAAD

Hof van Discipline, 12 juli 2002, nr. 3603

(mrs. Zwitser-Schouten, Gründemann, Scheltema, Tonkens-Gerkema en Fjévez)

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 4 maart 2002

(mrs. Holtrop, Claassen, Eschauzier, Maat en Van Nispen tot Sevenaer)

Als gevolg van een onjuiste oproeping door de raad is klager niet in de gelegenheid gesteld om te worden gehoord. Daarmee is het essentiële rechtsbeginsel van hoor en wederhoor geschonden. Vernietiging en terugverwijzing.

– *Advocatenwet art. 46h lid 3 (Tuchtprocesrecht)*

Feiten

De plaatsvervangend voorzitter van de raad verklaart een klacht van klager kennelijk ongegrond. Na gedaan verzet verklaart de raad het verzet ongegrond. Klager stelt beroep in. In appèl blijkt dat klager bij brief door de griffier van de raad is opgeroepen voor een zitting van de raad op 'maandag 7 december 2002 te 13.40 uur'. De griffier heeft kennelijk bedoeld klager op te roepen voor de zitting van 7 januari 2002 te 13.40 uur. Op die zitting is het verzet van klager buiten diens aanwezigheid behandeld.

Overwegingen van het hof

Ten gevolge van deze onjuiste oproep is klager niet op de voet van het bepaalde in art. 46h lid 3 Advocatenwet in de gelegenheid gesteld om te worden gehoord. Daarmee is het beginsel van hoor en wederhoor geschonden. Nu het gaat om schending van een essentieel rechtsbeginsel dient de beslissing van de raad te worden vernietigd.

Volgt

Vernietiging van de beslissing van de raad en terugverwijzing opdat het verzet van klager tegen de beslissing van de plaatsvervangend voorzitter van de raad opnieuw wordt behandeld na behoorlijke oproeping van klager en verweerder.

TEKORTSCHIETEN IN KERNTAAK

Hof van Discipline, 12 juli 2002, nr. 3566

(mrs. Peepkorn, Boumans, Paulussen, De Kok en Creutzberg)

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 17 december 2001

(mrs. Van Boven, Brouwer, Grootveld, Hengeveld en Wiersma)

Het tekortschieten in de kerntaak van een advocaat: het behoorlijk voeren van procedures

- *Advocatenwet art. 46 (1.2 Vereiste communicatie met cliënt; 1.4.3 Andere tekortkomingen)*
- *Gedragsregels 4 en 8*

Feiten

Mr. X behartigt de belangen van klager in een ontslagzaak. Klager verwijt mr. X onder meer dat hij:

- de termijn voor het nemen van een conclusie van repliek heeft laten verlopen, klager daarvan niet op de hoogte heeft gesteld, en zonder overleg met klager pleidooi heeft gevraagd;
- klager op een te laat tijdstip op de hoogte heeft gesteld van de datum van de mondelinge behandeling;
- klager er niet van op de hoogte heeft gesteld dat hij niet op de mondelinge behandeling zou verschijnen.

Eén jaar eerder behartigde mr. X de belangen van klager in een tegen klager aangespannen kort geding. Klager beklagt zich er tevens over dat mr. X toen zonder bericht van verhindering niet op de zitting van het kort geding is verschenen.

Mr. X verschijnt niet ter zitting van de raad. Kort voor de behandeling van de onderhavige klachtzaak heeft een andere klachtzaak tegen mr. X gediend. Daarbij heeft mr. X zich er toen op beroepen dat hij wegens medische omstandigheden niet in staat was ter zitting van de raad te verschijnen. De raad heeft toen aan mr. X medegedeeld dat hij diende zorg te dragen voor een medische verklaring waaruit zou moeten blijken dat hij om medische redenen niet in staat was de behandeling ter zitting bij te wonen. Voorafgaand aan de onderhavige zaak heeft mr. X de raad bericht dat zijn huisarts niet bereid was om een doktersattest af te geven aangezien hij van mening was dat dit een ontoelaatbare inbreuk vormt op het medisch geheim in algemene zin en zijn plicht tot het bewaren van een medisch geheim van een arts in het bijzonder. Voorts kondigt mr. X aan dat hij zijn internist nog om een medische verklaring zal vragen doch dat hij vermoedt dat deze op dezelfde gronden zal weigeren een verklaring af te geven.

Overwegingen raad

Algemeen

De raad acht het onaannemelijk, dat mr. X zijn huisarts heeft verzocht te verklaren over de vraag of mr. X medisch gezien in staat moest worden geacht een zitting van de raad bij te wonen, omdat in een zodanige verklaring geen uitspraken behoeven te worden gedaan die de geheimhoudingsplicht van de arts raken. De raad heeft geen reden gezien de behandeling van de klacht aan te houden.

Ter zake van de klacht

De raad stelt vast dat mr. X de termijn voor het nemen van een conclusie van repliek heeft laten verstrijken en dat niet aan klager heeft medegedeeld maar slechts aan klager heeft medegedeeld dat hij pleidooi had gevraagd, waardoor hij klager een onjuiste voorstelling van zaken heeft gegeven. Voorts stelt de raad vast dat mr. X klager te laat heeft geïnformeerd over de datum van de mondelinge behandeling en dat mr. X klager te laat er van op de hoogte heeft gesteld dat hij door ziekte verhinderd zou zijn de mondelinge behandeling bij te wonen.

Disciplinaire beslissingen

Ten slotte stelt de raad vast dat mr. X zonder bericht van verhindering niet is verschenen op de zitting in kort geding van één jaar eerder.

Ten aanzien van de op te leggen maatregel

De raad heeft mr. X bij beslissing van 20 januari 1997 en bij beslissing van 26 mei 1997 de maatregel van enkele waarschuwing respectievelijk berisping opgelegd. Het Hof van Discipline heeft mr. X bij beslissing van 12 juli 1999 de maatregel opgelegd van voorwaardelijke schorsing in de uitoefening van de praktijk voor de duur van 2 maanden. Bij beslissing van 23 augustus 1999 heeft het Hof van Discipline een door deze raad bij beslissing van 18 mei 1998 opgelegde maatregel van enkele waarschuwing bekrachtigd. Bij beslissingen van 22 januari 2001 is telkens de maatregel van schorsing in de uitoefening van de praktijk voor de duur van 2 maanden opgelegd tegen welke beslissingen beroep is ingesteld door mr. X.

Een cliënt die een zaak ter behandeling opdraagt aan een advocaat, verlaat zich op de kundigheid en de zorgvuldigheid die hij van een deskundig en toegewijd raadsman mag verwachten. Het is bijzonder laakbaar dat mr. X niet alleen ter kortgedingzitting maar ook ter zitting die was vastgesteld voor het voeren van pleidooi, verstek heeft laten gaan zonder klager tijdig te informeren. Evenzeer is in hoge

mate verwijtbaar dat mr. X klager verkeerd heeft voorgelicht nadat de termijn voor het nemen van een conclusie van repliek was verstreken. De raad stelt vast dat mr. X tekort is geschoten in de kerntaak van een advocaat, namelijk het behoorlijk voeren van procedures. Mede gezien het tuchtrechtelijk verleden van mr. X acht de raad het opleggen van een schorsing in de uitoefening van de praktijk gedurende een periode van 4 maanden passend en geboden.

Volgt

Gegrondbevinding van 3 klachtonderdelen en oplegging van de maatregel van schorsing in de uitoefening van de praktijk voor de duur van 4 maanden, geheel onvoorwaardelijk.

Overwegingen hof

Het hof stelt vast dat mr. X geen grieven heeft aangevoerd tegen de door de raad vastgestelde feiten en dat het onderzoek in hoger beroep niet geleid heeft tot de vaststelling van andere feiten dan wel tot andere beschouwingen en gevolgtrekkingen dan die vervat in de beslissing van de raad, waarmee het hof zich verenigt.

Volgt

Bekrachtiging van de beslissing van de raad.

(advertentie)

WERKEN AAN EEN RECHTVAARDIGE SAMENLEVING

Werken in de advocatuur is voor ons geen doel op zichzelf. Het gaat ons om het verlenen van sociale rechtshulp. Dat doen wij al meer dan 25 jaar. Gespecialiseerde medewerkers verlenen rechtshulp aan onze doelgroep, met een kritische blik op het recht en de samenleving. Onze betrokkenheid bij de organisatie en het werk is groot. Daarom werken wij ook op een democratische manier samen. Het is, denken wij, meer dan 'een baan'.

Het Advokatenkollectief Rotterdam zoekt een advocaat

Bij voorkeur heb je enige ervaring in de advocatuur, maar dit is niet perse noodzakelijk. Je zult deskundig begeleid worden. Voor onze continuïteit en kwaliteit is het wel belangrijk dat je bereid bent je voor minimaal 5 jaar te verbinden. We verwachten dat je in Rotterdam (een steeds leukere stad) woont. Of komt wonen. Informeel samenwerken gaat bij ons vanzelf.

Binnen het Advokatenkollectief werken wij in loondienst, waarbij het salaris nu ligt tussen € 1681,53 en € 3536,08 bruto per maand.

Voor kinderopvang hebben wij een regeling.

Zoals je misschien al begrepen hebt: een lease-auto zit er niet in.

Ben je enthousiast, stuur dan je sollicitatiebrief + CV voor 30 november 2003 naar,

Advokatenkollectief Rotterdam

Grooswijkse singel 34 3094 CJ Rotterdam

Telefoon: 010 - 465 03 66

t.a.v. Ria van Severen

E-mail: info@advokatenkollectiefrotterdam.nl

Advokatenkollectief Rotterdam